

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések
bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás
épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A nagy kérdés.

János ev. XVIII. 4.

Halálra keresték Jézust a poroszlók. Ott találták meg a Gecsemáné kertben. Jézus e kérdéssel fogadja őket: Kit kerestek? És ők feleltek: A názárethi Jézust! Jézus e kijelentésére: Én vagyok! a földre esének. Ujra fölhangzik a kérdés — viszhang rá ugyanazon felelet. Mit akart Jézus e kérdéssel? Hiszen jól tudta, hogy kit keresnek a poroszlók. Nem saját érdekében tette föl a kérdést. De hogyha a Jézus halála ama világtörténelmi tény, a melyre, mint kiinduló pontra 19 század óta tekint vissza az emberiség fejlődése, akkor világtörténelmi fontosságúvá lesz minden szó, melyet az ember fia kimondott. Ezért e kérdés: kit kerestek? Ellenségei próbálják meg még egyszer magukat, fontolják meg, hogy mit tesznek: gondolják meg jól, hogy ki az az ember, a kit halálra keresnek. Tudják meg, hogy „Dávid fiát“ apáiknak reménységét, népüknek dicsőségét akarják megölni.

Kit kerestek? Azt, a ki az éhezőket megalégitette, a beteget meggyógyította, az elesetteket felemelte? Az alázatos szelid Jézust kerestek, a ki senkit meg nem hántott, a büntelen szent emberfiát, a kit nem vádolhattak? Azt kerestek, a ki nektek az isten országát, bűneitek bocsánatát, az atyához vezető utat hirdette, mutatta? Kit kerestek? Miért kerestek?

Milyen hatalmas, tartalmas prédikáció ez a pár szó: Kit kerestek? A lelkiismeret megkérdése! Ott áll évezredek át Isten ígében a kérdés: Kit kerestek? És szól minden emberhez e földön. Minden ember keres valamit mindennap, mindenütt. A ki semmit sem keres, semmit sem remél. De remény nélkül nem élhet az ember. A ki él az remél, vár, keres valamit.

Kit, vagy mit keressz?

Barátságos utat az életen keresztül. Áldást gyarapodást munkádra. Jólétet, hékességet családodnak? Segítőt, mentőt, bajaidban. Védőt, menedéket gonosz emberek ellen? Vigasztalót fájdalomban és az élet jajjaiban. Azt keresed-e, a mi ad valódi, igaz boldogságot szivednek, békét, nyugalmat, biztonságot életednek? Azt keresed, a ki megbocsáthatja bűneidet, a ki szorongatott lelkiismeretedről elveheti a titkos keresztet? Az élet nyughatatlanságában állandót, maradandót, e szomorú idegenben otthont keressz-e? Ha porsátorod szétomlik, életet keressz-e a halálban: vidám, boldog, örök életet? A legmagassághat, a legfönségesebbet keresed-e, a ki égen és földön lehet: Istenedet, a mindenható, kegyelmes, irgalmas Istent, atyádat keresed-e?

Akármit keressz, bármit keressenek a népek és nemzetek tudatosan vagy öntudatlanul minden életre, vágyra, kérdésre; keresésre csak egyetlenegy felelet van: A názáreti Jézus, az isten ember, a világ megváltója. Benne és általa megtalálsz mindent, nélküle olthatatlan marad minden vágyad, keresésed.

Kit keressz?

Jézus: e név minden neveknek felette égen és földön. Felelet a világtörténelem kérdéseire. Felelet a bölcsesség kérdéseire. Felelet az élet talányaira. A ki ezt a feleletet megértette, kezében tartja a kérdések megoldásának kulcsát, világosságot vet az élet és halál sötét-ségébe, az örökkévalóság titkaiba; sötétségből világosságra, az igazságtalanság határáról az igazságosság hazájába, az örök igazság, az örök jutalmazás országába.

Minden kérdésnek tehát és minden keresésnek közvetlenül vagy közvetve a célja a megváltó Jézus; hiszen azt keressük a mit egyedül ő általa találunk meg.

Keresik Jézus barátai, de keresik ellenségei is világrajövele óta mindörökké. Már Keresztelő János tanítványait e kérdéssel fogadja a megváltó: kit kerestek? őt kerestek, szárnyainak árnyékát, az közösségét. Többet találtak, mint a mennyit kerestek. „Mikor pedig eljön az embernek fia a maga dicsőségében, ti is eljöttök vele és ültök trónusokon és ítéltek az Izrael 12 nemzetségét.“ Utánok kerestek Jézust igazság után szomjuhozó zsidók és megtalálták. Találtak nála segítséget a szükségben, gyógyulást betegségükben, szabadulást a sötétség hatalmától, reményt a halálban; de találtak bűnbocsánatot, istenfiúságot, üdvösséget, megtalálták Isten országát, az örök dicsőségét.

A poroszlók s mögöttük a főpapok, írástudók és farizeusok halálra keresték Jézust a Gecsemáné kertben. Megölték. De ezért nem értek. Jézus él. Halálra keresik őt ma is főpapok, írásmagyarázók, farizeusok. Nem azért, hogy nála segítséget, szabadulást, életet és üdvösséget találjanak, hanem hogy — mint akkor, úgy ma is — támadják, eltegyék láb alul, megsemmisítsék. Nem vették észre akkor és nem veszik észre ma sem, hogy vakok. Nem veszik észre, hogy ő él és uralkodik ellenségeinek közepette. A halottak ellen nem harcolnak.

Kit keressz?

E kérdés hozzánk is szól. Boldogok, kik meghallották az Ur szavát. „Ha kerestek engem *telje szívvel*, megtaláltok. Láthatatlan, megdicsőült alakban köztünk jár Jézus Krisztus. Ha *telje szívvel* keressük, megtaláljuk Őt. Meg még ha ellenséggé keresi is valaki (Pál). S láttára az ellenség is barátjává lesz, Urának vallja, mert általa van minden áldás az élet és megtartás.

Keressük hát a Jézus Krisztust telje szívünkkel!

Sz. J.

Szervezetlenül.

„A liberalizmus lejárt magát!“ Ez a jelző országiszerte. Olyanok is hangoztatják, a kik egy időben lándzsát törtek mellette. Másik oldalon azok hangoztatják, kiknek csak lesajnáló

fogalmaik vannak az igazi liberalizmusról. Valami csak az utóbbi 30 év lepergése alatt született, legyen az jó vagy rossz: a liberalizmus érte a hibás, mert az -ő jegyében látott napvilágot. Aztán úgy gondolkoznak a modern *stréber politikusok*, hogy agyon kell verni ezt a 30 éves szörnyeteget, hogy legyen végre az országban jóllét, meglegegedés, nyugalom, békesség!!(?)

A liberalizmus üldözése közben a legkeservebb szerep jut a protestantizmusnak, mert bántják, nyomják, csipkedik sőt nyíltan gyanúsítják. A mi pedig a protestantizmus helyzetét illeti, az elég kellemetlen, főleg azért, mivel a bántalmaztatásoktól meglehetősen elszokott: igen megszokta a békés nyugalmat. A magyar fajjelleg nagy mértékben tulajdona: szereti a békét, a csendességet. Ha támadják, nehezen hiszi el, hogy baj van. Mindig igen jóhiszemű és a védekezés legegyszerűbb eszközeit sem tartja kezügyében. Az ördög alattomos munkáit nem ismeri, sőt egyenesen képtelenségeknek tartja. Saját jelleme és gondolkodása alapján itél a legváltásosabb helyzetekben is. Naivnak képzeli ellenségét. Úgyét igaznak tudva, Istenre bizza és elfeledi, hogy a világ megteremtése után az ördög mindjárt lezáfolni törekedett a teremtő tökéletességet.

A békében a protestantizmus soha sem gondolt arra, hogy valaha harcz is lehet, ezért mindig csak belterjesen szervezkedett; a határokkal nem gondolt, a metajelzőket nem vizsgálta meg, ha valjon nem hiányzik-e vagy egy azok közül, vagy a szomszéd nem jár-e néha a tilalmas helyen és a teremtett gyümölcs valjon meg van-e a fán?

Ha az ellenség háborgatja a határokat, a protestantizmus nehezen kapja meg fegyvereit, sok idő kell, míg előkészülődik és rozsdás eszközeit rendbe hozva harczképes állapotot teremt magának.

Ha a magyar protestantizmust mai állapotában szemlélem, a szervezetlenség ilyen forma képét látom magam előtt, a csendes, kényelmes, mondhatnám, akaratlan készülődés hajnali félalmatag jeleivel.

Pedig a kulturharcz beköszöntött!!

Dühöng már, tépi zászlainkat itt és amott. Nem csupán symptomák, de diagnestizált pozitívumokkal állunk szemben. A mitől a liberalis egyházpolitikai törvények babamesterei még csak nem is álmodtak, bekövetkezett. Ama törvények létrehozásában dolgozó protestáns vezérférfiak tulságosan biztak a liberalizmus erejében Magyarországon. Azt képzelték, hogy megizmosodott, aczélerejű és most látják, hogy csak meghizott, zsiros pigna massa. Elfeledték, hogy az ördög nem szokott aludni és csak a jó alkalmat várja.

Ám az alkalmat megkapta és kihasználja alaposan, mert 30 év leforgása alatt jól kigyakorolta eszközeit, bár igazán elég csendben sőt észrevétlenül. A megrögzött ambitio kitört belőle

és ismerjük el, hogy derekas eredményeket produkál.

A protestantizmuson próbálja ki erejét az antiliberalizmus. Ez még mindig és mindenütt így volt: hogyan lehetne másképen nálunk? Azt tudja, hogy egy harmad század épen elegendő arra, hogy a protestantizmus a harczképtelenségig kipihenje magát.

Pihentünk: a külső harczok nem háborgattak. De rajta, szervezkedjünk, itt az idő, hogy komolyan vegyük a bajt!!

A szervezkedés legfontosabb mozzanata volna a különböző protestáns egyházak (ev. ref. ágostai. unitárius) egyöntetű eljárása közös célok elérésére. A liberalizmus védelmében egy célja van a 3 prot. felekezetnek. De a védelmet különkülön gyengén eszközölhetik. Miért ne eszközölhetnék együttesen?

Hiszen mikor protestantizmus illetőleg a vallás és lelkiismereti szabadság védelme egy volt a nemzeti szabadság védelmével a 17 és 18-ik évszázadokban, együtt tudtak működni a különböző prot. felekezetek és eredményeket értek el; sőt céljuk teljes diadalát vívták ki. Nem féltékenykedtek, de a bizalom ereje jellemezte egyöntetű törekvéseiket.

Miért ne volna ma lehetséges a közös célokra egyesülni?

Akkor is a sötétség ellen kellett világítani: ha tudtunk akkor: miért ne tudnánk most?

A protestantizmus legdrágább kincse a *lelkiismereti szabadság* van megtámadva és pedig alattomos aknamunkával! Lappangó, bujkáló ellenségeink vannak. Első kötelesség ilyenkor az ellenség földerítése.

A földerítés munkáját azonban egyöntetűleg kell végeznie a protestáns egyházaknak.

Nincs idő a késedelemre!

A nemes munkára egyesülnünk kell!!

Az 1903-ik évi zsinattól nagy eredményeket várunk, jó volna azonban már komolyan előkészíteni a talajt.

Bartha Lajos,

lelké

Néhány szó „Szükségtelen a pap” című cikkhez.

E lap figyelmes olvasói bizonyára emlékeznek még a „Protestáns Közlöny” 1897. évi augusztusi és szeptemberi számaiban közölt élénk eszmecserére, mely egyfelől Révay Pál s.-szt.-györgyi lelkész, másfelől Péter Károly orbai esperes és Földes György orbai egyházmegyei jegyző között folyt, az orbai egyházmegye közgyűlésének következő határozata felett:

„I. ha találkoznék olyan, a ki ak'r hanyagságból, akár közönyösségből, még inkább tüntetésből, av megvetésből, az egyházat mellőzné, az ilyen egyén

a) semminemű egyházi tisztségre nem választható,

b) keresztszülőnek el nem fogadható,

c) halál esetén a harangozás, egyházi szertartás, a maga és kiskorú gyermekei részére csak 10 frtnak az egyházi pénztárba letétele után teljesíthető.”

Révay Pál „pogány határozat”-nak minősítette e határozatot, különösképen azon indokollással, hogy nin-

csen semmi „positiv alapja.“ Péter Károly esperesi jelentésére utalva, positiv alapként hivatkozik arra, hogy a felügyelete alatt levő egyházközségek egyikében öt új házaspár mulasztotta el eleget tenni vallásos kötelességének; Földes György pedig e mellett utal b. c. püspökünk 1896. évi jelentésére, melynek adatai szerint egyházkerületünkben az évben 343 pár nem vette igénybe az egyházi kötést és hogy hiábavaló vagy fölösleges munkát végzett-e az orbai egyházmegye e határozat hozatalával, arra nézve mintegy jóslatszerűleg mondja: „majd megmutatja az idő.“

Megmutatta-e az idő?!

Ime Kolozsvári József berekereszturi lelkészársam egyházközségében a mint e lap f. évi 5. számában olvastuk — már nemcsak házasságkötés, de keresztelek alkalmából sem keresik fel a lelkészt; lévén azok egyházi megáldás nélkül is érvényesek, tehát „szükségtelen a pap. S mivel ő a baj okát részint abban látja, hogy az anyakönyvvezetők némelyike nagy szabásu dictióval, utasításaival és Isten áldásának kérésével a pap terrenalára lép; részint pedig, hogy a hívek fölösleges kiadásnak tartják a keresztelek és esketés alkalmából fizetendő, szokásos stólat, eme két indítványt batorkodik a jövő évben összehívandó zsinat szives figyelmébe ajánlani

„1. Mondja ki a zsinat, hogy a papok esketésért, keresztelekért, temetésért fizetést ne követeljenek, a mennyiben pedig fizetésök ez által kisebbednek, pótoltsák ki az országos közalapból.

2. Követelje a zsinat, hogy az állami anyakönyvvezetők jog hatáskörüket át ne lépjk; mindenféle nagyobb szabásu dictióktól hüntetés terhe alatt — tartózkodjanak.“

En az említett beteges tünetek okai között az anyakönyvvezetők dictióit elhatározó jelentőségüknek nem tartom és pedig azért nem, a mennyiben olyan egyházközségekben is mellőzik nem egyszer a lelkészt, a melyekben az anyakönyvvezetők a törvények által előirt határt át nem lépik. Ellenben, ha ez is elősegitené a baj elharapódzását, úgy a dolog természete szerint szerezzon érvényt a zsinat az állami törvényeknek, melyek ezt ha jól tudom — határozottan tiltják.

Sokkal több nehézségbe ütközik az indítvány első pontja. Tudvalevőleg némely egyházközségben, főleg a városiakban az u. n. stólaris jövedelem oly tekintélyes összegre megy, hogy ha annak minimumát vesszük is, az országos közalap azt egyáltalában képtelen lenne pótolni. Nem tagadom, ama terhekhez viszonyítva, a melyeket ez alap csak a közel multban hordozott is, a lelkészi fizetések kiegészítésével nagy nyomás alól szabadult fel és ma már nem forgácsolódik annyira szét ereje, mint ennek előtte. De azért ne bántuk a közalapot. Hadd gyarapodjék. Ki tudja, vajjon nem jönnek-e idők, a midőn nagyobb szükségünk lesz reá.

Miként lehetne tehát radikális kurával segíteni a bajon? Mert, hogy Földes György jóslatszerű szavai nemcsak az orbai egyházmegyében, nemcsak Bere-Kereszturon, hanem a Királyhágón innen és tul, sporadikusan gyakorta valóra váltak és fájdalom, mind nagyobb és nagyobb mérvet kezd ölteni e veszedelmes tünet, mely nehéz időket élő egyházunk testén hova-tovább nehezebben gyógyítható rákfene lesz, mint akár a szektáskodás, akár a felekezetenküliség is; azt senki sem tagadhatja. Pásztor aláírással, „Zsinatunk legfontosabb teendői“ czimen, e lap hasábjain közlött terjedelmes cikksorozat 5. pontjában nem ex thesi ugyan, de említés van téve arról, hogy mind e kóros tünetek ellensúlyozhatók a „nélkülözött egyházi fegyelmezés szervezése“-vel, melynek módozatait állapítsa meg a zsinat és kötelezze a presbiteriumokat annak szigorú végrehajtására, alkalmazására. És tényleg más mentődeszkaszál nincs, nem lehet. A törvénynyé vált egyház-fegyelmi szabályzatok oly hatalmas fegyver lesznek a presbiterium kezében, mely e testület hiányos jog- és hatáskörét fel-emelik arra a magaslatra, a melyen állania kellene; mely lehetővé teszi, hogy a presbiterium ne csak vég-

rehajtó közeg, hanem erkölcsi, egyházi fegyelmet tartó testület is legyen.

A mi e szabályzatokat illeti, azoknak formulázása, stb. kétségkívül a zsinat bölcs belátására várnak. Hanem azért talán nem lesz érdektelen, ha közlöm az erdővidéki egyházmegye 1900. évi július 16-án tartott közgyűlésének ez irányban hozott határozatát, melynek hozatalára pár konkrét eset adott impulzust.

Alig pár héttel ezelőtt egy könyvecskét kaptam, melynek czime: „szabályrendeletek és utasítások az erdővidéki egyházmegyében.“ E könyvecske első szakasza az egyházi fegyelmelekre vonatkozik, s e szakaszban mint szabályrendeleti javaslatok — többek között a következők állanak:

2. §. A kik vadházasságban élnek s azt törvényes, egyházilag is megáldott házassággal fel nem váltják, holott gátló akadály nincs: egyházi tisztséget nem viselhetnek, az ilyenek felett temetés alkalmával egyházi beszéd ne tartassék.

3. §. Az egyházilag is meg nem kötött házasságból született gyermekektől, főleg ha a keresztség szákramentumában se részesítettek: temetésnél a papi szolgálat eltiltandó és a harangozás nem engedtetik meg.

4. §. Azon szülők gyermekeire nézve, kik habár törvényes, egyházilag is megkötött házasságból született gyermekeiket nem részesítik a keresztség szákramentumában, a harangozás megengedtetik, de a papi szolgálat eltiltandó.

5. §. Botrányos életük reconciliatio nélkül az uri szent vacsorában nem részesülhetnek.“

Ime, egy második pogány határozat igaz, hogy valamivel szelidebb formában, mint az orbai egyházmegyéé; s melynek megalkotásánál szem előtt tartattak a zsinati törv. 27. §. 1. tétele, 40., 42. és 100. §§-ai.

De örömmel constatálhatom, hogy én e — még csak javaslat alakjában meglevő — szabályrendeleteknek olyan hasznát vettem, általuk olyan eredményt értem el, a minőt nélküle csak évek leforgása alatt, vagy pedig talán sohasem értem volna el.

Egyházközségemben ugyanis, a midőn állásomat elfoglaltam, találtam egy egyházilag meg nem kötött és három vadházasságot; ráadásul vagy nyolcz botrányos életű egyént. Daczára annak, hogy új ember voltam egy olyan egyházközségben, mely csekély megszakításokkal csaknem tíz év óta volt üresedésben; daczára annak, hogy egyhangulag hívtak meg állásomra: kárba vesztett minden fáradságom, nem ért semmit sem a szép szó, sem a fenyegetés. Végre kezembe vettem a fentebb említett könyvecskét, felkerestem az illetőket házaiknál, felolvastam nekik az idézett §§-kat és ilyenformán szóltam hozzájuk: ezek még nem törvények s nem épen azok, a melyeket felolvastam, de úgy gondolkozzatok, csak idő kérdése, hogy törvények legyenek és akkor, a ki a figyelmeztető trombita szót nem vette figyelembe, jöllehet hallotta „az ő vére az ő fején lészen.“ (Ezékiel 33. 4.) Ez esemény után nem telt el jóformán három hét s az egyházilag meg nem kötött házasság egyházilag is megkötöttet; az egyik vadházasság törvényesített; a másik törvényesítés útján van; a harmadikban is sikerült ígértem vennem a férjnek, hogy mihelyt anyagi körülményei engedik, vadházasságát menten törvényesíteni fogja s a nyolcz botrányos életű egyén közül ekléziát követett három.

Ime az eredmény, ha van valami positivum a lelkész, illetőleg a presbiterium kezében, habár csak javaslat alakjában is. Mit lehet abban elérni a törvénynyel?!

Épen azért, hadd szabadjan nekem, habár egyházkerületünk papi testületének legifjabb s így legigénytelenebb tagja vagyok is, egyházkerületünk tollforgató, vezető férfiai közül első sorban azoknak, a kik az összehívandó zsinat tagjai leendenek, szives figyelmükbe ajánlani az erdővidéki egyházmegyének ismételt említett javaslatát. Zsinatilag megalkotott, a törvény erejével felruházott, egyházfegyelmi szabályrendeletre van szükség minden áron! Azok szellemében reorganizáln-

dók a presbyteriumok, hadd legyenek olyan tekintélyben állók, mint a régi, puritán becsületességű, hitbuzgó Consistoriális személyek, hogy ne szerepeljenek csak névleg, hogy ne osztozkodjanak továbbra is ama testületek szomorú, gyászos sorsában, melyekről azt szokták mondani, hogy „lejárták magukat.

És vajjon lesz-e eredmény?! Gondoljunk Kálvin presbyteriumára! Gondoljunk Genfre!! Akkor nem lesz „szükségtelen a pap.

(Bardócz.)

Molnár Imre,
ref. lelké.

Elmélkedések az üdv evangéliumáról.

Bevezetés.

A modern tudomány felforgatta a világról alkotott régi fogalmainkat; teljesen megváltoztatta összes filozófiai és vallási nézeteinket. A keresztyén tanok, melyeket őseinktől örököltünk szintén megéreztek ezen általános mozgalom hullám csapásait. Kétségbe vonták az egész keresztyénséget.

A keresztyén theologusra nézve eljött az ideje, hogy magával számot vessen, hitét és tudását az öntudatos, fölvilágosult és független kritika rostájába tegye, hogy megvizsgálja, vajjon a hagyományos keresztyénségben vannak-e idegen elemek, a melyeket ki kell irtani és hogy a theologiai tudomány számára visszaszereztessek az a hely, a mely ezt a szellemi mozgalmak vezérletében megilleti.

Kétszer keltett a keresztyénség élénk feltűnést: először, megjelenése idejében, midőn Pál bevitte a pogány világba; másodsor megújulása idejében, midőn Luther a római babona törmelékeiből kiragadta, hogy a maga eredeti, ősi fényében mutassa be a keresztyén népeknek. És vajjon, ugy első, mint másodizben, melyik volt az a titkos hatalom, a mely részére e megmérhetetlen hódításokat lehetővé tette?

Semmi más, mint a hit által való megigazulás tana. Ebben a tanban egyesül és központosul az ősi egyház igehirdetése és a reformátorok tanítása. Ebben van a lényege. Tehát ezen tan az, a melynek mélyére kell leszállanunk, hogy feltaláljuk a keresztyénség hatalmának titkát. Minthogy pedig a szellem, természeténél fogva, soha el nem enyésző: erősen meg vagyunk győződve affélől, hogy ha ezen dogma lényegét a modern gondolkodásnak megfelelő alakban, új életre bírjuk keltetni, új és fényes eredményeket fogunk számára biztosítani.

E sorok czélja éppen arra irányul, hogy e nagy és szent feladatnak tegyenek szerény szolgálatot.

Azt az irányt, melyet az egynevezett modern theológiában a párisi theol. fakultás két kiváló tanára: Sabatier Agoston és Menegoz Jenő képviselnek, közönségesen „párisi theológiának” nevezik, de „symbolo-fideismus” szóval is jelölik és pedig az utóbbi névvel azért, mert Sabatier szerint minden vallás a maga eszméit képekbe, symbolumokba öltözteti s éppen ezért a vallás igazságainak tárgyalásánál a tartalmat és a formát egymástól mindig élesen meg kell különböztetni. Menegoz pedig ő maga jelöli meg álláspontját a fideismus szóval, a mennyiben nála a hit (fides) úgy jelenik meg, mint a mely, függetlenül akár a jó eszelekedetektől, akár a hitnézetektől, egyedül képezi az üdv abszolút feltételét, a mit ő röviden így fejez ki: „Nous sommes souvés par la foi, indépendamment de croyances”. E hitnek pedig, mely idvezít lényege a „consecration” lélek felszentelése vagy átadása istennek.

Az „Elmélkedések, melyet a tudós francia író beleegyezésével magyarra fordítottunk, Menegoz éppen a hit idvezítő erejének részletes kifejtését tűzi feladatul. Menegoz e műve ugyszólván alapvető részét képezi azoknak a későbbi dolgozatoknak és cikkeknek, a melyek egy egészbe foglalva „Publications divers. sur le fideisme” czím alatt jelentek meg. (Paris. Tischbacher. 1900.

1.

A lét mysteriuma. Az igazság megismerése.

A kétely. A filozófia története arról győz meg minket, hogy az ember egyedül saját gondolkodásának erejére hagyatva, csak a kételkedésig juthat el. A skepticizmus a filozófiai gondolkodásnak legkövetkezetesebb alakja. Minden filozófia, még a legpositivebb is, kénytelen a valószínűségeknel maradni. A legmélyebb gondolkozók rendszere sem képes felülemelkedni a kételkedésen, mert minél inkább világos a gondolat, annál inkább megismeri a határokat, melyeket áttörni neki lehetetlen. Az emberi szellem saját erejéből soha sem fogja megtudni, hogy mi sem azt, hogy honnan jó, sem azt, hogy hova megy, sem azt, hogy mi a világ, mely őt környezi. A dolgok lényege reá nézve egy kikémlhetetlen lét marad.

A lét mysteriuma. És mi mégis vagyunk. Mi egész bizonyossággal létezők. A mi létünk mérhetetlen világa az életnek és környezetünk is oly világ, mely étellel van tele. Ki adja kezünkbe e mysterium kulcsát? Ki ad feleletet ama számtalan és rettentő kérdésekre, a melyek agyunkban támadnak és a melyek leglényegesebb érdekeinket, magát, saját létünk életét érintik? Kicsoda ismerteti meg velünk az igazságot?

A szentlélek. E kérdésnél a figyelmet egy benső tapasztalati tényre kell felhívunk, a mely érezhető, de nem bizonyítható, egy titokzatos szellemi tényező határára a mi lelkünk világában, a mely tényező lelkünkétől független és azt mégis annyira áthatja, hogy vele egygyé olvad. Ez a tényező: az igazság szelleme, a Szentlélek: minden igaz ismeretnek a szerzője és kutfeje, de a melyet csak azok láthatnak és csak azok ismerhetnek meg, a kik annak fénye elől nem zárják el magukat. Ezt fejezi ki a zsoltáíró, midőn így szól: „A te világosságod által látunk világosságot” (Zsolt. 36. 10.) Pál apostol szintén ugyanezen gondolatot fejezi ki, midőn a korinthusbelieknek ezt írja: „Mi Istennek lelkét vittük a végre, hogy meglássuk, a mit Isten nekünk kijelent. (1. kor. 2. 10—15.)

Egy circulus vitiosus. Az alakai logika szempontjából itt egy circulus vitiosus áll előttünk. Ezt a circulus vitiosust azonban az egész természetben észleljük. Példának okáért, hogy a fény és látás között mi a kapcsolat, mi ennek csak két feltétel alatt jöhetünk tudatára: egyfelől, ha van világosság, másfelől, ha szemünk épek; és az észrevétel tisztasága változni fog a rajtunk kívül eső (objektív) világosság foka és a bennünk meglévő (subjectív) látóképesség ereje szerint. Itt egy kölcsönösség forog fenn, a mely bárha az alakai logika szerint egy circulus vitiosust alkot is, mindazonáltal a természetben valósággal létezik. Itt a fény egy erő, a mely önmagáról tesz bizonyosságot és pedig közvetlenül s teljesen kielégítő módon. Ugyanigy van a dolog a szellemi világ jelenségeivel is. A nap, mely minket megvilágosít a Szentlélek a szem, mely a fényt észreveszi, az emberi lélek; és a kettő közt lévő viszony azon törvények által van megszabva, melyek a szellemvilágában uralkodnak. Végelemzésében, minden ismeret fundamentumánál egy circulus vitiosus van, mert mindig maga a szellem az, a mely önmagának igazolásul szolgál.

Az öntudat. A szentlélek, Istennek az emberi lélekben lakozó szelleme. E szellem az emberi lélekre közvetlen hatást gyakorol, a melyet az öntudat vesz észre.*)

*) Legszelebb értelemben vév azaz formai és egyszersmind tartalmi tekintetben, az öntudat nem egyéb, mint maga az én, amint önmagát gondolja és felfogja. Formai szempontból az öntudat az az organum, mely az én-t felfogja. Tartalmi szempontból pedig az öntudat, maga a fölfogott én az abstrak és a konkrét ének, a személyiség középpontjának és a személyiség tartalmának a megismerése. A tartalom, mely e tanulmányban kérdésben forog, a szentléleknek működése az emberi szellemben. Tehát eként ahöz a fogalomhoz jutottunk, a melyet közönségesen „vallási é. erkölcsi öntudat” szókkal szoktak kifejezni; és mi az öntudat kifejezést ilyen értelemben használjuk.

Nem az a fő, hogy ennek a hatásnak pszichológiai vagy physiologiai módját, hanem, hogy magát a tényt ismerjük meg. Itt a lelki szemléltetésnek, annak a morális bizonyosságnak a birodalmában érezzük magunkat, a mely nem reflexiónak vagy okoskodásnak, hanem benső bizonyosságtételnek az eredménye, a mely bizonyosságtétel önmagában hordozza az igazság bélyegét.

A kijelentés megismerése. A szentlélek hatása szabad és személyes; azon szellemi hatás jellemével bír, a melyet a szabadság birodalmában, egyik személy a másikra gyakorol. Az ember ezt abaratást, ezt az isteni *revelatiót* vagy *kijelentést* több vagy kevesebb készséggel fogadja és a saját természetes tehetségei szerint, többé vagy kevésbé világosan, többé vagy kevésbé tisztán fogja föl. Ezen kezdetben öntudatlan, hatás tárgya lesz a reflexionak és az objektív kijelentés subjektív fogalmának lesz forrása.

A vallás és az erkölcs. A kijelentés, mely kutfejét és jellemét tekintve *egy*, lényegileg, a tényeknek *kettős* rendjén nyugszik: egyfelől isten *akaratainak* ismeretén, úgy fogván föl ezt, mint a mely megszabja és rendeli a jót; másfelől pedig ama *föltételek* ismeretén, melyek mellett Isten megbocsát nekünk, ha akarata nem teljesítettük, azaz ha rosszat tettünk, ha vétkezünk. A tényeknek e kettős rendje, előzményeivel és következményeivel alkotja a *vallást*.

Szorosabb értelemben a *vallás* elnevezést, e kapcsolatoknak csak 2-ik részére alkalmazzák t. i. a bűnbocsánat tanára. És a kijelentésnek Isten akarata vagy parancsolata vonatkozó részét *morál* szóval jelölik.

Az erkölcsi kérdések. Hogy az emberek sokkal nagyobb mértékben egyetértenek az erkölcsi, mint a vallási kérdésekben: köztudomású tény. Mi ennek a magyarázata, mi az oka? A magyarázatot egyfelől ama lényeges különbségben kell keresnünk, a mely a *parancs* s a *bocsánat* beszéde között található; másfelől pedig abban a körülményben, hogy az embernek egy parancsot, mely reá van róva sokkal könnyebb megérteni, mint a kegyelmet, melyet keresnie kell. Az ember, a mely mértékben a bűn útjára tér, olyan mértékben távozik el Istentől és ennek következtében annál kevésbé képes megérteni azt a beszédet, mely azt rendeli, hogy a jót tegye; mennyivel kevésbé értheti meg azt a beszédet, a mely a bocsánatot hirdeti neki.

Mi e tanulmányban a szorosabb értelemben vett vallásos tényekre szorítkozunk csupán az elveket nem lesz aztán nehéz a morálra alkalmazni.

A bűn. A büntudat egy egyetemleges tény, a mely közvetlen és feltétlen módon tesz tanubizonyosságot önmagáról. Bizonyításra itt nincs szükség. Ez éppen oly könnyen megérthető, mint bármely más alapigazság.

A bűn fogalmában benne van a szabadság, a felelősség, a feddhetőség és a büntetés fogalma. Az öntudat mind a négyet világosan bizonyítja és a bűn eszméjétől mind a négy elválaszthatatlan.

A halál. A bűn a büntetés természetét önmagában hordozza. A bűn által az ember eltávozik Istentől, elválasztja magát az élet kutfejétől; *halálra* van tehát ítélve, mint a fáról leszakadt levél. A halál a bűn büntetése és egyzersmind végzetes következménye. A halál Isten parancsának igazságos sanctiója.

Mi a halál? E retentó valóság egész terjedelmét mi nem fogjuk soha megmérhetni. Szemeink előtt látjuk gyakori fájdalmas és borzasztó nyilvánulásait, a melyek életünket megmérgezik; sebeit magunkkal hordozzuk, testünkben és lelkünkben, az egyik kevesebb, a másik nagyobb mértékben, a bölcsőtől a koporsóig. Mi lesz a halál a maga teljességében? Ha az élet a maga teljességében a jónak összesége, úgy a halál minden rossznak összesége. Lelkünk megborzad e gondolattól és még sem tud szabadulni tőle, mert Isten lelke nem szűnik meg saját lelkiismeretünk által tanubizonyosságot tenni mellette.

Vágyódás az üdv útán. Egyfelől ennek az életnek gyarlóságai, összekötve a büntethetőség benső bizonyosságtételével és az igazságos ítélletől való félelemmel, másfelől eleven érzése annak, hogy mi az életre és nem a halálra, a boldogságra és nem a szenvedésre vagyunk teremtve: mindezek a szabadítás, az *üdvösség* után epedő sovárgást ébresztik fel a mi sziveinkben. Mi élni akarunk, élni boldogan és élni örökké. Az *üdv* teljes fogalma van e néhány szóban röviden kifejezve.

A bűnbocsánat szüksége. Erre az életre, erre az *üdvre* miként juthatunk el? Öntudatunk ezt feleli; a *bűnök bocsánata* által. De hogyan lehet megnyerni e bocsánatot? Ime, a kérdések kérdése. Áldott legyen, ki nekünk erre az igaz feleletet megadja, *Ő, az örömdot. üzenetet*, az evangéliumot fogja meghozni a világ számára!

A bűnbocsánat föltételeinek kijelentése. Igen; miként lehet megnyerni a bocsánatot? E kérdésre a feleletet megtalálni a saját értelmünk világossága mellett mi képesek nem leszünk, mert a bocsánat egy lényegesen szabad tett, következésképpen a logikai deductio törvényei alól ki van véve. Nekem szabadságomban áll megbocsátani vagy nem bocsátani meg annak, a ki engem megsértett: és ő csupán a saját okoskodásának erejével soha sem fogja megtudni sem azt, hogy én hajlandó vagyok-e neki megbocsátani, sem azt, hogy mily feltételek alatt. Hogy ezt ő megtudja nekem kell közölni vele. Hogy az ember megtudja vajjon Isten megakar-e bocsátani és mily feltételek mellett? maga az Isten kell, hogy ezt *kijelentsen* neki. E kijelentés pszichológiai szükségességét Pál tökéletesen fejezi ki, midőn így szól

„Senki sem ismerheti azt, a mi az emberben van, egyedül csak az ember lelke, a mely benne van: hasonlatosképpen azt is, a mi Istenben van, senki sem tudhatja, csak az Isten lelke az Isten ezt nekünk kijelenti az Isten által. (1. kor. 2. 10. 11.)

Láttuk már, hogy Isten lelke az ember lelkére, az öntudat által gyakorol hatást. Nekünk tehát Isten akarata a bocsánatra vonatkozólag az öntudat útján kell megismernünk.

Az igazság kritériuma. E helyen egy új kérdés merül fel. Minthogy a szentlélek működésének többé vagy kevésbé világos felfogása egyfelől saját kedély minőségünktől, másfelől pedig saját elménk világos felfogásától függ és mivel semmi biztosítékunk nincs arra nézve, ha vajjon minden tekintetben olyan lelki állapotban vagyunk-e, hogy az isteni kijelentést a maga tisztaságában és teljességében észrevehessük, azt a kérdést kell fel tennünk, vajjon miként óvhatjuk meg magunkat a tévedéstől is minő uton lehetünk képesek a kijelentett igazságot a maga egészében legbiztosabban felfogni?

Elméletileg a felelet egyszerű. Minekutánna Isten lelke magát az emberiség öntudatában jelenti ki: az isteni kijelentés mértéke az emberiség ösztöntudatában található meg legteljesebben; itt kell a mértéket keresni. E keresésnek subjectív kritériuma pedig az *egyéni* öntudat. Az Isten lelke, a mennyiben magát nekünk kijelenti, egyzersmind világosságul szolgál nekünk mások öntudata különböző megnyilatkozásának vizsgálatában és mi a bizonyosságtételből csak azt vagyunk képesek a sajátunkká tenni, mi a saját egyéni öntudatunknak megfelel. Meggyőződésünknek végső igazoló széke tehát mindig a *saját öntudatunk bizonyosságtétele*.

A külső tekintély. Egyedül ez az elv felel meg az emberi lélek belső természetének; és mi kénytelenek vagyunk fentartani ezt, mindazon nehézség dacára, melyet az elv alkalmazása támaszt. Minden elv, mely bármiféle *külső tekintély* előtt való vak meghódolást követel következetesen csak babonára, végeredményeiben pedig fetisizmusra vezet.

Valamely külső tekintély csupán csak az öntudat bizonyosságtétele mellett fogadható el jogszerűen, azaz csupán akkor, ha lelkiismeretes vizsgálat után már előlegesen elismertük, hogy ennek a tekintélynek joga van

a mi bizalmunkra. És még ebben az esetben is, csupán a külső tekintély-hit alapján elfogadott tanok a mi lelkünkben csak a vélemény, az elhívés jellegével fognak mindig birni, de sóha a benső meggyőződés, az erkölcsi bizonyosság bélyegével. Egyedül az öntudat bizonyosságtétele szüli a szó abszolút értelmében vett meggyőződést.

Az elv alkalmazásának könnyűsége. Ezen elv alkalmazása tagadhatatlanul nagy és számos nehézségbe ütközik; ez a körülmény azonban semmit sem bizonyít az elv igaz volta ellen; éppen oly kevéssé, mint bármiféle elv könnyű alkalmazhatósága nem lehet bizonyíték annak helyes volta mellett. A világegyetem egy végtelenül összetett dolog és a modern tudomány ugy a szellemi világban, mint az anyag birodalmában méltán veti el azt a régebben axioma gyanúnt hirdetett tételt, mintha az egyszerűség az igazság kritériuma volna. Abban, hogy az igazság önmagában véve egyszerű, mindnyájan egyetértünk, de szintén mindnyájunk előtt világos az is, hogy az igazság a formák és viszonyok oly gazdag sokféleségében nyilatkozik meg előttünk, hogy azt az emberi szellem a maga egységében felölelni képtelen és ezen egység felé csak úgy közeledhetik, ha az igazság nyilvánulásainak sokféleségét és változó alakjait szigorúan szem előtt tartja. Ime, miért van az, hogy mi főleg vallási vitás kérdéseknél bizalmatlanok vagyunk minden egyszerű megoldás és minden olyan elv iránt, melynek előnye a könnyen alkalmazhatóság. És másfelől, távol vagyunk attól, hogy visszariadjunk azon nehézségektől, melyekbe valamely elv alkalmazása ütközik, csakhogy ez az elv önmagát saját szellemünk előtt igazolni bírja. Így állunk tehát azzal az elvvel, a melyet előbb az igazság kritériumaként állítánk föl.

Az elv alkalmazásának nehézségei. Ime most már a nehézségek. Vajjon hol található meg az emberiség össz-öntudatának megnyilatkozása? Hogyan fedezhető fel az igazság, ama gyakran szétágazó, némelykor ellentmondó tanok sokféleségében, a melyek mindannyian az öntudatra hivatkoznak? Hogyan különböztessük meg magunkban a szent-lélek működését a saját természetes gondolatunktól, mindenekfelett tekintettel arra a gyémérvü befolyásra, a melyet gondolataink irányítására és fejlődésére gyermekkori nevelésünk gyakorol? Egy szóval: ugy a saját gondolatvilágunkban, mint a mások bizonyosságtételében miképen lehet különválasztani azt a mi isteni, attól a mi nem isteni? A nehézség szerfelett nagy, de előle önámítás nélkül kitérni nem lehet. Szembe kell tehát vele néznünk és megküzdeni vele.

A szeretet és Isten megismerése. Azt állítottuk, hogy az Isten lelke és a mi lelkünk közt levő viszony, szabad és személyes viszony. A személyes viszony egyik alap-törvénye pedig az, hogy két személy közt minél nagyobb a bensőség, egyik a másikkal annál inkább megnyilatkozik és feltárja előtte gondolatainak lényegét.

Az isteni kijelentés megismerhetésének tehát egyik lényeges feltétele az, hogy Isten és a mi lelkünk*) között legyen bensőséges viszony. „Az, a ki Istent szereti — mondja Pál apostól megajándékozott értelemmel“ (I. Kor. 2: 9; 8: 3). És mi Istent annál jobban ismerjük meg, a minél igazabb, tisztább és erősebb iránta a mi szeretetünk. Azaz: Istent annyira ismerjük, a mennyire szeretjük. „*Tantum deus cognoscitur, quantum diligitur*“ tanítja nagyon helyesen a Szt. Viktor iskolája, mi pedig vele együtt így itélünk: „*Tantum de veritate quisque potest videre, quantum ipse est.*” Itt is ugyanazon reciprocitással találkozunk, mely a formalis logika szempontjából circulus vitiosus alkot és a mely mégis valósággal létező és magával a szellemnek természetével megegyező. Ha szellemi ítéletünk egyre biztosabb leend, ennek alapja Isten szeretete és e szeretet nélkül az igaz-

ság megismeréséhez eljutni lehetetlen. Ime, a szellem világának egyik axiómája!

A külső bizonyosságtételek tanulmányozása. Eme szellemi ítélet által vezetettve fogjuk tanulmányozni ama különféle megnyilatkozásokat, melyek az öntudatra hivatkoznak vagy isteni kijelentés nevét viselik és keresni fogjuk bennök a bizonyosságtételt, melyet a Szt.-lélek az évszázad folyamában tett s embertársaink által teszen még ma is. E tanulmány nem lesz hatás nélkül a mi ítéletünkre, mert mihelyt a Szt. lélek közvetett és külső bizonyítéka megérinti a mi lelkünket, azonnal bensővé alakul és lelkünkben a szt.-lélek közvetlen belső bizonyosságtételével egyesül. Bár különböző utakon, de mindig Istennek ugyanazon lelke tesz bizonyosságot a mi lelkünkben. Eme kettős bizonyosságtétel egy és ugyanazon isteni bizonyosságtétel. És a külső meg a belső bizonyosságtétel közt a mi lelkünkben folytonos kölcsönhatás megy végbe, a mely minket az igazság megismerésében előbbre visz. Fontos dolog tehát, hogy a mennyire csak tőlünk telik az emberiség életében működő szent-lélek bizonyosságtételének befolyása alá engedjük magunkat; és e célból szorgalmasan fel kell keresnünk és foglalkoznunk mindazokkal az emberekkel és könyvekkel, a kik a mi ítéletünk szerint legtökéletesebb organumai voltak az Isten gondolata kijelentésének és azok ma is. Ezt a munkát elvégezni annyival szükségesebb, mert a mi szeretetünk Isten iránt minden időben tökéletlen marad és a mi szellemünk bizonyos tekintetben mindig korlátolva van.

A legfőbb ítélőszék. Nekünk azonban embertársaink bizonyosságtételét is állandóan mérlegelni kell, a kik ugyan tévedésektől éppen oly kevéssé mentek, mint mi vagyunk. Ezért van, hogy végeredményében mindig saját subjectiv ítéletünkre kell visszatérnünk, arra a bizonyosságtételre, a melynek neve *testimonium internum Spiritus Sancti*. Ez a legfelsőbb ítélőbiróság, a kihez fellebbezhetünk. Csakhogy ez a bíróság nem pusztán subjectiv: van benne egy isteni elem, a mely a mi énünktől független és mindenekfelett objectiv; ítéletében annál inkább bízhatunk, minél következetesebben és egyetemlegesebben tesz tanubizonyosságot önmagáról. Eként, több vagy kevesebb tekintetben, az igazságnak biztos szemléletére és abszolút szellemi bizonyosságra jutunk. És, bárha ez az eredmény csak nagy és némelykor fájdalmas küzdelemnek is az eredménye, de maga ez a küzdelem, mely a szabadság megbecsülhetetlen ajándékának osztályrésze, a győzelem lehetőségéről biztosít minket; az emberi természet fenségét és egy magasabb, tökéletes és isteni világ igazságát jelenti ki nekünk.

Jézus Krisztus. Ezen elvek engem egy személyes nyilatkozatra vezetnek.

Midőn a történelem folyamában az öntudat különböző megnyilatkozásait vizsgálom, olyan egyéniséggel találkozom, a ki merőben kivételes fénynyel emelkedik felébe minden más egyéniségnek és a kihez ellenállhatatlanul vonzódok a Jézus Krisztus.

Én benne olyan lelket látok, a ki szeplőtlenül tiszta és egy szellemet, ki a szemlélődés páratlan hatalmával van felruházva; egy embert, ki a bűn eme világában Isten-nel páratlan és állandó közösségben (bensőségben) él és a ki az emberekkel való viszonyában a szeretetnek, a szelidségnek, a türelemnek és a páratlanul álló lemondásnak szellemét juttatja kifejezésre, midőn magát teljesen embertársaiért szenteli, semmi áldozattól vissza nem riad, még életét is odaadja; a ki az önmegtagadásnak, a kézségnek, a testveri szeretetnek még azon legfelségesebb példáit is, melyeket valaha a világ látott, végtelenül felülmúlja; személye, beszéde, élete, a maguk hámulatos és nagyszerű harmóniájukban, egészen az utolsó vonásig, a tökéletes szentség kinyomatát és az isteninek bélyegét viselik magukon.

Nem volt soha ember, ki még a legkedvezőbb viszonyok között is, oly világosan és tisztán vette volna észre a Szentlélek bizonyosságtételét; soha sem volt senki ugy felruházva, mint ő, arra, hogy Isten gondolatát a

*) A „lélek“ és „szív“ kifejezéseket fölváltva minden megkülönböztetés nélkül használjuk, hogy szellemi természetünk központját, én-ünket megjelöljük.

világnak kijelentse. Neki magának világos tudata volt erről az isteni küldetésről: „Azért születtem – mondá — hogy bizonyosságot tegyek az igazságról.“ Ő valóban az volt, minek egyik apostol nevezte: „Az Isten igéje, vagy a mint egy másik mondja: „Istennök megnyilatkozása a testben. Az ő bizonyágtétele is, az én szememben, az Isten kijelenté. a maga tökéletes tisztaságában.

Irodalom.

Magyar klasszikusok.

Ma ismét öt új kötet van asztalunkon, egy a maga nemében szinte páratlan vállalkozás gyermekci. A Franklin-Társulat a magyar remekírók egy díszkiadását készítette elő, a mely egybegyűjti a legkiválóbbat, a mit nemzeti költészet és retorika teremtett. Bizvást szigorubb bírálatába foghatunk annak, a mit prospectus és program ígér. A mi közönségünk már elég érett, hogy a tiszta buzát a polvától megkülönböztesse, s hogy hangzatos ígéretek ne fogadjon el készpénz gyanánt. Nézzük tehát meg alaposan, minő szellemi tereket nyit a kiadó társulat tervezete, s minő intézkedéseket tett, hogy e tereket valóra váltsa.

Arról hogy ötvenöt vaskos kötetben mindent egybegyűjtsenek, a mi a magyar nemzet szellemi kinc. szházát teszi. Olyan feladat ez, a mely temérdek szeretetteljes és szakértő munkát igényel. Egész serege szükséges a finom kritikai elméknek, hogy az óriás anyagot megrostálják, a kiadásra előkészítsék, s megfelelő, irodalmilag bec. bevezetésekkel ellássák. A nevek között, a melyeket a tervezet felsorol, notabilitásokat találunk, mint Gyulai Pál, Rákosi Jenő, Beöthy Zsolt, Alexander Bernát, Bánóczy József, Heinrich Gusztáv, Bayer József, Riedl Frigyes, Vadnay Károly, Endrődi Sándor, Kozma Andor, Négye. László; a nagy politikusok műveit pedig nem esekélyebbek kommentálják, mint Széll Kálmán (Deák Ferencz műveit), Berzeviczy Albert (Széchenyi István műveit), Kossuth Ferencz (Kossuth Lajos műveit). Örömmel juk mindeme munkákat, de egyelőre nem a kecségető jövő zenéje köt le bennünket, de meglevő, elég jelentős hogy minden más ígéretnék-igen megbízható alapul szolgálhat.

Itt van mindenek előtt egy kötet Arany János, a melyet Riedl Frigyes tanár mintaszerű bevezetéssel látott el. Olyan jellemrajz ez, a mely stílus és koncepczió dolgában maga is kabinetalkotás. Rövid vonásokban ja le Riedl Arany János élete folyását, s bemutatja a költőfejedelem szűzies metreméltó egyéniségét. Bármily kis tere volt szorítva az életrajzról, egy vonás se hiányzik a ritka jellemképről. Tanui vagyunk azoknak a lelki küzdelmeknek, a melyeken Arany János keresztülment, mielőtt magasztos hivatásának tudára ébredt, kísérői leszünk minden helyongásain s gyönyörűségünk telik azon az érdekfeszítő módon, a melylyel Riedl lángelméjű költőnk irodalmi jelentőségét méltatja. Mestere annak művészetnek, hogy tanítson, a nélkül, hogy tudákosá váljon, hogy hidat jen az olvasó és a költő közé.

De nézzük meg a kötetet magát is közelebről. A tartalmat, a mely régóta kedves nekünk é. bizalmasunk, s a költőt is, a mely ilyen természetű műveknél bizonyára nem mellékes. A könyv egyszerű elegáncziájában mesterműve a modern könyvnyomásnak. Minden technikai segédesszköz szolgálatába állott az érdemes munkának. A kötet bőven megvan husz íves, de a pergamenszerű famentes papiros mégis pehelykönnyűvé teszi. A nagy, tetszetős, éles metszésű betűn látnivaló, hogy külön e kiadás számára öntötték. Fülösleges képek nincsenek a kötetben, csak Arany János arcsképe disziti, Radóné Hirsch Nelli asszony finom, sokat magasztalt kezének műve. Schol nyoma a tuzásnak, a hekötési táblán sem, a melyet izéses egyszerűséggel liliombokrta disziti, magas reliefkivitelben. Minden csinos e könyvön, mi den tetszetős, s első sorban czélszerű. Egy kötet, a mely dísznek való, de a nélkül, hogy hűtlenné válnék főrendeltetéséhez: hogy tartósan használathat legyen. Még öt ilyen kötet következik, ezzel az új Arany-kiadás teljes lesz.

*) „Magyar Remekírók.“ A magyar irodalom fő művei. Kiadja a Franklin-Társulat Budapsten, ötvenöt kötet, ára 200 korona. Megrendelhető 3-koronás havi részletekben.

A második mintakötetben Garay János formás költeményeinek válogatott gyűjteményét kapjuk. Ferenc Zoltán találó életrajzával. Eg. harmadik kötet elseje Tompa Mihály négykötetes teljes kiadásának, annak a nemes, mély kedélyű és előkelő képzelőtehetségű költőnek, a kit a kortársak a Petőfi-Arany dioskurjai mellé helyeztek, s a kinek a néprege mezejéről vett hangulatos költeményei még ma is sajátos varázstól sugároznak. Maradandók azok a lírai alkotásai is, a melyek olyan igaz hűséggel világítanak bele a nép lelkébe s a nemzeti érzéseknek az elnyomatás szomorú éveiben olyan közvetlen kifejezést adtak. Egy méltó költőtárs, Lé József, a kitűnő poéta irt ehhez kötethez mélyen átértzett életrajzot és bevezetést.

Még közelebb férkőzik lelkünkhez Vadnay Károly: oly szeretetteljes melegséggel irta meg a bevezetést a Csiky Gergely-kötethez. Homályos tekintetünk rátapadt a karakterisztikus főre, a melyet Radóné asszony művészi ecsetje oly pompásan tudott megleveviteni, s lelki szemeink előtt újra lefoly annak a drámairónak érdekes élete, a ki magyar színpadnak egy fényes, a legnagyobbra hivatott talentum gazdag gyümölcseit ajándékozta, de a kitől a végzet megtagadta azt kegyet, hogy mindazt megalkossa, a mi benne élt. Ujra látjuk a lelki-átya szokatlan pályafutását, a ki nem léha okokból, de a legerősebb lelki kényszernek engedve leveti Isten szolgájának a ruháját, hogy szellemi alkotás virágait a nemzeti művészet oltárára rakhassa. Épen jókor jött, a mikor a magyar színpad ügye igen rosszul állott. Az fellépése drámairásunknak a fellendülés új korszakát hozta meg. Jött egy ember, a ki mélyen belélatott a lelkek szakadékaiba; egy tele általános műveltséggel, mély, erkölcsös tartalommal; egy magyar, a ki nem szégyelte az idegentől is tanulni, de a ki az eltanultat ritk-művészettel a magyar érzésekkel tudta összhangba hozni, nemzeti tudta tenni. Még a füleinkben cseng az a menydörgésszerű tapsvihar, a melylyel a közönség „Proletárok“ első előadásakor az új embert, mint a magyar színpad reformátorát üdvözölte; még emlékezetes előtünk, hogy ismétlődtek a hasonó tüntetések majdnem minden Csiky-darab előadásakor; s még reszket bennünk a mély megihatottság, hogy egy napon hirtelen kettőtört modern drámairósdalmunk oszlopa, mindannyian némán és leverten követtük a koporsót, a mely örökre magába zárt egy nagy író, egy nagy tehetséget és nagy jellemet. Vajjon Csiky Gergely jövődö nemzedékek szemében is klasszikus anánt tűnik-e fel, hiru vita lehet csak, -- korának megkapó rajzoló volt minden körülmények között, s az ő munkáinak válogatott sorozata nélkül hiányos maradt volna a remekírók új kiadása.

A legáltalánosabb érdeklődésre tarthat számot a hat kötetre tervezett Vörösmarty-kiadás első köteté. A nagy költő és nyelvújító emléke ma sokkal élénkebb, mint volt valaha. A százesztendő emlékünnap felrázta a magyar nemzetet. Vörösmarty Mihály szobra rövid időn egyik a fővárosnak előkelő terét fogja díszesíteni. Nem esekély értékű irodalmi emléke lesz műveinek eme legujabb kiadása. Vajjon ki irhatott volna más Vörösmarty-jellemzést a „Remekírók“ számára, ha nem Gyulai Pál, a ki a „költőkirály“-nak sok évi tanulmányt szentelt?! De érdemes is ezt a Gyulait olvasni. Ő ehben a saját tudásából emlékoszlopot emelt Vörösmartynak s megirta hozzá a méltó piederstát. Egy tanulmány a melyben megtaláljuk a jelentékeny irodalomtörténc. minden erélyét: erőt és hűséget, erélyt és szeretetet; olyan munka ez, a melyhez nem fér a „ha“ és „de“, a melyben kritikai lelkiismerete. s nagy személyes tisztelet ritka összhangban olvad össze.

A magyar klasszikus kiadás első öt köteté tehát szokatlanul sokat törleszt azokból az ígéretekéből, a melyeket prospektushan találtunk. Hogy mi módon sikerült a Franklin-Társulatnak olyan költők kiadói jogát szerezni, kik, mint Vörösmarty, Tompa, Bajza, Kemény, Vajda és Arany minden időkre más ki dónál voltak lekötve, ez olyan kérdés, a melynek technikai és anyagi megoldása bizonyára rendkívüli nehézségekkel járt, de melyeknek elintézése a mellett tesz tanuságot, hogy a kiadás előkészítése nem tegnapi mára folyt, hanem hosszú idők gondos munkája. Bátorság és vállalkozó kedv föltétlenül kellett hozzá, s bizonyára az a lelkes óhajlás hogy nemzeti kultúra érdekében, mely elválaszthatatlan nagyjaink szellemi alkotásaitól, rendkívülit, jelentékenyet végezzenek. S az ilyen törekvések mindenkor a legmelegebb érdeklődésre számíthatnak. — A kötetek, a melyeket ma kaptunk, arra a komoly iparkodásra valának, hogy szellemi nagyságok örökét méltó formában nyujtsák át az egész nemzetnek. S ezért azoknak, a kik részt vesznek az érdemes munkában, biztató elismerés jár és szives köszönet.

A protestáns jellem történeti példákban és fejtegetésekben. Irta Vadas József. Nagyvárad. 112 oldal. E kis munkát, mint a magyar protestáns irodalomnak a népélet megtermékenyítője, a protestáns tudat fejlesztésére és fokozására irányuló terméket ajánljuk olvasóink figyelmébe. Különös becsületű műnek éppen az az, hogy a történelemből, főleg a magyar protestantizmus történetéből vett példákban mutatja fel a protestáns jellemet, annak különböző vonásait és ekként, midőn jellemet fejt, szerszám ismereteket közöl. Egész seregével találkozunk azon nagy alakokkal, akik magyar protestantizmus történetében örökkévaló nevet biztosítottak maguknak. Bod Péter, Benkő József, Gelei Katona József, Petőfi, Szász Károly, Csonka Mihály, Huszár Pál, Kálmánseki Sánta Márton, Apácai Csaba, Dévai Mátyas, Boeckai, Bethlen, Agályarabok, Perényi Péter stb.

Sarki Nagy András esete. Irta Dömény Zoltán. (f. lelkipásztor, Pápa, 57. l. 80.

E kis műves elbeszélésben a szerző ki lipótvári fegyintézeti lelkes és elég sok szomorú tapasztalatot szereztetett, azt írja le élvezetes módon, hogy miként mérgezik Sarki N. A. lelkész azokat a lelketlen csalókat, kik a nép hiszékenységet felhasználva, denféle szocialista tanok hirdetésével sok pénzt szereznek maguknak a szegény félrevezetett népből utolsó fillérüket is kiszedve. A kis könyvet, melynek ára 60 fillér (10 péld. után 1 p. ingyen) szíve ajánljuk olvasóink figyelmébe.

E rovatban ismertett művek kaphatók *László Albert Társ.* tisztántúli ev. ref. egyház bizományosa, protestáns irodalmi könyvkereskedésében *Debrecen*.

Különfélék.

Gyászrovat. *Domokos Antal* kolozsvármegyei nyug. pénztárnok, az erdélyi ref. egyházkerületnek hosszú időn keresztül működött igazgató-tanácsosa életének 70-ik évében, márczius hó 26-án d. u. 6 órakor hosszas szenvedés után elhunyt.

A holdogult élte fogytáig egyedül ugyan, de mindvégig a köznek élt, híven és becsülettel sáfárkodván a reábizottakkal. Fedhetlen jelleme, puritán becsületessége a közszolgálatában a kötelességekből érényt csinált. Egyedüliségében melegen szeretett családjának tartotta: a hazát és egyházát. Az igaznak emlékezete áldott!

Józsa Sámuel középlaki ev. ref. ny. lelkes, életének 81-ik évében, egy hosszú élet alkonyán, márczius hó 29-én reggeli 5 órakor csendesen jobb létre szenderült. Miután karddal is szolgálta hazáját a nagy napokban, a középlaki ev. ref. egyháznak volt 44 évig hűséges lelkipásztora. Nyugalmoztatásának 7-ik évében tért csendes pihenésre. — Két élő gyermeke *Kilyén Sándorné*, egyh. kerületünk érdemes iktatójának neje, ki évek óta önfeláldozó gyermeki gondokkal ápolta és *Józsa Károly* fekete-tói ref. lelkes, két unokája és kiterjedt rokonság gyászolják. Temetése márczius 31-én volt, melyen a gyászszertartást *Nagy Károly* theol. tanár végezte. Nyugodjanak porai békén! Lelkét pedig vegye kegyelmébe az Úr, kinek e földön egyszerű, de elhivatott szolgálja volt.

Köszönet nyilvánítás. A kolozsvári *Szeretetház* Buc. József kir. lakó tanács. néhai Józsa Sámuel középlaki nyugalmazott ev. ref. lelkes emlékére koszoru megváltás címén 20 koronát, *Lányi Benőné* 64 korona értékű, 16 drb. nyári kalapot adományozott. Fogadják a nemes szívu adományozók kegye. adományaikért Szeretetház intéző bizottságának hálás köszönetét.

A nagy per, mely ezer év óta tart és ma sincs vége. Ezen címen jelenik meg Eötvös Károlynak legújabb „Egyvetérs”-ben. A gy. első száma közlése „Egyvetérs” 3-iki számában indult kétség benne, hogy nemesak Magyaror. ágon, hanem az egész világon a legnagyobb érdeklődéssel fogadják majd ezt a művet. A cím kifejezi a tartalmát. A per-ről arról szörnyűségekkel, iszonyatosságokkal terhes perrel, a melynek vádjai államkor keresztény

ellen irányultak, de a melyek, körülbelül négyezer szenvedés és elnyomatás alatt görnyedő faj ellen újra meg újra föltámadnak. Eötvös Károly mesteri tollával különösen a tiszai eszlári nagy per fogja leírni, annak összes titkait fogja leleplezni emlékeit, észleleteit, megfigyeléseit fogja a közönség elé tárni. Összeretni fogja ezenkívül a bazini per a 16-ik, sárosmezei 18-ik századból és a peéri hasonló ügyet. Eötvös Károly memoírjai eddig is óriási feltűnést keltenek és a kortörténelem olyan titkait fedezték föl, a melyeket senki sem ösmert, a melyekről sejtelmé senkinek volt. De ezek a memoírok még az előbbieknél is becsesebbek, szinte aránytalanul érdekesebbek lesznek. Egy egész üldözött faj sára vetnek világot ez emlékezések és a szörnyű vérvád természetét emelik ki abból a homályból, a melybe a fanatizmus, az elvakultság, a vallási jöngés burkolta, hogy a hiszékenyeket elámítsák és a vallási dühöt öbren tartásák. Ez a per, a tiszai-eszlári nagy per története le. annak minden rejtelmével, színpal mögötti galmaival együtt. Eötvös Károly, a ki mint védő ezt per vezetete és irányította, a művet fog írni ez anyagból; nem olyant, a melyet csak jogászok, orvosok értenek meg. Ezt a nagy művet minden érző és gondolkozó és minden művelt ember számára írta: hasonló hoz világirodalomban alig irodalomban egyáltalában nincs.

Hivatalos rész.

1945 1902.

KÖRLEVÉL

Mindenik collegium méltóságos II. Elöljáróságához.

Erdélyrészi ev. ref. főgymnasiumaink folyó évi rendes érettségi vizálatának szövege a következő időkben fog megtartatni.

1. *Nagyenyeden* június 26 Zeyk Dániel főgondnok, akadályoztatása esetén Gáspár János főgondnok elnöklete alatt.

Kolozsvárt június 27-én Bethlen Ödön főgondnok, akadályoztatása esetén Szacsavay Sándor gondnok elnöklete alatt.

Marosvásárhelyt: június 27-én, Tholdalagi László főgondnok, akadályoztatása esetén Deésy Zoltán gondnok elnöklete alatt.

4. *Székely-Udvarhelyt* június 24 dr. Mezei Ödön főgondnok, akadályoztatása esetén Gyárfás Endre gondnok elnöklete alatt.

Szászváros június 28-án, dr. Kun Géza főgondnok, akadályoztatása esetén Balogh József gondnok elnöklete alatt.

Zilahon június 19-21- Biró Ferencz gondnok elnöklete alatt.

Sepsiszentgyörgyön június 24-26-án, dr. Bodor Tivadar főgondnok, akadályoztatása esetén Ujvárossy József főgondnok elnöklete alatt.

Kolozsvárt, 1902. hó 29-

Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A szatmárnémeti államilag segélyezett ref. főgymnasium fentartó testülete pályázatot hirdet két helyre: *tanári tanácsokra*, melyeknek egyikével a *rajznak* esetleg alsóbb osztályokban tannak, másikával *német nyelvnek* tanítása kötvé.

Javadalmazás évi 1600 korona, mely főgimn. pénztárából negyed évi részletekben előre fizettetik. Csak ev. ref. valásu egyén választható meg. Pályázók felhivatnak, hogy nevezett főgimn. fentartó testületéhez intézett folyamodványukat keresztlevélükkel, végzett tanulmányaikról és eseteg tanári képesítésükről, továbbá ha alkalmazásban vannak eddigi szolgálatukról, egészségi állapotukról és hadkötelezettségükről szóló bizonyítványaikkal együtt f. évi május hó 10-ig főgimn. igazgató tanácsának alulírott elnöki (Szatmárra) küldjék be.

Szatmár, 1902.

Kölcsey János,
igazgató tanács. elnök.

9-1902.

MEGHIVÁS.

Az udvarhelyi evang. reform. egyházmegyei egyházi értekezlet egyházi- és ilági tagjait tisztelettel meghívjuk, *Székelykeresztúron, f. évi április 30-án, szerdán, d. órákor, istentisztelettel kezdődő közgyűlé.*

Az istentiszteleten át mond *Mester János* lelképásztor és fiókköri titkár; alkalmi beszédet tart *Csia Káli* egyházmegyei aljegyző és fiókköri elnök.

Közben a székelykeresztúri fiókkör énekkara és odavaló állami tanítóképző protestáns növendékeinek daloskara fognak éneke'ni.

Az istentisztelet végződésével tartandó közgyűlés *tárgy-sorozata* 1. *Elnök, titkár- és a számadásvizsgáló bizottság jelenté. előterjeszté.*

Választmány javaslata *jövő évi zsinat legfontosabb teendőire*

Választmány javaslata a diasporákban levő református gyermekek vallásos nevelése és oktatása iránt.

4. A jövő évi közgyűlés idejének és helyének kitűzése.

Péter Károly egyházmegyei főjegyző és alelnök *felolvasása.*

6. *Hegyi Péter* fiókköri titkár *felolvasása.*

Indítványok tárgyalása, ha az alapsz. 18. értelmében 1 héttel a közgyűlés előtt az elnökségnek benyújtatnak.

A fiókkörök *elnökségei az évi működésről szóló jelentéseket f. évi április hó 15-ig* küldjék be *Lajos János* titkárnak, *Bögöz-be. Posta: helyben.*

Székelyudvarhely, 1902. tartott választmányi gyűlés határozatából:

Bod Károly,

ügyvivő egyl. e'nök.

Lajos János,

titk'

419-1902.

FELHIVÁS.

Fe'hívom tisztelt le'késztárs imat, szíveskedjenek utasítani egyházközségükben lakó azon lelkészi és tanítói özvegyeket, árvákat, kik az udvarhelyi egyházmegye gyámintézetétől segélyt nyerni jogosultak, hogy é'tben létük és özvegyeségi bizonyítványaikat ez évi ápr. 25-adják be tiszt: *Bedő András* a'fiához *Bikafalvára* (u. p. Sz.-Udvarhely). Az elkésve érkező folyamodványok nem vétetnek figyelembe.

Kecsethen, 1902. márczius 26-án.

Menyhárt András.

ev. ref. spere.

438-1902.

MEGHIVÓ.

A görgényi egyházmegye illetékes tagjait van tisztelettel meghívni a következő gyűlésekre:

1. Április 10-én (csütörtök) egyházmegyei tanác. mint számvizsgáló bizottság felül vizsgálja az egyházmegyei közalapok 1901. évi számadásait. Ugyanez alkalomra összehívom az öz-

vegyárvai gyámintézet és temetkezési egyeslet *felügyelőbizottságait* melyek a maguk hatáskörükben, saját számadásaikat szintén felülvizsgálják.

Gyűlé. kezdete d. 8 órákor a szokott helyen.

Április 17-én (csütörtök) d. 8 11 rende. havi *gyházmegyei tanácsülé.*

Ugyanezen nap d. e. 11-12-ig özvegyárvai gyámintézeti és temetkezé. egyesleti *közgyűlé.* mikorra az egyházmegye területéről eltávozott, de az intézet kebelében továbbra is megmaradt tagok is, természetesen hivatalosak.

4. Ugyanezen nap 12 1-ig kandidatio a *magyarpélerlaki* papi és a *balai* levitakántortanítói állomásokra.

Gernyeszeg 1902.

Csekme Ferencz,

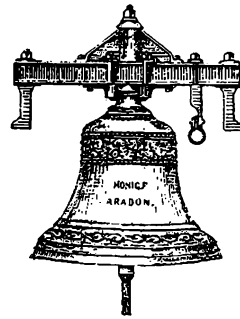
speres.

HÖNIG FRIGYES

gőzüzemre **harang- és ércöntődjé,**
berendezett **szivattyú-gyár**

Alapított 1840-ben
A legnagyobb állami éremmel
kitüntetve 1890-ben

ARAD, Rákóczy-utca
11-28. szám.

Ajánlja cs. és kir. *szabadalmazott harangjait,* melyekkel bármely más haranggal szemben **25 35% suly és ármegetkarítás érték el.**

Kitünő jó hang és tartósságáért
10 év szavatolás!

A legkedvezőbb fizetési feltételek!

Vasuti szállítás ingyen!

Forgatható vas harangfelszerelések és vas harangállványok. Régi harangoknak forgatható vasszere észere való átalakításuk avagy azoknak csekély felülfizetés mellett új harangokkal való becserelésük.

Képes árlapok kívánatra bérmentve küldetnek.

Megnagyobbított férfi ruha-
raktár és szabó üzlet
RÉTI SÁNDOR
Kolozsvár, Deák Ferencz-u. 4.

Egyedüli üzlet a hol
csakis honi készítésű
férfi, fiu- és gyermek öltönyök,
óriási választékban szabott áron
árusittatnak.

A szabott árak minden darabon
láthatók
férfi öltönyök 8 frttól kezdve —
gyermek öltönyök 2 frttól kezdve,
Gácsai és zsolnai szövetek méter
2 frttól kezdve.

Minden árfelemelés nélkül csekély havi részletfizetésre
szállítja a magyar **protestáns egyházirodalom összes termékeit.** Kimerítő árjegyzéket kívánatra ingyen küld.
László Albert és Társa a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kizárólagos bizományosa, protestáns irodalmi könyvkereskedése Debreczenben.

Nagytiszteletű lelkész és
tek. tanító úr!
ha Kolozsvárra méltóztatott
utazni, legyen szives

Stief Jenő és Társa
Deák Ferencz-utcában

papirkülönlegességek áruházát, irodai
felszerelések nagy raktárát, könyv- és
könyvmodáját
felkeresni, és bevásárlásait
ott eszközölni.

Erdélyi Bank és Takarékpénztár R.-Társ.

— K O L O Z S V Á R —

Alaptőke 2 millió korona.

A bank elfogad betéteket takarékpénztári könyvekre, folyószámlára, azokat felmondás nélkül visszafizeti.

Leszámítol váltókat, utalványokat, járadékokat, checkeket, kisolt értékeket stb.

Értékpapirokat és idegen pénznemeket elad és vásárol, előleget ad értékpapirokra, folyószámlán és előre meghatározott időre.

Dijmentesen bevált szelvényeket és elvállalja sorsjegyek revidióját.

Ki bocsát utalványokat, checkeket, hitelleveleket bármely külföldi piacra.

Rendelkezésre tart a felek saját zárai alatt tűz és betörésmentes pánczél szekrényeket (Safe deposits.)

Nagyobb ládába csomagolt és a fél pecsétjével ellátott arany- és ezüstneműek vagy más értéktárgyak külön e célra berendezett tűz- és betörésmentes szobában őriztetnek.

Magy. kir. szab.
osztálysorsjegyek
főelárusító helye:
Mátyás király-tér

32.

Üzleti órák:

délelőtt 9—12-ig,

délután 3—5-ig.

ÚJ KÖNYVKERESKEDÉS
PAPIRÁRUZLET

ZENEMŰ-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA

LEPAGE LAJOS

Mátyás király-tér 2. szám.

Van szerencsém a tisztelt közönség szives figyelmébe ajánlani *könyvkereskedésemet*, hol a bel- és külföldi *tudományos és szépirodalmi művek, szakmunkák, remekírók, díszművek, térképek, atlaszok, állandóan raktáron* találhatóak.

IMAKÖNYVEK minden vallásfelekezetre részére nagy választékban.

Bárhon, bárki által hirdett *könyvek, folyóiratok, szeművek* általam az *eredeti áron*, minden költség felszámítás nélkül a legrövidebb idő alatt megszerezhetők.

„**EGYETEMI TANKÖNYVEK**“ a „*Magyar remekírók*“ cégemnél a legkedvezőbb feltételekkel *részletfizetésre* megrendelhetők.

NAGY ZENEMŰRAKTÁR, melyről árjegyzéket kívánatra ingyen és bérmentve küldök. *Hírlapok, folyóiratok, divatlapokra általam eredeti áron előfizethetők.*

Továbbá a legkitünőbb minőségű papír, író, rajz és festőszerek, írópapírok, levélpapír különlegességek, irodai díszműtárgyak és felszerelések a legjutányosabb áron nálam szerezhetők be. Körjegyzői, ügyvédi nagy nyomtatvány raktár.

Vidéki megrendeléseket a legnagyobb pontossággal azonnal elintézem.

Kiváló tisztelettel

LEPAGE LAJOS.

Irodalmi újdonságokat készséggel küldök szives áttekintésre a meg nem tartottak 8 napon belül leendő visszaküldését kérvén.

A mennyiben a T. Cz. óhajt megtekintésül könyveket küldetni b. címére. sziveskedjék e szelvényt levágni és *cégemnek beküldeni.*

LEPAGE LAJOS KÖNYVKERESKEDÉSE KOLOZSVÁR.

Kérem

szakbavágo könyveket időnkint megtekintésül

beküldeni.

Hely. lakás ezim

Név, foglalkozás

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Parádi Kálmán. †

Az erdélyi református anyaszentegyháznak ismét nagy gyászja van. Elvesztette buzgó igazgató tanácsosát, tanügyi előadóját, fényes tehetségű paedagógusát, legkitünőbb tanárát. Elvesztette azt a harczost, ki multjánál, jeles tehetségeinél, philosophikus gondolkodásánál fogva három évtizeden át hatalmas oszlopa volt egyházunknak, erős védelmezője autonómiánknak, ki azt nemcsak kifelé védelmezte hathatósan, de befelé is folyton óva intett annak nyírbálásától s a ki e téren annyira ment, hogy még oly fontos pozícióknál is, minő a körlelkésziségek, a kinevezési rendszer ellen foglalt állást, ha kezdetben sikertelenül is.

Parádi Kálmán nem született egyházunk tagjának: budai katolikus polgár család sarja volt. Született 1841. április 25-én Budapesten, ugyanott tanult s tanuló társai között mindig kítűnt éles eszével, gyors felfogásával, mély gondolkodásával. Mint gyermek, tanuja, szemlélője volt a magyarok gigászi küzdelmeinek, Budavár bevételének s az elnyomatás szomorú éveinek. Gyermek pajtásaival nagy buzgalommal gyűjtötték a budai vársánczokban a kartács darabokat, a golyókat; mit tudták az örkődő zsandárok, hogy a gyermekek a várt újabb szabadságharczra gyűjtenek fegyvert s hogy e szorgalmas munkálkodással később dúsan termő mag csírázott a gyermeki szívekben.

Piarista intézetekben nevelkedett előbb Budapesten, később Szegeden és Temesvárt, szorgalmasan tanult, mély érzésű, vallásos ifju volt, de lelkének szabad röptét korlátozták vallása külsőségei, megkötött, változhatatlan dogmái. Szívében megmagyarázhatatlan, kielégíthetetlen vágyak keltek, önmagával meghasonlásba nem akart jönni, mint ifju elmélyedt philosophiai és paedagogiai tanulmányokban, tanári vizsgálatot tett, belépett a piaristarend kötelékébe, mint a rend tagja tanárkodott Szegeden és Kolozsvárt. A kolozsvári egyetemen már természet-tudományi előadásokat hallgatott, tanulmányozta a nagy természet titkait, tanított, írt, dolgozott, de a szabad eszmék iránti vágyait nem nyomhatta el tulfeszített munkával. Sőt a természet tanulmányozása, philosophiai tudása végre határozattá emelték lelkének régi vágyait, melyet évek óta fontolgatott s mérlegelt barátaival; őszinte vágy folytán igaz meggyőződéssel átlépett a református egyház kötelékébe. Mint helyettes tanár nyert alkalmazást a kolozsvári református főgymnasiumban, bizalommal csatlakozott Sárkány Ferenczhez, kiben azonnal felismerte a jóakaró barátot, erős kálvinista jellemet, kinek később a leányát Erzsit vette nőül s élt boldog családi életet 30 éven át, megáldva okos és jó gyermekekkel.

1872-ben rendes tanárrá választottott a kolozsvári református collegiumhoz s ettől kezdve megnyílt a tér

fényes tehetségei, nagy munkaereje teljes kifejtéséhez. Első sorban tanári hivatásának élt. A collegium régi természetrajzi muzeumát megújította, a meg volt anyagot rendezte, fáradhatatlan munkával új anyagot gyűjtött, készített, tanítványait beoktatta a készítmények előállításának titkaiba, megszerettette velök a természetet. Tanítása megragadó, közvetlen volt; csüngtek az ifjak az ajkán, a mit tőle hallottak, azt már el is sajátították, megértették s nem egy azért lett orvos, természettudós, mert a Parádi tanítványa volt. Vizsgálatokon igazi tudást mutattak be tanítványai, a hallgató közönség pedig elragadtatással emlegette a hallottakat.

Mint fiatal tanár csakhamar tanvezető lett. A természetes nevelési módszert követte, inkább szeretettel. Jó példaadással, mint tulszigorussággal nevelte a gyermekeket. Bel- és külföldön szerzett gazdag tapasztalatai alapján sok üdvös újítást létesített a gymnasiumi rendtartásban és tanítási rendszerben.

Gazdag irodalmi munkássága 1872-vel vette kezdetét, különösen a természettudományok terén mozog; tanvezetősége idejétől kezdve a neveléstani irodalmat gazdagítja, majd visszatér ifjúkori kedvencz tudományához a philosophiához, de sohasem lesz hűtlen a természet-tudományokhoz, mint tulajdonképeni szakjához. Philosophiai elméletének elemeit Physiologiai lélektan (1887). című művében fejtette ki a Wundt rendszere nyomán, ugyane tárgyról szélesebb alapokon újabb kézikönyvet írt, de ezt valamint inductiv és deductiv logikáját későbbi nagy elfoglaltsága miatt nem fejezhette be.

1877-ben lépett az egyházi közéletben nyilvános cselekvés terére, mint az egyházkerület tanügyi előadója az elemi népiskolák tantervével. Már előbb nagy munkásságot fejtett ki mint az egyházkerület igazgató-tanácsának tagja, néhai Nagy Péter püspöknek tanügyi kérdésekben első tanácsosa.

Az elemi iskolák után következett a középiskolák újjászervezése. Az egyetemes konvent elé került javaslatoknak, mint bizottsági előadó, megteremtője volt s mint egyetemes tanügyi bizottsági és konventi tag az 1883-iki szervezet megteremtésében tevékeny részt vett. Mikor az új szervezet alapján összes gymnasiumaink tantervét teljesen át kellett alakítani, a tanügyi előadó tudása gazdag tapasztalatai könnyűvé tették az átmenetet s az ország első intézetei közé emelték régi iskoláinkat.

A Parádi Kálmán vállaira nehezült az autonómia védelme a gymnasiumok államsegélyezési szerződéseinek megkötésénél és feladatának ebben is derekasan megfelelt, sok küzdelem, alkudozás után készített olyan szerződési tervezeteket, melyek egyházunk minden autonóm jogát biztosíthatják, ha helyesen kezelik é. jól tudnak élni velük.

Nagy tudással, alapos megfontolással munkálkodott a nagy kérdésekben, de nem kicsinyelte a mindennapi aprólékos munka jelentőségét sem; minden erejével fáradozott az egyház javáért, gyermekeit, tanítványait igaz vallá-

sosságban nevelte; türelmes volt az ellenkező nézetűekkel szemben, de ékesen szólással, nagy rábeszélő, meggyőző erővel védelmezte álláspontját. Előzékeny, barátságos volt mindenkivel a nagy társadalomban, élénk modorával, eleven szellemével, mint a társas összejövetelek élető lelke mindenkit meghódított.

Azon általános részvét, őszinte gyász, mely halála alkalmával s temetésén nyilvánult, jellemzi, hogy ki és mi volt Parádi Kálmán.

Legyen áldott emlékezte!

A magyarság kérdése.

Az 1848. XX. t. cz. végrehajtása sürgetése folytán az összes politikai lapok foglalkoznak a kérdéssel több kevesebb jóakarattal és alapossággal. A kérdés *nemzeti* horderejét legalaposabban *Eötvös* Károly méltatja az „*Egyetértés*“ hasábjain, melyet egész terjedelmében okólásul itt közlünk a következőkben

Az 1848-ik évi XX-ik törvényezikkel foglalkozik az országos közvélemény nagy része. Protestáns egyházak sürgetik a törvényhozás tagjait a nagy kérdés megoldására. Az országos függetlenségi párt komolyan tanácskozott fölötté s határozati javaslatot fog a képviselőház elé terjeszteni. Országos közügygév vált tehát a kérdés.

Helyeslem, hogy azzá vált. Üdvözlöm az egyházakat, a melyek fölvetették s a törvényhozók elé terjesztették a kérdést. A függetlenségi párt határozati javaslatát ugyan bágyadtnak, gyöngé tartalmunak s általában olyannak tartom, melynek talán nem eléggé határozott az iránya s mely többféle magyarázatot megenged, de azért mégis helyeslem, hogy habár ily alakban is, a képviselőház elé viszik az ügyet s ezzel alkalmat szereznek a fölötté való komoly vitára.

Az egész kérdés a magyarság kérdése. Már ez okból is féltő gonddal és gyöngédséggel, noha meg nem szünő buzgalommal kell kezelni mindaddig, míg tiszta és bölcs megoldásra nem jut.

A mai magyar társadalom az állam és egyház közt fennálló viszonyra nézve voltaképen két század előtt lett berendezve. Rettenetes szűkeblűen, sőt ellenséges érzülettel a magyarság ellen s nagy bőkezűséggel a mindenféle nemzetiségek iránt.

A római katolikus egyház hívei akkor még tulnyomó részben nem magyarok voltak, fajunk különös szerencséjére, azóta magyarosodtak rohamosan részint térítések útján, részint a magyarság hódító erejénél fogva. A Habsburgi politika óriási állami javadalmakat nyújtott a római egyháznak. Mai értékben több száz millióra megy azok értéke.

De nem csupán azért nyújtott, mert római katolikus volt az adományban részesülő egyház. Hanem azért, mert azt hitte, hogy a megerősödött egyházat a magyarság ellen használhatja fel. Ezért látta el dus javadalmakkal a görög katolikus és görög keleti egyházakat is, mint-hogy ezek hívei oroszok, oláhok, szerbek, tehát nem magyarok voltak tulnyomólag. A Habsburgok soha se voltak kedvezéssel a protestánsok iránt, de azért gondoskodtak arról, hogy az erdélyi szászok, noha egytől-egyig protestánsok,

még a katolikusoknál is dusabb állami javadalmakat élvezhessenek. Számuk arányához minden esetre dusabbakat. Csupán azért, mert rájuk a magyarság ellen a szabadság és állami önállóság nagy kérdéseiben mindig bizton számíthattak.

E politika alap gondolatát méltán nevezhetjük Kolonics rendszerének.

Fő célja a tiszta magyarságot, Kálvin követőit s a magyar lutheránosokat az állam részéről semmi javadalomban nem részesíteni s őket az állami és társadalmi élet s a mivelődés utáni vágy nagy harcaiban gyöngévé tenni s versenyképességüket megcsonkítani s elbágyasztani.

Öregében-nagyjában ez a politika állt fenn és virágzott III. Károly, Mária Terézia, I. Ferenc s V. Ferdinánd alatt is 1848-ig s fájdalom, következtéseiben ez a politika áll fenn ma is.

Ezt kell megváltoztatni.

Nem a protestánsok érdekében, hanem a magyarságnak a protestánsokhoz kapcsolódó érdekében. Rettentő szégyenérzet nélkül alig tűrhető az, hogy míg például a görög-keleti s erdélyi szász egyház szerb, román és szász eleme Magyarországtól óriási javadalmakat élvez: addig ugyanaz a Magyarország a magyar protestánsokat kidobott árva gyerek sorsára kárhóztatja s éhen és ruhátlanul hagyja.

Ez a kérdés benső igazsága.

De az igazság daczára is nehéz a kérdés. Mert a javadalmak elvesztésének félelme könnyen felekezeti izgatásokra vezethet. Az 1848. évi XX. törvény mögött pedig ez a gondolat lappang.

Ezt a gondolatot gyökeresen ki kell irtani.

Az egyházi javak kérdését érinteni se szabad. Maguknak a protestánsoknak kell ezek védelmére elszántan vállalkozni. Már csak azért is, mert ma már nem úgy, mint két század előtt, a római egyház híveinek is tulnyomó része csak úgy őrzi, védi, tartja a magyarságot, mint a kálvinisták.

A cél az: a magyar állam a magyar protestánsok számára is biztosítsa az egyházi terhek viselésében azt az erőarányt, a melyet a nem magyar közönségű egyházak részére már rég biztosított. A magyar, akármilyen hitű, ne legyen kénytelen semmi czimen több terhet viselni, mint a szerb, a szász, az orosz, a román, a tót.

Más az állam, más az egyház. Semmiféle egyház se követelhet az államtól semmit; éljen, boldoguljon, a hogy tud. Az állam erői a társadalom anyagi és erkölcsi jóllétének fentartására is alig elegendők.

Ellenben a magyarságot Magyarország kormányának, törvényhozásának és uralkodójának nyomni s felekezeti czimen az idegen ajkuaknál terhesebb állapotra juttatni nem szabad. A magyarságnak kedveznie kell. De én még csak kedvezést se követelek, azonban itt az ideje, hogy az igazságot elszántan követeljük.

Nagy kérdés ez. Részleteire még gyakran vissza kell térnünk.

Búcsuszók Parádi Kálmán sirja felett.*

1902. április 9.

Örömnépre készültünk és im sirod áll nyitva előttünk, szeretett vezérünk. Édes öröm helyett keserű fájdalommal, kimondhatatlan bánattal van telve kebelünk. Örömnépre készült collegiumunk előljárósága, tanártársaid, szerető tanítványaid nagy serge, hogy harminczöt évi kitünő munkálkodásod iránt elismerésünknek, igaz tiszteletünknek és szeretetünknek bizonyítványát adjuk. Földi sorsunk nem engedte meg, hogy szivből fakadt óhajításunk beteljesüljön, Halálod végtelen fájdalommal ezzel megkétszerezte. Elköltözésed mérhetetlen veszteség és fáj, mélyen fáj a lelkünknek, hogy mikor eljött a fizetés ideje, önként jövő adónkat elfogadni nem tudtad. Vedd hát szívesen őszintén érzett halálunk nyilvánítását előljáróságunk, tanári testületünk, tanítványaid e búcsuszóiban.

Fénylő tehetségeddel, gazdag tudásoddal, huzgó és sikerekben dus munkálkodásoddal Te voltál intézetünk legerősebb oszlopa, legnagyobb dicsősége. Kik valaha tanítványaid voltunk, mindig szomjuhozva vártuk magyarázataidat, melyekben csodás világítással tártad fel előttünk a valót, hogy azt könnyen megértettük és vágyakozva tanultuk.

Mindig élvezetes magyarázataid után megértettük és szivünkbe véstük, hogy a tudásnak mily becses értéke van. Szivünkbe véstük, hogy legnagyobb kincs a földön a jónak, szépnek és igaznak kutatása, felismerése és hű követése.

De nemcsak magyarázataidon lelkesedtünk, hanem examinalasaidtól sem rettegünk, mert Te ezekben soha sem törekedtél tanítványodat, mint bűnöst fogni el, hanem világos és bátorító kérdezéssel is értelmünket igyekeztél megnyitni s tápláltad erőnket és önbizalmunkat. Tanulókorunkban Te benned azt láttuk, hogy legmagasabb polcz, mit ember elérhet, a tanári szék. Most felnöve látjuk, hogy ez nagyon szerény hely; de a Te működésedben látjuk a classicus író szavainak is igazságát, mely szerint önmagában semmi hivatal nem nagy és nem kicsiny, hanem értéket mindeniknek az ad, hogy viselője miként tölti be. Te minden erődet és idődet hivatásodnak szentelve úgy töltötted be székedet, hogy mi méltán ítéltük azt a legmagasabb polcznak.

Intézetünk vezetésében, collegiumunk kormányzatában, tanvezető tanári és egyházkerületi tanügyi előadói tisztvedben, mint Krisztus tanításainak igaz hive, mindig liberális zászlóvivője voltál a helyes irányu reformoknak és a természetes fejlődéssel járó előhaladásnak. Te éles látásoddal, a mult tapasztalataiból szerzett gazdag tudásoddal, tekintélyeddel megakadályozni igyekeztél a kapcsolódó kísérletezéseket és a szertelen ujitások kinövéseit. Nagy veszteség nekünk, hogy tanácskozásainkban ezután már csak emléked vehet részt.

Nagy vesztesége van elköltözéseddel a természetrajzi és bölcsészeti irodalomnak, melyet hivatott szak tudósként mivelél s mely szép reményekkel várta továbbhi munkálkodásodat.

Nagy, kimondhatatlan nagy a veszteség elköltözéseddel. Ezért fáj oly nagyon, hogy a tervezett örömnéppel elismerésünknek nem tudtunk kifejezést adni.

Szerény lelkületed tiltakozott ugyan az ünnepeletés ellen és nehezteltél ránk, mikor megtudtad tervünket, melylyel meglepni akartunk. De mikor felmutattuk messze lakó tanítványaidnak halálról és tiszteletéről tanuskodó szép leveleit, szemeidben örömkönnyek csillogtak. Utolsó napjaidat ezek édesítették meg. Köszönet érte a jó tanítványoknak.

Fájdalmunkban vigasztalást abban keresünk, hogy Isten szeretett Téged; megáldott kedves családdal, jó gyermekekkel, a kikben Te örömet találtál.

Azon hitben bocsátunk utadra, hogy nem haltál meg, csak elköltözöl közülünk. Élni fog emléked jóra buzdító példaként, hogy hivatásunk betöltésével szolgáljunk a családnak, egyházunknak és hazánknak.

Pihenésed legyen könnyű és csendes!

Isten veled!

Balogh Károly.

Elmélkedések az üdv evangéliumáról.

(Folytatás.)

II. A hit és a hit által való megigazulás tana.

A hit mint a megigazulás egyetlen feltétele. Én tehát a hünbocsánat kérdésére a feleletet mindenek előtt *Jézus Krisztusnál* keresem.

Az ő felelete világos és határozott.

Ő azt mondja, hogy Isten a világot minden emberi értelmet meghaladó szeretettel szereti és kész minden embernek megbocsátani, nekik örök életet és boldogságot adni. Ime az „örömhír“ első része.

A mi pedig a megbocsátás *feltételeit* illeti, Jézus ezt is megismerteti velünk világosan: „*Bizony, bizony mondom nektek a ki az én beszédemet hallgatja és hiszen annak, a ki engem elbocsátott örök életre vagyons és a kárhozatra nem megyen, hanem áttalmit a halálból az életre.*“ (János 5. r. 24.) Ez a beszéd magában foglalja Jézus Krisztusnak egész evangéliumát.

A hit egyetlen, de egyszersmind abszolút feltétele is az idvezülésnek. Es Jézus Krisztus *a hit* alatt midőn e szót az idvességre vonatkoztatja — *a lélek Istennek szentelését érti.*

Eme meghatározásra súlyt fektetünk; és a *hit* szót — másféle jelentését tekinteten kívül hagyva ebben az értelemben használjuk e munkában. „*A ki hiszen, az idvezül*“ azaz, „*a ki lelkét, szellemét, szívet, saját énjét, az Istennek szenteli, bünbocsánatot, örök életet és boldogságot nyer.*“

Ez más szavakkal *a hit által való megigazulás tana.*.)

Öntudatunk bizonyágtétele. Vizsgáljuk eme tételt és lássuk vajjon öntudatunk bizonyágtétele igazolja-e

Mindenekelőtt, mi a bünbocsánat lehetőségét illeti, e tekintetben a mi lelkiismeretünk és Jézus bizonyágtétele közt teljes összhang van. Isten szeretetének hirdetése a hünös teremtmények iránt, a mi lelkünkben örvendező és teljes tetszéssel találkozik. Ezért van, hogy ezt az üzenetet hála-köszönettel fogadjuk és az igazság kijelentését ismerjük föl benne.

Mi az idvezülés feltételeit illeti, melyet Jézus Krisztus az Isten nevében kijelentett, ezek a feltételek oly teljes mértékben megfelelnek a mi lényünk legbelsőbb természetének és a bün jellemének, hogy nekünk épen lehetetlen volna azokat másképen fogni föl. A bün, a mint láttuk, a lélek elszakadása Istentől, mely maga után vonja a halált. Ebből következik, hogy az emberre nézve, csak egy ut van arra, hogy megtalálja az életet: ha visszatér Istenhez. Tehát ez a megterés egy benső, szabad, személyes, a bünnek megfelelő s a szellemi élet ugyanazon központjában bevégzett ténny követel, az ember egész én-jének tényét, mely által az ember elszakad a büntől és magát Istennek szenteli. Ez a tény, a

* *Bünbocsánat és megigazulás:* a vallás nyelvén egy és ugyan azon dolgot, vagy ténny jelölik, de különböző szempontból. A bünbocsánat: a bünnek elfeledése és elengedése a büntetésnek. Ez a negatív szempont. A *megigazulás* (vagy igaznak tartás) annak a kinyilatkoztatása, hogy nem adatik hely a büntetésnek (törvényeséki értelemben); — beszámítása egy ideális. (tehát még meg nem valósult) igazságának, mely kizárja a büntetést. Ez a pozitív szempont. A bünbocsánat vagy megigazulás következménye az üdv. E három kifejezés: bünbocsánat a hit által, megigazulás a hit által, üdv a hit által: synonym kifejezések tehát, melyeket e tanulmányban különbség nélkül használunk. Ugyanezt a megjegyzést tehetjük e kifejezésekre is: megbocsátani, igazolni, igazságul tulajdonítani. (Lásd Luk. 18. 14. Csel 13. 38.-39; Rom. 3. 24-25; 4. 5 -8.)

hit. Minél jobban tanulmányozzuk a hit karakterét, természetét, lényegét, annál inkább úgy tűnik fel előttünk, mint az elérhető üdvösség egyedüli feltétele. És magunk is elismerjük, hogy a hit minden tekintetben egyedül jogosult arra, hogy életünkben elfoglalja azt a központi helyet, melyet a Krisztus tanítása számára kijelölt.

A hit, mint tény. A hit fogalma egyfelől egy tény, másfelől pedig egy lelkiállapotot foglal magában, mely ezen ténynek eredménye.

A tiszta és egyszerű *tény* az énnel Isten felé irányulása. E tény következtében jön létre a bűnbocsánat ígérete. Az énnel Isten felé irányulása lehet többé vagy kevésbé öntudatos és erőteljes; földolog, hogy legyen igazi, őszinte és valódi, s akkor Isten megadja neki ingyen a bűnök bocsánatát, az életet, az idvességet. Ime a szép és vigasztaló tan, hogy a bűnös ember *ingyen* igazul meg Isten előtt. Ez a tan valóban megérdemli, hogy „evangélium” „örvendetes hír” legyen a neve, mert ez adja meg a békét és az örömet a töredelmes bűnösnek, ki üdv után eped, de a ki a bűnnek nemcsak *terhét*, hanem *hatalmát* is még mindig érzi lelkében. Isten arra, hogy a bűnöst kegyelmébe fogadja, nem kíván tőle sem *szeintséget*, a melyet tudja jól, hogy úgy is soha el nem érhet, sem *kingésztelést*, vagy *meqlakolást*, melyről ismét tudja, hogy úgy sem lehet képes reá, hanem csupán a szívnek egy gerjedelmét, az őszinte odaadásnak egy tényét, midőn egészen és teljesen az isteni kegyelemre bizza rá magát. „Gyermekem, add nekem a te szívedet.” Ime, a mennyei atya hívogatása. A ki erre felel, meg van mentve.

A hit mint állapot. Ezen tény, mint következményt az állandó megszentelődés *állapotát* foglalja magába. Isten azért kéri szívünket, hogy mi azt neki örökre átadjuk. Nem elég, Istenhez csak *odamenni*, hanem nála is kell *maradni*. Ime ez a hit második alkotó eleme. A hit, Istennel, minden életnek, minden erőnek és minden kegyelemnek forrásával való *egység*; ez az oka, hogy a hit szent hatalma Istentől van. Eként a hit az egész vallási és erkölcsi életnek alapját képezi. A hit a megszentelődés életelve, minden nemes munkának forrása és minden szellemi haladásnak első feltétele. Egyedül a hit képes kiirtani a bűn által okozott és oly mélyen fekvő rosszat; a hit a kovász, melynek az egész tésztát át kell járnia és kelésnek indítania; a hit hatályos gyógyszer és óvszer a bűnnel szemben. Miként a hit első gerjedelme t. i. az önátadás Istennel, megszerzi számunkra a bocsánatot, épen úgy ezen önátadásból származó állapot t. i. az *Istennel való egység* megtisztítja, megszenteli és meggyógyítja a mi lelkünket. Bármint szempontból nézzük, akár mint tény, akár mint állapotot, a hit úgy tűnik fel előttünk, mint az üdv lehetőségének egyedüli feltétele.

A tény és az állapot egysége. Jóllehet gondolatban a hitnél megkülönböztetjük a tény és az állapotot: de a való életben ez a kettő egymástól *elváthatatlan* a tény magában foglalja az állapotot s az állapot feltételezi a tény, a hit fogalma pedig felöleli mind a kettőt. A hit képezi az egyedüli igaz vallást és az egyedüli észszerű tiszteletet. Hit nélkül minden vallásos gondolat, minden engesztelés, minden lemondás, minden áldozat hiábanvaló. Mert hit nélkül nincs Istennel való egység s Istennel való egység nélkül nincs sem élet sem idvesség. A hit által való megigazulás tana tehát foglyul ejti a mi öntudatunkat; vagy helyesebben a szentlélek az öntudat által foglyul ejti a mi lelkünket és pedig oly módon, mely legteljesebb mértékben abszolút. Nem áll hatalmunkban el nem fogadni. Itt van meggyőződésünk titka.

Jézus Krisztus bizonyágtétele a próféták az apostolok mellett. Az emberiség *össz-öntudatának* megnyilatkozása tesz e meggyőződés mellett bizonyágot. E megnyilatkozások közül mi itt csak a leghatalmasabbakra és legtisztábbakra fordítjuk tekintetünket.

Hol fogjuk megtalálni ezeket? Itt is Jézus Krisztus lesz a mi vezérünk. A szentlélek teljessége által megvilágosítottán, Jézus teljes mértékben képes volt felismerni

mások bizonyágtételében a kijelentés jelenlétét. Az ítélete tehát isteni ítélet értékével bír. Azok a bizonyágtételek pedig, melyeket Jézus Krisztus kifejezetten megerősített, egyfelől *Mózes*, a próféták, izrael népe szent könyvének, másfelől az *apostoloknak* bizonyágtételei, melyeket ő előre jóváhagyott. *Vagyon Mózesek és vannak prófétáik*, mondá; *hallgassák azokat ha Mózeset és a prófétákat nem hallgatják annak sem hisznek, ha valaki a halottak közül feltámasztatnék.* (Luk. XVI. 29. 31.) Ismeretesek azok a bizonyágtételek, melyeket Jézus keresztlő János mellett tett.

„Eljött hozzátok János, az igazságnak útjában Ő Nagyobb volt, mint egy próféta. (Máté XI. 7-14; XXI. 32.) És miután megígérte tanítványainak a szentlélek ajándokát, így szólt nekik: *„Mikor pedig eljön az igazságnak lelke, minden igazságra elvezérel titeket.* (Ján. 16, 13; 15, 26, 27.) Jézus tehát a próféták és az apostolok bizonyágtételeire utasít minket. E kettős bizonyágtételt, a Krisztus bizonyágtétele után, úgy tekinthetjük, mint a szentlélek legtisztább bizonyágtételét *a világban*; eként a tanulmányozás és ismeret egy új forrása nyílik meg számunkra és egy nagy értékű próbakő jut hirtokunkba a saját és mások vallásos eszméinek ellenőrzésére.

A megigazulás tanának fejlődése. A próféták és apostolok bizonyágtételei az Ő és Új-testamentum irataiban maradtak fenn számunkra. Ha ezen okmányokat vizsgáljuk, a *legváltozobbb* kifejezések formájában, a hit által való megigazulás tanának legegységesebb és *leg-harmonikusabb* hirdetését találjuk meg bennök. Igaz ugyan, hogy az ide vonatkozó felfogások változóknak látszanak és valóban nem is állandóan egyformák. De ha e különböző felfogásokat komoly vizsgálat alá vesszük, mindenütt ugyanazon alapvető eszmével találkozunk, a mely csupán tovább fejlődik. Éppen mint a filozófiai gondolat, a vallási gondolat is saját törvényei szerint fejlődik. A gondolat az időben él, fejlődik; története van. A hit által való megigazulás dogmájának történetét a szentírás egymás után következő bizonyágtételeinek sorában lépésről lépésre tudjuk követni. E fejlődés az eredeti csira története a mely lassanként határozott és mind tökéletesebb alakot nyer; és mi meg vagyunk győződve, hogy eme fejlődés alapját, az anyagi és szellemi világban, egy közös főelv, egy azonos létok képezi.

Mózes és az üdv. A mit mi a fejlődésben csira-szerű állapot nevével nevezettünk; kiválólag Mózesnek, a törvényhozónak tanítására vonatkozik. A bocsánat, üdv és élet fogalmai itt még nagyon határozatlanok és némelykor egészen külsőlegesek. A törvény *evangélium* még ugyanazon tételben vannak egybeolvadva. De a mi ebből a felfogásból világosan kiválik, ez éppen az a tan, hogy az idvesség az isteni törvény *iránti engedelmesség* által érhető el. *„Ha a te Uradnak, Istenednek szavára hallgatsz és azt cselekszed, a mi az ő szeméi előtt igaz és figyelmezel az ő parancsolataira és megtartod minden rendeletét: egyet sem bocsátok reád ama csapások közül, melyeket Egípiomra bocsátottam mert én vagyok az Úr, a ki meggyógyít tégedet.* *Ha engedelmességedtek az én szavaimnak, mondja az örökkévaló és megörzöltek az én szövetségemet, úgy ti lesztek valamennyi nép közt az enyém: és ti lesztek nekem papok birodalma és szent nép. . . Ime ma elötökbe adom az áldást és az átkot: áldást, ha engedelmességedtek az Örökkévaló parancsolatainak és átkot, ha nem engedelmességedtek parancsolatainak.”* (Exod. 15—26. 19; 5—81, 20, 5—6; Num. 51; 39—40. Dent. 1; 26—28). Ez az utolsó gondolat magában foglalja teljesen Mózes tanát és megtalálható a Pentateuchus (Mózes 5 könyve) mindenik lapján; ez az isteni szentesítés, mely elválaszthatatlan a törvény eszméjétől és ezt a leggyökeresebb kritika sem vonja kétségbe. Ezt az utolsó szempontot kiemeljük, mert e helyen lehetetlen azon kritikai kérdésekre bocsátkoznunk, melyeket a biblia tanulmányozása támaszt. Mindazon által gondosan számot vetünk a kritika eredményeivel s csak olyan tétéle-

ket hívunk fel igazolásra, melyekről hisszük, hogy tudományosan fenntarthatók.

Ha azon tannak, hogy az üdv a törvény iránt való engedelmesség által nyerhető el, melyére bocsátkozunk, át fogjuk látni, hogy az engedelmesség szó alatt az izraelita törvényhozó nem csupán a külső megtartást érti, hanem a *színek* engedelmességét, a *belső meghódolást* Isten akarata előtt. Abban az ígéletben, melyet Isten Izsáknak tett, csupán ezen benső engedelmességről lehet szó: „*Megáldatnak a te magodban a földnek minden nemzetségei, mivelhogy hallgata Ábrahám az én szavamra és megőrizte, a mit neki rendeltem*” (1. Móz. 26. 4-5) És végeredményében, ez az engedelmesség nem egyéb, mint a hit a mint Pál találóan jegyzi meg: „*Ábrahám hitt Istennek és ez a hit tulajdonították neki megigazulásul*” (Rom. 4. 3; 1. Móz. 15. 6.) Ábrahám is joggal nevezetik a „*hívők atyjá*”-nak. Egészen benne vagyunk tehát a hit által való megigazulás tanában.

A *próféták és az üdv.* Mózesről a prófétákig, a vallásos gondolat fejlődésében, figyelemreméltó haladást találunk. A prófétáknak kettős harcot kellett megküzdniük: egyfelől a bálványimádás ellen, mely a szomszéd népektől szivárgott bé az izrael népe közé; másfelől egy *külső törvényzettség* ellen, mely a képmutatás szülőanyja és dajkája volt.

A próféták, a pogányság ellen vívott küzdelmükben, mint az idvesség feltételét, az *Izrael Istene iránt való hűséget* hangsúlyozták. „*Forduljatok el a ti bálványaitoktól és térjétek énhozzám! Én vagyok az első és én vagyok az utolsó és rajtam kívül más Isten nincs. . . . Eltörlöm álnokságaidat, mint felleget és mint felhőt a te büneidet; térjétek énhozzám, mert én vagyok, a ki megment titeket*” (Ézék. 14. 6., Ézs. 44. 6. 22; Hós. 11. 7; Jak. 1. 3) Istennek Izrael népével való szövetsége kölcsönös kötelezettségen alapszik: Isten kötelezi magát, hogy megáldja a népet, a ki viszont kötelezi magát, hogy *hű* marad hozzá. E szövetség házasságkötéshez hasonló: a *hütlenség házasságtörés.* *Paráználkodik Éfraim és Izrael megfertőztette magát. Nem igyekeznek megtérni Istenükhöz, mert parázناسág lelke lakik ő bennük*” (Hós. 5. 3-4.)

Mindazonáltal a külső hűség nem elég a prófétáknak: ők a szív kultuszát követelik. „*E nép szájával közelget hozzám csak ajkaival tisztel engem, szíve pedig távol van tőlem. Mire való nekem vére, áldozataitoknak sokasága? Megelégettem a kosok égő áldozatát... Ha kinyújtjátok kezeiteket, én elfordítom szemcimet ha folyton ismétlitek is imáitokat, én nem hallgatom meg azokat, mert vér borítja kezeiteket*” (Ézs. 29. 13; 1. 11. 15; Zsolt. 51.18—19.) Isten a szívet nézi. Azt kívánja, hogy tiszteljük és féljük őt. Az *Istennel félelme* alapja az igazi hűségnek, feltétele az üdvnek. „*Könyörül és irgalmas az Örökkévaló, késedelmes a haragra és gazdag a kegyelemre. Mert a milyen magasán van az ég a föld felett, olyan nagy az ő kegyelme azok iránt, a kik őt félnek. Milyen az atya könyörül az ő fiain, azonképpen könyörül az Úr az őt félőkön*” (Zsolt. 103.8—13). Eme tisztelete és félelme Istennek, semmi sem egyéb, mint a lélek önátadása Istennek. „*Keresetek engem és megtaláltok, mert teljes szívetekből kerestek engem*” (Jér. 29. 13).

Tehát a hit által való megigazulás tana képezi a próféták tanításának is az alapját.

Ker. János és az üdv. A mózeizmus és prófétizmus két nagy korszaka után következik annak az észrevétlen munkának korszaka, mely életet adott Jézus Krisztus előfutárának, a bűnbánat szigorú és hatalmas prédikálójának: Keresztelő Jánosnak. „*Áltóztatassatok meg elméteket, mert elközelgett a mennyeknek országa! Tereujtitek megteréshez illő gyümölcsöket!*” (Máté 3. Luk. 3.)

Az üdv tehát Keresztelő János szerint a „*metanoia*” által érhető el; olyan kifejezés ez, melyet nem egészen találóan adtak vissza a megbánás szóval, azért, mert ennek a görög igének „*metanocin*” szélesebb és mélyebb

jelentése van. A metanoia ugyanis a lélek állapotának teljes megváltoztatását akarja kifejezni. A német *Sinnesänderung* (érzületváltozás) találó fordítás. (Még találóbb a magyar „*elméváltoztatás*” mert az „*elme*” szó a lélek minden irányu ész, szív és akarat működését felöleli!) És Gerhard János nagyon jól fordítja a görög *metanocin*-t, e latin szókkal: „*mentem et consilium in melius mutare*”. A metanoia egy benső, szellemi változás, a lélek *megférése*, a mit Ker. János, mint az üdv feltételét, prédikál. Mindazonáltal prédikálásának főszüla a bűnbánat, a *megbánás*, a bűnös élettől való elszakadást nyugszik. A kik megváltoztak, az olyanok „*megkeresztelkedtek a Jordánban, vallást tévé bűnükéről*”. A keresztség a belső megtisztulásnak vala a symboluma és arra nézve, a ki megkeresztelkedett, Isten akarataának megfelelő élet folytatásának képezé zálogát. A léleknek önátadása Istennek, ennek a metanoiának a hatékony ereje. A megtérés tehát magában foglalja a hitet, mely itt a dolognak csak kevésbé hangsúlyozott oldala, vagy még helyesebben a megtérés és hit a léleknek egy és ugyanazon mozzanata, csak hogy különböző szempontból nézve. A megtérés a szív mozzanatát a bűntől való elfordulás szempontjából fogja fel, a hit pedig ugyanezt a mozzanatot az Istenhez való közeledés szempontjából veszi figyelembe.

Abból a tanból, hogy az üdv a megtéréstől van, minden új átmenet nélkül kellett megszületnie annak a világos tannak, hogy a *megigazulás a hit által van.*

Mózes, a próféták és Ker. János tanának egysége. Látjuk tehát ezekből, hogy az ó-testamentum iratai első lapról az utolsóig azt követelik az embertől, hogy szakítson a hünnel és szentelje magát az Istennek. E három kifejezés: *engedelmesség, Istennek félelme és megtérés*, nem egyebet fejeznek ki, mint három egymás nyomába járó mozzanatot ugyanazon gondolat fejlődésében. A kifejezések néha összekeverednek és összezavarodnak, amint hogy ez az eset, minden hasonló fejlődésnél előfordul, de minden korszak egy uralkodó eszmét domborít ki előttünk; és mi ezeknek az eszméknek mélyén ugyanazon dogmát találjuk változatlanul minden időben; csak hogy a fejlődés eme fókán ez kisebb-nagyobb mértékben még öntudatlan, a mely öntudatlanság az eszme fejlődésének első fázisait jellemzi, a miért az öntudatlanság ezen állapotát a csirázás állapotnak is nevezhetnők.

(Folyt. köv.)

Ifj. Bartók György.

Orsz. ref. tanárgyűlés Debreczenben.

Az orsz. ref. tanárgyűlés f. hó 2-án vette kezdetét. A vendégek 1-én este érkeztek a lobogó díszbe öltözött városba. Az érkező vendégek tiszteletére *Boczán Elemér* államásfőnök megnyitotta az új pályaház központi csarnokát, s itt folyt le az ünnepélyes fogadtatás.

A vendégeket *Komlóssy Arthur* h. polgármester üdvözölte meleg szavakkal. Az üdvözlésre *Farkas József* budapesti theol. tanár válaszolt hosszabb beszédben, megköszönve a felajánlott szíves fogadtatást. Azután *Gulyás István* rendező-bizottsági tag gondoskodott a vendégek elszállásolásáról.

Még aznap este ismerkedő estély volt az Angolkirálynő szállodában, melyen mintegy 300-an vettek részt; köztük *Kiss Áron* püspök, *Degenfeld József* főgondnok.

Az országos ref. tanárgyűlés így folyt le:

Gyűlés előtt f. hó 2-án délelőtt félnyolcz órakor tartotta a tiszántuli tanáregyesület utolsó választmányi gyűlését, melyen kimondta, hogy 11.404 korona vagyonával együtt belép az orsz. ref. tanáregyesületbe, kikötve, hogy ha ez az egyesület feloszlaná, ez összeg a tiszántuli egyh. ker. tulajdonába megy át hasonló célra.

Az orsz. ref. tanáregyesület alakuló közgyűlése reggel kilencz órakor a debreczeni nagytemplomban isteni-

tisztelettel kezdődött, melyen gyönyörtű imát dr. Erdős József th. tanár mondott. Istenítisztelet után Dóczy Imre, a szervező-bizottság elnöke nyitotta meg a közgyűlést, lelkes szavakkal köszöntvén a napot, a melyen sikerült az ország református tanárságát egy gyűlésbe összehozni. Az utonomia hozta meg a református iskola külön állását és ez készíti a tanárságot, hogy a maga sokszor kedvezőtlen helyzetén és iskolája dolgán közös egyesületben igyekezzen segíteni.

A tapsal fogadott elnöki megnyitó után Kiss Áron püspök, a tiszántuli egyházkerület nevében és Simonffy Imre polgármester Debreczen városa nevében üdvözölte

közgyűlést. Ezt követte S. Szabó József jelentése az egyesület szervezkedése történetéről, mire a közgyűlés az alapszabályokat is elfogadta és magát megalakulnak jelentette ki.

Nyomban megindult az első tisztujtás Farkas József th. tanár korelnök vezetésével. Elnök lett: Dóczy Imre, alelnökök: Sinka Sándor és dr. Antal Géza, főjegyző S. Szabó József. Választottak még tíz igazgatóági tagot. Elhatározták, hogy az egyesület székhelye 6 évre Debreczen lesz.

Következtek a közgyűlésen való felolvasások.

Elsőnek Váró Ferencz nagyenyedi tanár értekezett „Pályánk vezérelve” czímen. Iskoláink demokratikus nevelési irányu hagyományainak lelkes méltatása volt e felolvasás, melyet lapunk közelebbi számában fogunk hozni egész terjedelmében.

Indítványa ez: „Mondja ki a közgyűlés, hogy *terve vett vándorgyűlései alkalmával mindig különös gondot kíván fordítani az illető iskola vidéke köznépeinek megismerésére és másfelől figyelmet az iskolának a népiránti szerzet ápolásában fölmutatható eredményeire.*”

Váró Ferencz indítványát Bod Károly és Balogh Ferencz méltatása után egyhangulag elfogadva Nagy Károly ajánlatára, a kivételre vonatkozólag előterjesztést tenni a választmány bízott meg.

Ezután Benkó Imre előadó előterjeszti, hogy a *fizetési fokozatok* felekezeti intézeteiknél az államsegély sulya és hatása alatt jöttek létre és hogy a minisztert, midőn ezek létesítését az államsegély-szerződésekben kikötötte, éppen az az intenció vezette, mint midőn a saját rendelkezése alatt álló intézetek tanárait rangosztályokba osztotta be és közöttük rangsort állapított meg. Rámutat előadó, hogy az állami tanárok között is éppen ez ad annyi elégtelenségre és panaszra okot.

Előterjeszti továbbá, hogy a felekezeti intézetek egy részénél az előléptetés a szerzett érdemek alapján külön választás utján történik s hogy ezen intézetek e tekintetben túl tesznek az államiakon, mert azokban a soron kívüli előléptetés csak kivételes, míg itt megtörténhetik, hogy egy-egy nem népszerű tanár mindvégig a legalsóbb fizetési fokozaton marad. Az intézetek másik részénél az előléptetés a szolgálati idő sorrendjében történik; de itt is az egyes tanárok nem léphetnek elő addig, míg az előttük lévők ki nem dőlnek, vagy nyugalmomba nem vonulnak s megtörténhetnek olyan aránytalanságok, hogy egyik tanár 20—22 évig van a legmagasabb fizetési fokozatban, míg mások csak 1—2 évig, sőt olyanok is vannak, akik a legmagasabb fokozatba 30 évi szolgálat alatt el sem juthatnak.

Ezek folytán azt javasolja, hogy a tanári fizetések emelkedése a felekezeti intézetekben a fizetési fokozatok eltörlésével és az ötödéves korpótlékok megfelelő szabályozása alapján történjék, mint az a sárospataki és nagyenyedi intézeteknél van. Kimutatja előadó, hogy ha 2400 korona törzsfizetés mellett úgy szabályozzuk a korpótlékokat, hogy huszonötévi szolgálat után minden tanár elérje a ma elérhető legmagasabb fizetést, ez az egyes főntartó testületeknek mindössze hatszáz korona évi költséget okoz.

Ennek folytán indítványozza:

„Az országos református tanáregyesület mondja ki határozatilag, hogy a fizetési fokozatok eltörlését s a tanári fizetéseknek a korpótlékok megfelelő sza-

bályozása által való rendezését óhajtja s fölkéri a ft. egyházkerületet, hogy a magas kormánynál járjanak közbe az államsegély-szerződéseknek ilyen irányban levendő megváltoztatása végett.

Az első napon délben Debreczen városa vendégelte meg a tanárokat.

Délután megalakult a *theológiai és tanítóképzési* szakosztály, remélhetőleg meg fog alakulni a *jogi és gimnáziumi* is, hogy a közös tanácskozások majd ne legyenek tulságosan egyoldalúak, hanem csak az általános érdekű ügyeknek tartassanak fenn.

A *theol. szakosztály* elnöke Balogh Ferencz, jegyzője Hamar István lett. A tanterv revisio kérdését hirlapilag készítik elé a jövő évre, különösen is megbizva ezirányu munkássággal Szabó Aladár, dr. Tüdös István és Nagy Károly tanárokat. A *theol. tanárok* nyugdíj-ügyében pedig megkeresik a konventet e halaszthatatlan ügy gyors rendezésére, miután a miniszter elutasította azt a kérvényt, mely az orsz. felekezeti tanárok nyugdíj intézetébe való felvételüket szorgalmazta.

Este 8 órakor műkedvelői előadás volt tiszteletünkre a városi színházban, a melyet csaknem egészen megtöltött az érdeklődő közönség. A tiszta jövedelem a debreczeni egyetem javára volt szánva.

Április 3-án folytatták a még nagy számban Debreczenben maradt tagok a közgyűlést, megállapodván a tanári fizetési fokozat eltörlésének kérdésében úgy, a mint már fentebb jeleztem, azután meghallgatván Sinka Sándor felolvasását a középiskolai mozgalmakról. — A felolvasást halás köszönettel és elismeréssel fogadták, minthogy egészen alapos tájékozást nyújtott a szükséges dolgok felől.

E napon tiszteleti tagokul megválasztottuk: Antal Gábort és gr. Dégenfeld Józsefet. Tiszteletdíjat állapítottunk meg a főjegyző és pénztárnok részére 200—200 koronában; gimn. olvasókönyvi szerkesztő-bizottsági elnököt választottunk Váró Ferencz személyében s pályázat hirdetésben állapodtunk meg a gimn. VIII. o. törnelmi tankönyv készítését illetőleg. A zsinati előkészítő bizottsághoz memorandum fog terjesztetni bizonyos jogok biztosítása, esetleges sérelmek orvoslása czéljából. A jövő gyűlés Nagy-Enyeden lesz, a hová Nagy Lajos rector hívta meg a közgyűlést.

Isten áldása legyen az egyesület működésén.

Különfélék.

Gyászrovat. *Parádi Kálmán*, a kolozsvári ev. ref. kollegium nyug. tanára, az erdélyi ev. ref. egyh. kerület igazgató tanácsosa és 25 éven át tanügyi előadója, életének 61-ik évében, ápril 7-én d. e. 1 $\frac{1}{2}$ 10 órakor elhunyt. Temetése a koll. tornacsarnokából e hó 9-én d. u. 3 órakor volt nagy közönség részvétele mellett. Az egyházi szertartást *Herpei* Gergely lelkész végezte. A tanárkar nevében Balogh Károly, a kolozsvári tanári kör nevében Gál Kelemen, tanítványai nevében Veszprémi VIII. oszt. tanuló vettek bucsut az elköltözöttől. Elévülhetetlen érdemei méltatását s szép jellemének rajzát olvasóink lapunk más helyén olvashatják. Haláláról a családon kívül a kollegium Előljárósága és az egyh. kerület igazgató-tanácsa is adott ki gyászjelentést. — Emléke legyen áldott!

Abt. Antal bölcsész-doktor, a kísérleti természettan nyilvános rendes tanára, a karnak az 1872/3. 1886/7. 1887/8 és 1890/1. tanévben volt dekánya, az 1873/4., 1888/9 és 1891/2 tanévben volt prodekánya, a tudomány-egyetemnek az 1883/4. tanévben volt rectora és az 1884/5 tanévben volt prorectora, e tudomány-egyetemen folytatótt buzgó működésének 30-ik, életének 74-ik évében e hó 2-án megszűnt élni. A kiváló tudós, kinek Természettanából sokan tanultak, nyugodjék csendesesen.

A marosi egyházmegye bucsuja Deák Lajos egyh. ker. képviselőjétől. *Deák Lajos* kir. tanácsos, tanfelügyelő, ki egyházkerületünknek közel két évtizeden át volt,

mint a marosi egyházmegye tanítóinak képviselője, buzgó, munkás tagja, s kit az őszi közgyűlés a marosvásárhelyi ev. ref. kollegium gondnoki székébe emelt, tehetségeinek, odaadó, példás munkásságának elismerésül egyházmegyéjétől meglehangú köszönő iratot kapott. Közöljük ez iratot, mint a mi mostanában ritkaság: a derék munkásnak, közpályáján való forgolódásáért járó legilletékesebb és legőszintébb elismerése. Ime

Sz. 2—1902.

Nagy. Királyi Tanács. Tanfelügyelő
Kollegium Gondnok Ur!

Esperes atyánkfia által egyházmegyei tanácsunkhoz beterjesztett 3214—1901. számú hecses átiratából sajnálattal vesszük tudomásul, egyházmegyénk tanítóóságának egyházkerületi képviselőtől való lemondását. És a midőn jegyzőkönyvre is vezetett köszönő nyilatvanitunk egyházmegyénk, tanügyünk általában anyaszentegyházunk ügyei iránt eddig tanusított meleg érdeklődéséért, hasznos munkásságáért, örömmel fejezzük ki egyházkerületünk osztatlan bizalma által marosvásárhelyi kollegiumunk gondnokává lett választása felett s kívánjuk, hogy Istentől nyert jeles tehetségeinek megfelelő, ezen magasabb munkateren évek hosszú során át munkálkodjék tanügyünk felvirágztatására s kérjük, hogy egyházmegyénk iránt hasznos munkássággal tanusított érdeklődését é. jó indulatát továbbra is fenntartani méltóztassék.

A marosi ev. reform. egyházmegyei tanács. Marosvásárhelyen 1902. évi január hó 9-én tartott üléséből.

(P. H.)

Ravasz János k.

esperes.

Kiváló tisztelettel

Dali János s. k.

főjegyző.

Csak egy kívánságunk van: Az Isten tartsa meg Deák Lajos koll. gondnokunkat, egyházunk buzgó tagját, hogy hasonló elismeréseket érdemelhessen ki egyházunk intézményeitől.

Papválasztások. Józsa Sándor erósi lelkész, a sepsi egyh.-megye érdemes főjegyzőjét e hó 3-án az *ilyefalvi* püspöki egyház egyhangulag, nagy lelkesedéssel meghívta papjául. Csak gratulálhatunk az egyházközségnek, mely hosszas vajudás után ily szépen és valóban szerencsésen oldotta meg a rég üresen állott papi állomás betöltését. A beiktatás e hó végére van tervezve, melyre odavárják a Püspök urat, vagy kiküldendő személysét.

Kádár Denc. kitünően képzett, külföldről nemrégiben hazakerült papjelöltet márcz. 20-án a *muksuai* egyh. község választotta egyhangulag lelkészévé. Bizton hisszük, hogy hü lesz a kevesen, és azt is, hogy többre fog bízni azután. Ugy legyen!

Az udvarhelymegyei egyházi értekezlet igazgató választmánya márczius 25-én, az udvarhelyi kollegium tanácskozó termében gyűlést tartott. Tisza Kálmán és Dr. Kovács Mór emléket jegyzőkönyvbe igtatta. Az utóbbinak lehetett köszönni legnagyobb részt a mult évi kerületi értekezlet szép sikerét. Elnöki és titkári bejelentések után a pénztárnoki jelentések alapján a taggyűjtések szünetelésével, a tagdíjak fizetésének hiányosságával foglalkozott a választmány, felhívta titkárt és pénztárnokot, kérjék fel a körök elnökeit a tagdíjak beszédetésére; közöltessék velük a tagok névsora s különösen a még be nem lépett lelkészeket és énekvezéreket hívják fel beiratkozásra. Azután az egyházmegye megkeresése folytán, Bod Károly elnök referádája kapcsán beható tárgyalás alá vétettek zsinati teendőink. A tárgyalás eredménye közgyűlés elé kerül. Az irodalom és sajtóügyi bizottság megbízásából Hegyi Péter a diásporákban levő hívek vallásos neveléséről mondotta el nagy figyelemre méltó véleményét. Ezek és az utánna elhangzó megjegyzések folytán választmány közgyűlésnek ajánlja a diásporai bizottságok szervezését s pályázat hirtetését egy megfelelő vallásos olvasókönyv írására. A közgyűlés április 30-án lesz Sz.-Keresztúron, melynek előkészítésére a közgyűlést vezető bizottság mellett felkérte a titkár. Tudomásunk szerint az előkészületek már meg is kezdődtek.

Az 1848. XX. törvényczikk a parlamentben. Ismeretes, hogy országos mozgalom indult meg az 1848.

XX. törvényczikk végrehajtásának megsürgetése céljából. Ennek a mozgalomnak már van is annyi eredménye, hogy ugy a kormánypart, mint a függetlenségi 48-as párt képviselői a vallás- és közoktatásügyi tárca költségvetésénél kénytelenek lesznek ebben az ügyben felszólalni. — A függetlenségi 48-as párt a következő *határozati javaslatot* fogja benyújtani:

„A képviselőház utasítja a kormányt, hogy az 1848. évi XX. t.-cz. 2. és 3-ik szakaszának szem előtt tartása mellett az egyenjogúság és egyenlő teherviselés elvének részletes alkalmazására, a magyar állam érdeke és a felekezetek törvényes örkormányzati jogainak tiszteletben tartása mellett, a hitfelekezetek meghallgatásával, a legközelebbi ülészak alatt adjon be törvényjavaslatot.”

A kormánypart részéről *Szentiványi és Ragályi* fognak felszólalni mellette.

A mint azonban a jelek mutatják, ez a mozgalom esetleg nagyobb vitát fog előidézni a házban. A néppárt ugyanis a lapok szerint ezt az alkalmat fel akarja használni a maga javára és az autonómiai kisebbség céljainak érdekében obstrukcióra készül, hogy kiköszörülje azt a csorbát, mit a katolikus kongresszuson szenvedett, hol tudvalevőleg megsemmisült az a terve, hogy az alapok felett való rendelkezés jogát az autonómia czíme alatt magának megszerezhesse. Ha a vallás- és közoktatásügyi tárca költségvetésénél a néppárt csakugyan beviszi a házba a katolikus autonómia ügyét, akkor kétségtelen, hogy gróf Apponyi Albert és Horánszky Nándor is fel fognak szólalni. Maga *Wlassics* miniszter is fontos kijelentéseket helyezett kilátásba. Várjuk!

A református konvent tanügyi bizottsága. A református konvent e hónap 28-án tartja gyűlését, egyik bizottsága, az egyetemes tanügyi bizottság, azonban már e hó 4-5-én megtartotta tanácskozásait, hogy megállapodásait kellő időben fölterjeszthesse a konventhez. A gyűlést Antal Gábor püspök, mint az egyetemestanügyi bizottság elnöke nyitotta meg, megemlékezve megnyitó beszédében a konvent világi elnökének, Tisza Kálmánnak és az egyetemes tanügyi bizottság egyik buzgó tagjának, dr. Baconi Lajos debreczeni tanárnak elhunytáról. Az egyetemes tanügyi bizottság mindkét halálesen jegyzőkönyvben fejezte ki részvétét. A gyűlés első tárgya a tanügyi bizottság újraalakulása volt. A bizottság elnökévé ismét egyhangulag Antal Gábor püspököt, alelnökévé Dóczi Imrét s jegyzővé dr. Antal Gézát választották meg. A gyűlés legnevezetesebb tárgya a jogakadémiák tervezett reformjára vonatkozó előterjesztés volt, mely dr. Ballagi Géza, mint a bizottság jogügyi szakelőadója terjesztett elő. Az egyetemes tanügyi bizottság Wlassics miniszter tervezetét a legnagyobb elismeréssel fogadta s az előadói javaslatot egész terjedelmében magáévá téve, a kultuszminiszterhez intézendő feliratban fejti ki a maga észrevételeit. Ballagi Gézának szakszerű és alapos munkálataiért elismerést és köszönetet szavazott. Ezután Váró Ferencz gimnáziumi szakelőadó terjesztett elő kisebb fontosságú gimnáziumi ügyeket, melyeket legnagyobb részben minden megjegyzés nélkül az előadó javaslata alapján fogadtak el.

A temesvári református Nőegylet most nagypéntek délutánján tartotta első alakuló közgyűlését a tagok élénk részvétele mellett. Az egyesület már alapszabályainál fogva is eleve arra kötelezte magát, s azért alakult meg, hogy a lelkész és presbiterium szeretet-munkájában segítőtárs legyen. Sehol tán nagyobb szükség arra, mint az ilyen nagy városokban, hol a mi pár ezernyi hitfelünk nemcsak idegen felekezetek, de nagyrészt idegen nemzetiségű tömegei közé is bekelten a csábítás, a széthullás veszélyének fokozottabb mértékben van kitéve, mint más szerencsésebb helyeken élő testvérei.

A gyűlés a „Tebenned biztunk” buzgó eléneklésével kezdődött. Elnöknője Dr. Benedek Albertné állami fels. leányiskolai tanárnő lett. Alelnöknője Ugray Danielné. Férfi elnökül, illetve igazgatóul Cseresnyés Jenő főmérnököt, a hitközség egyik legagilisebb buzgó pres-

bíterét nyerte meg az egyesület. A 12 tagú választmányban a hitközség leghuzgóbb nőtagjai közt ott van, mint alapítótag a lelkész is, ki, mint az egylet kezdeményezője, minden jó igyekezeté javával iparkodik annak céljait minél áldásosabb sikerre juttatni. Az egylet a mi Urunk keresztfája alól indult jövődó útjára, végzendő a szeretet nemes nagy munkáját. Legyen e jelben győzedelme, Isten dicsőségére és a haza javára.

Diákok mint nemzetük képviselői. Rómában az olasz diákok kongresszusán megjelent külföldiekhez *Nassi* közoktatási miniszter beszédét intézett, melyben a többek közt így szólt:

Üdvözlöm a *német* diákokat, a kik a *gondolkodás szabadságát* vették ki, üdvözlöm a *franciákat*, a kik az *emberi jogokért* küzdtek, és üdvözlöm az orosz diákokat, a kik az orosz vidék jég hideg szigorával szálltak szembe.

A miniszternek ez a hátor kijelentése nagy lelkesedést keltett az ifjuság közt. Bár *Nassi* miniszter diplomatikus finomsággal fejezte ki a gondolatát, de ő az első európai államférfi, a kinek bátorsága volt, hogy megmutassa szimpátiáját az orosz diákok iránt.

És a magyar diákok? Nő azok más uton járnak. Papucs-csókra járulva a pápához, e kenetes felkiáltás hullásában telt kedvük: „Oh, ha egész Magyarország a régi dicsőségéről megemlékezve, szent Péter székéhez szívvel-lélekkel ragaszkodnék, az erények mekkora előmozdítása, a boldogság és béke mennyi áldása származnék ebből rá nézve.” A mit *Zichy Gyula* gróf a pápa utasításából így kommentált — a gyengébbek kedvéért magyarul:

„Ó imádkozik ma különösen értetek, midőn oly szép számmal trónja számolyánál lát Titeket, hogy az az élő katolikus szent hit, a mely Titeket ide az örök városba az apostolok sírjához, szentpéter utódja lábaihoz vezérelt, mindinkább öregbedjék, hogy Ti most szegény magyar hazánk reménye, hazánk és *üldözött szent valóságnak* egy jobb jövőjének legyetek megalkotói.”

Milyen különbség! Ott a szabadságot részesítették elismerésben; itt a görnyedést, a szolgaságot. Bizony, különös ideálja van a magyar ifjuságnak! Egy félszázad s hová jutott ez ifjuság?!

Jezsuiták munkája. Az osztrák tartományokban uralkodó klerikális áramlatnak megdöbhentő térfoglalásáról ad hirt a prágai „Pravo lidu” című szocialista újság. A nevezett lap szerint a cseh helytartóság bizalmas rendeletet intézett az összes csehországi kerületi kapitányságokhoz és a prágai rendőrfőnökséghez, a melyben utasítást ad az egyesületi, valamint a nyilvános gyűlésekre kiküldött rendőrtisztviselőknek, hogy az egyes szónokok beszédeiből mindazokat a részeket, a melyek valamelyik püspök vagy érsek ellen irányulnak, pontosan jegyezzék fel és e jegyzékeket szolgáltatassák át az államügyészségnek, a melyeknek viszont az lesz feladata, hogy az illető egyházi férfiaktól meghatalmazást szerezzenek a szónokok ellen megindítandó büntető eljárásra nézve. A jezsuitáknak mindenhová elérő kezére ismerünk ebben a bizalmas rendeletben. A szabad véleménynyilvánítást, a szabad gondolkozást akarják elfojtani és az igazságot újra megfeszítettetni. Azt hiszik, hogy ha néhány fanatikus szónokot be fognak börtönözni, hát el fog nemulni minden panasz, minden zugolódás. Ellenkezőleg!

Nyílt számadás és köszönet. A fotos-martonosi ref. egyház domesztika-váltsági alapja javára f. évi február 9-én rendezett táncmulatságon bevételű összesen 115.84 kor. Tiszta jövedelem 66 korona.

Felülfizettek Forró Kálmán 5 k., Bitay György 2 kor., Berde Károly 1 k., Kocsis Károly 1 k., Magyarósi Györgyné k., Damó Géza 1 kor., Nagy Zsigmond 1 kor., és Jakab József 1 koronát; Magyarósi Gergely 40 f., Csulak Károly 40 f., id. Nagy Dénes 10 f., Baka Sándor 40 f., Magyarósi Gábor 20 fill., Magyarósi Zsigmond 20 f., Molnár János 20 f., Incze Györgyné 40 f., Balog Lajos 20 f., Imreh Lajos 10 f., Incze Béla 40 f., Magyarósi Károly 40 fill., és Pál József 20 fillér.

Fogadják a felülfizetők -- továbbá első sorban Vitályos Albert, másodsorban Nagy Zsigmond presbíter kik a rendezé. munkájában legtöbb áldozatot hoztak, valamint azok is, kik bármely esekély mértékben járultak mulatságunk sikeréhez egyházunk hálás köszönetét.

Köszönetnyilvánítás. A kolozsvári ev. ref. „Szeretetház” részére az 1902. évben adományoztak Baróton székelő Erdővidéki Takarékpénztár 20 koronát, Bodor László és Zoltáni Elek lelkészek 5 kor., a Kolozsvárnegyvei Takarékpénztár 40 kor., az Erdélyi Bank és Takarékpénztár 100 kor., a Mezőgazdasági Bank és Takarékpénztár 40 kor., Herepei Gergely és tanulóársainak 1901-ben tartott találkozásuk alkalmával eszközölt gyűjtése 97 kor. 63 fillér, a Kolozsvári Kereskedelmi Bank 20 korona, a nagy-sajói E.M.K.E. daloskör tiszta jövedelméből 37 kor. 50 fill., a Kolozsvári Népbank 20 k., a Szászvárosi Takarékpénztár 50 kor., Nagy Károly th. tanár koszorúmegváltás czimén 20 kor., a Nagy-Enyedi Takarékpénztár 50 koronát, a Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank 50 koronát. Fogadják a nemes szívű adományozók kegyes adományaikért a „Szeretetház” intéző bizottságának hálás köszönetét. *Horváth János*, igazgató.

Hivatalos rész.

Sz. 1229 1902.

ÉRTESÍTÉS.

valamennyi magyl. Esperes ahoz mindenik állami fizetési, létsben részessülő t. lelké. ahoz.

Mint hogy a napilapok hasábjain sűrű egymásutánban jelennek meg, részben erdélyi egyházkerületünk papjaitól eredő, felszólalások az állami fizetésekiegészítési összegek folyósítása körül eddig követett eljárás ellen, igazgatótanácsunk szükségesnek látta pontosan meghatározni azt a napot, melyen a fizetés kiegesztési összegek az egyházkerületi pénztárból kifognak fizetett, hogy így előre tájékozva legyenek az érdekelt lelkészek járandóságuk esedékességi ideje felől.

A miniszterium által kibocsátott utalványozási eljárás szerint u. i. a félévi kiegesztési összegek mindig *január és július* folyamán bocsátatnak az egyházkerületi főhatóságok rendelkezése alá és pedig remélhetőleg a jelzett hónapok első felében, ugy. hogy a központi kezelésre, vizsgálatra és utalványozásra mulhatatlanul szükséges 14 nap még az utalványozási hónapokban rendelkezésére fog állani igazgatótanácsunknak.

Ebben a reményben tehát a fizetés kiegeszté. összegek központi kifizetésének határidejét minden *február augusztus* hó 1-ére tesszük.

E kitűzött határidő pontos megtarthatása érdekében figyelmeztetjük összes lelkész aait, hogy a január és július hónapok első felében kiadandó hivatalos értesülésünk vételével azonnal állítsák ki szabályszerű nyugtáikat és küldjék be illetékes esperesükhöz, honnan azok január és július 20-ig egyszerre és összefoglaló kimutatás kapesán küldendő be pénztári hivatalunkhoz.

Ha valamelyik lelkész aa. részéről, indokolt akadályoztatás miatt, a nyugta be nem érkezik, arról külön jelentés teendő főhatóságunkhoz, ugyanesak az említett hónapok 20-dik-ig hogy pénztárunknál megfelelően intézkedhessünk.

Az erd. ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának, Kolozsvárt, 1902. márczius hó 20-án tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Kádár János,
titkár.

SZIVES TUDOMÁSUL.

Az *gyh.* „Egyházi-Értekezlet”-ek *Nl. Elnökségeinek.*

Az erd. ev. ref. egyh. kerületi „Egyházi Értekezlet” 1901. évi közgyűlése 18. jksz. határozatával kimondta, hogy „az egyházkerületi egyházi értekezlet céljait szolgáló s ennek körében alakuló szervek (fiókok vagy egyesületek) szabályainak megerősítését egyházmegyei Értekezletek jog- hatás körébe utalja.”

Felkérjük ez alapon az érdekelteket, hogy agukat jövőre ehhez alkalmazni sziveskednek.

Kolozsvárt, 1902. ápril. 4-én.

Deésy Gyula,
egyh. elnök.

Nagy Károly,
egyh. titkár.

FELHÍVÁS.

Az *udvarhelyi gyházmegye gyházi értekezlete mind fiókkör egyházi elnökségeinek.*

Folyó év április 30-án tartandó közgyűlésünkön titkári jelentést kell tennem (Alapsz. 36 §.) az értekezlet egy évi működéséről. E végből felkérem (Cimzetteket, vezetőcsük alatt álló értekezlet és szervei munkálkodásáról, hozzám, április 15-ig összefoglalt jelentést küldeni sziveskedjenek. Az adatok közt legyen ott az is, mely egyházközségekben nem alakult még meg az értekezlet s e mulasztásnak mi az oka? A fiókkörök tavaszi közgyűlésére meghívókat kívánatra bármely mennyiségben küldök. Méltóztassanak a tagok gyűjtését állandósítani, a tagdíjakat pedig beszédelni!

Bögöz, 1902. márczius 28.

Ig. vál. megbízásából

Lajos János,
gyházi titkár.

Pályázat amerikai magyar misszionárius állásokra.

Ily cím alatt hazai ref. lapjaink Hamborszky Gyula urtól nemrégén pályázati hirdetést hoztak. Az ügy fontossága megköveteli, hogy a magyar ref. lelkészi karnak tudomására hozzuk a következőket: Hamborszky Gyula (az ág. ev. teológiát *állítólag* Eperjesen tanulta, de erről ott mitsem tudnak) a fentartó hatóság nevében hirdet amerikai ref. lelkészi állásokra pályázatot. Amerika területén a magyar ref. egyházak a „Board of Home Mission of the Reformed Church in the United States.” vagyis az „egyesült államokbeli ref. egyház belmissziói tanácsának” erkölcsi és anyagi támogatásával alakultak és állanak fenn mostanáig. Ez az egyház testvéreivé fogadta az ide szakadt magyar reformátusságot, melynek lelki gondozása végett ez idő szerint 7. mond. hét rendes magyar ref. lelkészi állás fentartását biztosítja tetemes anyagi segítséggel. Ezek az egyházak a következők: Bridgeport (lelkész Kalassay Sándor), Cleveland (lelkész Csutoros Elek), New-York (lelkész Kuthy Zoltán), Pittsburg (lelkész Konyha Pál), South Chicago (lelkész Harsányi Sándor), South Norwalk (lelk. Dókus Gábor), Treuton (lelkész Virág István). Három lelkészi állás jelenleg üresedésben van. u. m. Toledo, Johnstown és Phoenixville. Hamborszky Gyula ur *szükségéből* volt ugyan alkalmazva fentartó hatóságunk által Mount Carmelben, de alig pár hónapi működés után tőle a segély bizonyos okokból megvonatott. Ekkor hagyta el ref. egyházunkat s átpártolt a presbiterianus egyházhoz, melynek kebelébe most hazulról lelkészeket csalogat **nem létező lelkészi állásokra**. Van itt egy kongregacionalista magyar pap is; megérjük, hogy most még majd ő hívogat papokat a kongregacionalista egyházba. Hazai lelkésztársainkat a saját jól felfogott érdekükben óva intjük, hogy lépne ne menjenek; Hamborszky ur hirdetésére se egyházunkat, se a magyar földet könnyelműen e. ne hagyják, mert megeshetik, hogy lelkészi állás helyett nehéz napi munkával kell Amerikában az élenfentartásról gondoskodniok. *Kuthy Zoltán*, new-yorki ref. lelkész. *Kalassay Sándor*, bridgeporti ev. ref. lelkész. *Virág István*, trentoni reform. lelkész.

A m. békai ref. egyház népének kara f. hó 23-án B. Hunyadon egy erkölcsi, mint dacára az alacsony helyarárnak anyagi tekintetben fényes sikerű felolvasással és szavallatokkal egybekötött *hangversenyt* adott saját javára. Felülfizettek Melt. Baresay Domokos e. m. főgondnok és orsz. képviselő 10 kor. Nagys. Gyarmathy Zsigmond m. főgondnok 4 kor. Valler József mákói ref. pap 4 kor. 90 fillér. Szentiványi Gyula 3 kor. 60 fill. Vig Antal 3 kor. 60 fill. Szabó Gyuláné 2 k. 40 f. Faragó György 2 k. 40 fill. Királyi József 2 k. 40 f. Koltai Lajos 1 k. 20 f. Salgó József 1 kor. 20 f. Hidvéger N. 1 k. Peczügyőri szemlész 2 k. Molnár Jánosné 1 kor. 20 f. Szabó Ödönne 80 f. László Bandi 80 fill. N. N. 80 fillér. Solti Béáné 80 f. Drenyovszki György 70 f. Tordai Mihály 60 fillér. Fejes Albert 60 f. Heim Ferencz 50 f. Biró Gyula 40 fillér. Istene. Lászlóné 20 f. Istene Etelka 20 f. Nagy Ferencz 20 f. N. N. 20 f. A nemes ezé ra felülfizetőknek ez uton is köszönetet mond *népének kar*.

Közgazdaság.

A Triestli Általános Biztosító Társaság (Assicurazioni Generali.) f. évi márczius hó 20-án tartott 70-ik közgyűlésén terjesztettek be az 1901 évi mérlegek.

Az előttünk fekvő jelentésből látjuk, hogy az 1901. december 31-én érvényben volt *életbiztosítási tőkészegek* 571.267.823 korona és 19 fillért tettek ki és az év folyamán bevett díjak 25.501.529 kor. 89 fillérre rugtak. Az *életbiztosítási osztály* díjtartaléka 12.664.410 korona 50 fillérrel 147.165. 46 korona 89 fillérrel emelkedett.

A *tűz-biztosítási* ágban a díjbevétel 11.890.311.770 korona biztosítási összeg után 19.179.387 korona 41 fillér volt. miből 8.453.497 korona 20 fillér viszont-biztosításra fordítottatott úgy, hogy a tiszta díjbevétel 10.725.890 korona 21 fillérre rugott, mely összegből 7.267.495 korona 05 fillér mint díjtartalék minden tehertől menten jövő évre vitetett át; a díjtartalék tehát a tiszta díjbevétel 67.769 o-át teszi ki. A jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 80.231.416 korona 02 fillér.

A szállítmánybiztosítási ágban a díjbevétel kitett 4.937.050 korona 14 fillért, mely a viszontbiztosítások levonása után 2.197.096 korona 58 fillérre rugott.

A *betöréses lopás elleni biztosítási* ágban a díjbevétel 317.084 korona 80 fillért tett ki.

Károkért a társaság 1901-ben 27.945.234 korona 91 fillért folyósított. Ehhez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket a társaság alapítása óta károk fejében 716.540.625 korona és 97 fillérnyi igen tekintélyes összeget fizetett ki. Ebből a kárterítési összegből hazánkra 133.470.273 korona 85 fillér sik, mely összeget társaság 192845 kárcsethen fizetett ki.

A nyereség tartalékok közül, melyek összesen 16.022.487 kor. 99 fillérre rugnak, különösen kiemelendők az alapszabály szerinti nyereségtartalék, mely 5.250.000 koronát tesz ki, az értékpapírok árfolyam-ingadozására alakított tartalék, mely a 3.379.624 korona 17 fill. külön tartalék, ugyszintén az évi nyereségből kihalított 350.000 kor. 10.402.487 korona 99 fillérre emeltetett fel; továbbá felemlítendő még a 160.000 koronára rugó kétes követelések tartaléka. Ezeket kívül fennáll még egy 560.000 koronát kitevő külön alap, melynek az a rendeltetése, hogy az életbiztosítási osztályban a kamatláb esetleges csökkenését kiegyenlítsé.

A társaság összes tartalékjai alapjai, melyek első rangú értékekben vannak elhelyezve az idei átutalások folytán 173.458.451 korona 60 fillérről 190.319.427 korona 11 fillérre emelkedtek, melyek következőképen vannak elhelyezve:

1. Ingatlanok é. jelzálog követelések	31.870.290	kor. 66	fill.
2. Életbiztosítási kötvényekre adott kölcsönök	17.799.821		32
Letéteményezett értékpapírokra adott kölcsönök	2.467.253		17
4. Értékpapírok	122.468.568		59
5. Tárca váltók	1.140.190		42
6. A részvényesek biztosított adóslevelei	7.350.000		
7. Bankoknál levő rendelkezésre álló követelések, készpénz és az intézet követeléseit.			
a hitelezők követeléseinek levonásával	7.223.302		95
összesen	190.319.427	kor. 11	fill.

Ezen értékekből 43 millió korona magyar értékekre esik.

Csakis legújabb divatú cikkek.**Bittó Rezső**

elsőrendű uridivat, kalap, cipők és fehérenemű különlegességek üzlete

Kolozsvár, Mátyás- király-tér 12.

Ajánlja dus választékban raktáron lévő cikkeit, u. m. *ingek*, a legjobb francia szabás szerint, gallérok, kézelők, zsebkendők, *lábravalók*, *harisnyák*, valamint valódi Jäger-féle alsó ruhák.

Legdivatosabb *nyakkendők*, mindennemű keztyűk, esőernyők, sárzipők, sétabotok, *utolsó csikkek*, *kocsi-takarók* és *plaidék*, legfinomabb szappanok, illat- és pipereszerek.

Belföldi, angol és olasz *kalapok*, *cylinderek* és legjobb szabásu, kézzel varrott *csipők*, elsőrendű budapesti cipész-mestertől.

Vadász, kerékpár és sportcikkek.

Szolid kiszolgálás!

Szabott ár!

Vidéki megrendelések pontosan teljesíttetnek.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Csakis legújabb divatú cikkek.**Orgona!****Nagyváradon,****Uj****FŐ-UTCZA 51---15.****Orgonákat**

készíték a legújabb pneumatikus esőrendszer szerint. gólos-ládával. Biztos működésért még *legnedvesebb templomban* kezeskedem.

Orgonáim az el-képzelt-hető könnyedségű játszasmóddal bírnak és mindamellett az egyes sípok a leggyorsabb játszás mellett is *prevezien* azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá régi

Orgonákat

átalakítás, javítás és hangolásra a legjutányosabb árban.

Országh Antal,

orgona-készítő.

Erdélyi Bank és Takarékpénztár R.-Társ.

→ K O L O Z S V Á R ←

Alaptőke 2 millió korona.

A bank elfogad betéteket takarékpénztári könyvekre, folyószámlára, azokat felmondás nélkül visszafizeti.

Leszámítol váltókat, utalványokat, járadékokat, checkeket, ki-sor-solt értékeket stb.

Értékpapirokat és **i**Degen pénznemeket elad és vásárol, előleget ad értékpapirokra, folyószámlán és előre meghatározott időre.

Dijmentesen bevált szelvényeket **É**s elvállalja sorsjegyek re-vi-sióját.

Ki **B**ocsát utalványokat, checkeket, hitelleveleket bármely **L**Y külföldi piacra.

Rendelkezésre **t**Art a felek saját zárai alatt tűz és betörésmentes pánccél szekrényeket (Safe deposits.)

Nagyobb ládába csomagolt és a fél pecsétjével ellátott arany- és ezüst **N**eműek vagy más értéktárgyak külön e célra berendezett tűz- és betörésmentes szobában őriztetnek **K**.

Magy. kir. szab.
osztálysorsjegyek
főelárusító helye:
Mátyás király-tér

32.

Üzleti órák:

dél előtt 9-12-ig,

dél után 3-5-ig.

UJ KÖNYVKERESKEDÉS
PAPÍRÁRUÜZLET

ZENEMŰ-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA

LEPAGE LAJOS

Mátyás király-tér 2. szám.

Van szerencsém a tisztelt közönség szives figyelmébe ajánlani *könyvkereskedésemet*, hol a bel- és külföldi *tudományos és szépirodalmi művek, szakmunkák, remekírók, diszművek, térképek, atlaszok, állandóan raktáron* találhatóak.

IMAKÖNYVEK minden vallásfelekezetre részére nagy választékban.

Bárhol, bárki által hirdett *könyvek, folyóiratok, zeneművek* általam az *eredeti áron*, minden költség felszámítás nélkül a legrövidebb idő alatt megszerezhetők.

„**EGYETEMI TANKÖNYVEK**“ a „*Magyar remekírók*“ cégemnél a legkedvezőbb feltételekkel *részletfizetésre* megrendelhetők.

NAGY ZENEMŰRAKTÁR, melyről árjegyzéket kívánatra ingyen és bérmentve küldök. *Hírlapok, folyóiratok, dívatlapokra általam eredeti áron előfizethetők.*

Továbbá a legkitünőbb minőségű papír, író, rajz és festőszerek, írópapirok, levélpapír különlegességek, irodai diszműtárgyak és felszerelések a legjutányosabb áron nálam szerezhetők be. **Körjegyzői, ügyvédi nagy nyomtatvány raktár.**

Vidéki megrendeléseket a legnagyobb pontossággal azonnal elintézek.

Kiváló tisztelettel

LEPAGE LAJOS.

Irodalmi újdonságokat készséggel küldök szives áttekintésre a meg nem tartottak 8 napon belül levendő visszaküldését kérvén.

A mennyiben a T. Cz. óhajt megtekintésül könyveket küldetni b. címére, sziveskedjék e szelvényt levágni és *cégemnek beküldeni.*

LEPAGE LAJOS KÖNYVKERESKEDÉSE KOLOZSVÁR.

Kérem

szakbavágó könyveket időnkint megtekintésül

beküldeni.

Hely. lakás cím

Név. foglalkozás

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Ki mint vet, úgy arat.

Gal. VI, 7, 8.

A megújult természet munkára hívja fel az embert. A milyen munkásságot fejtünk ki, olyan lesz az áldás is. — Ez a tétel a lelki világban is igazolást nyer. Boldonság és hazugság volna, ha a külső világ előnyeit megvetnők. Kellemes viszonyok, bőség, rang, társadalmi állás, gondtól ment élet, mindez szép s kívánatos dolog. De ez a munka, a melylyel ezeket megszerezzük, egy csepp benső, lelki boldogságot sem szerez nekünk. Másfelől az a mag, a melyet lelki javak aratására vetünk el, nem terem sohase külső, ragyogó előnyöket. Krisztus a lelkiekben való aratást a következőkben foglalja össze: „*Boldogok, a kiknek szívek tiszta, mert ők az Istent meglátják. Boldogok, a kik éheznek és szomjuhozak az igazságot, mert ők megelégtettek. Boldogok, a kik sirnak, mert ők megvigasztaltatnak.*” A természet örök törvénye az, hogy lelki munka után, lelki jutalom következék. Tehát a tiszta szívűeknek jutalma nem földi gazdagság s jóllét, az igazság után szomjazóknak nem rang és földi kitüntetés jut osztályrészül.

Minden hivatásnak meg van a maga sajátos aratása. Nem lehet hadvezéri dicsőséget nyerni a egyuttal a remete magányos életének békességét élvezni. A katonai életét áldozza fel a csatater babéraiért. Kemény földön kell aludnia s az idő viszontagságait kell eltűrnie. Ha ezt a magot nem akarja elvetni, akkor le kell mondjania a katonai élet, a harci dicsőség előnyéről. Nem lehet valaki nagybefolyású államférfi a nélkül, hogy a nyilvános élet kellemetlenségeit el ne kellene viselnie.

A ki érzékenyen visszariad ettől, le kell mondjania a nagy befolyásról is, mert a jutalom ára tövises élet-pálya, nyugtalanság s főként annak lehetősége, hogy míg ma a nép bálványa, holnap már annak átkait kell elviselnie. Nem bírhatjuk a tudósnak lelki kincstárát s egyuttal a virágzó egészséget. A tudománynak ára halvány arcz, gyenge szervezet s beesett szemek.

Mégis vannak olyan tulzott kívánságu emberek, a kik, mikor a testnek vetnek, a léleknek is szeretnének aratni, vagy fordítva, a kik a léleknek vetnek s egyszerűsmind a testnek is óhajtanának aratni. Némely érzékeny lélek csudálkozik azon, hogy a gondviselés nem egyformán, sőt szerintők igazságtalanul ajándékozza a földi javakat az embereknek. — Az elvtelen emberek könnyen haladnak előre az életben, az istenfélőknek itt e földön nincs mindig sikerök. A gazdag élvezi a bőséget, Lázár szenved. — Így panaszkodnak. — De vizsgáljuk csak közelebbről a dolgot s rájövünk, hogy már itt e földön kiegyenlítődik az ellentét. Minden vetés megfelelő aratást hajt. Azért mielőtt irigyelnők embertársaink előnyeit, vizsgáljuk meg, milyen nehéz uton, milyen fáradság után

jutottak azokhoz. — Annak a milliomosnak vagyonához talán vér tapad, az özvegyek és árvák könnyei árán szerezte meg aranyát s drága kincseit. Az a bankár talán a szegények filléreiből gazdagodott meg. Ki tudja milyen lelki furdalások közt élvezi az aratást, vagy a mi még rosszabb, teljesen eltompult lelkiismerettel?

Némely hivatalnok panaszkodik, hogy igazságszeretete s gyöngéd lelkülete akadályozza előléptetésében, míg régi tanuló társai, a kik az igazságot nem vették oly pontosan s benső érzületükkel hamarosan végeztek, azok már a parlamentben ülnek vagy magasabb állásokat foglalnak el. A vigasztalás éppen ebben a tételben rejlik. Ki mint vet, úgy arat. A ki külsőségekre számít, a ki kellő világi ügyességgel alkalmazkodik mindenhez, a mi külső előnyére szolgál, az a szerint is arat. De a ki háttározottan elszánja magát, hogy az igazságnak él, azt követi s mint egy hős harcol mellette — az már más képpen vet és arat is. Az utóbbinak önérzete az, hogy tiszta maradjon a szív legelrejtettebb rétegéig. Meg is kapja a jutalmát, férfias, igaz, őszinte ember lesz, a kinek senki előtt sem kell félnen lehunyni szemét.

„*A ki a testnek vet, a testből arat veszedelmet.* A ki a földi élet gyönyöreiben keresi életcélját, azzal bűnhődik, hogy érzékei eltompulnak, elpusztulnak. Még a piramisok is porrá lesznek. Az örök városnak hatalmas birodalma is romba dől. A ki a földnek a romlandó testnek vet, annak is arat. Itt e földön egy darab ideig csak kínálkozik még az élvezet, de ha üt a betegség, a halál órája, akkor vége mindennek. A sírdomb az ilyennek nem a paradicsom kapuja, nem az örök élet boldog hazájának csendes előcsarnoka, hanem veszedelem, mert mindaz, a miért munkálkodott porba vesz el.

A ki a léleknek vet, a léleknek arat. „*Azért a míg időnk van, mindcennkel jót tegyünk.*” Folytatja az apostol beszédét. Nem a hitről szól itt, hanem a jótétről. Minél több jót teszünk, annál nagyobb lesz a jutalom. — A boldogságnak is van fokozata. Az, a ki az ő bőségéből segít felebarátján, boldog lesz. De az, a ki utolsó fillérét, mindenét feláldozza, annak egészen más üdvösség jut osztályrészül.

Ki mint vet, úgy arat. E tételben egy változhatatlan alapelv igazságát szemlélhetjük. A munkának megfelelő jutalom nyilvánul az életnek minden működésében s Isten gondviselésében is. — Isten az alázatosságot nem gazdagsággal viszonozza. A ki ilyent vár, az csalódni fog mindig az isteni igazságszolgáltatásban. — A mag, a vetés, a mit a földbe helyezünk, már magába rejti a jövő aratásnak gyümölcseit. A ki lélekileg gazdagon vet, annál tökéletesebb, annál hasonlóbb lesz Istenhez. A ki növekszik a szeretetben s istenes életben, annál inkább megérti Isten szeretetét s annál mélyebben iszik az isteni öröm, kegyelem poharából. Csak azt aratjuk, a mit vetünk, nem mást. Minden jó tett, a mely szere-

tetre mutat, lelkünket gazdagítja, mélyíti még nagyobb szeretetre. Minden alázatos tett még jobban neveli bennünk az alázatosságot. Százszorosan aratjuk, a mit vetünk. Ha az élet magvát vetjük el, az örök életet nyerjük meg.

(Roberston után)

Király Béla.

A kultusz-budget vita tanulságai.

Még nincs ugyan vége a vitának, de az már egészen világosan látszik, hogy nagyobb-jelentőségű új mozzanat benne aligha fog felmerülni. A tanulságokat azért már most levonhatjuk belőle. Tanulságokban pedig a vita elég gazdag, ha csak azokat vesszük is figyelembe, a melyek minket legközvetlenebbül érdekelnek, a szorosán vallási és felekezeti viszonyokra vonatkozókat.

A vitának jellemző vonásai nyilvánultak: a Wlassics miniszter magatartásában és beszédeiben, a mellyel azonos megítélés alá tartozik az egész kormány és pártja magatartása, a minnek igazi szószólója Szentiványi Árpád volt: a függetlenségi 48-as párt és a néppárt viselkedésében.

Wlassics, a kormány és pártja magatartását e vitában az az ideges félelem jellemezte, a mellyel kerülni óhajtott minden vallási és egyházügyi kérdést. Mintha ez ressortjába sem tartoznék, Wlassics a vitát bevezető beszédében, bár egy árva szóval sem érintett egyetlen ilyen kérdést is. Mintha tárczája nem is a vallás- és közoktatásügyi volna, az elsőről tervszerűen hallgatott. Egy életbe vágó, a magyar nemzet faji és állami supremáciáját hathatósan szolgálni hivatott nagyobb szabású politika körvonalai helyett, kapott az ország egy bizony nem nagyjelentőségű értekezést — ki tudja hányadszor? az egységes jogosítású középiskoláról; dicsekvésre látszólag alkalmas statisztikát az állami elemi iskolák számának és növendékeinek szaporodásáról, a hol ugyan bölcsen elhallgatta, hogy azok jó része államosított felekezeti s különösen protestáns iskolából származott; s végre a tervbevett „postscholaire“ ifjúsági egyesületek dicsőítését.

A függetlenségi és 48-as Kossuth-pártnak az érdeme, hogy a vitába belevonta a 48. XX. t.-cz. végrehajtásának kérdését s ezzel az apró-cseprő dolgok közé egy úgy felekezeti, mint különösen nemzeti szempontból nagyjelentőségű elvi kérdést hozott szőnyegre, ismeretes határozati-javaslatával sürgetve annak gyakorlati érvényesítését. Veres József képviselő, orosházai evang. lelkész indokolta meg egy alapos és ügyes beszédben pártja álláspontját, mely — helyesen — nem szekularizációt kíván, hanem azt, hogy „azon felekezetekéhez arányosan, melyek az államtól évszázadok előtt gazdag dotációkat kaptak, adjon az állam támogatást azoknak is, a melyeknek még nem adott, hogy ezzel azok iskolai és egyházi feladataik teljesítésére erőt és lehetőséget nyerjenek; adja törvény által és autonómiájuk sérelme nélkül.“

Ismeretes erre úgy a Wlassics miniszter válasza a kormány nevében, mint a Szentiványi (luth. felügyelő!) a kormánypárt részéről. Azokat a nyomorult morzsákat, melyeket az állam protestánsoknak juttatott, úgy tüntették fel, mint a 48. XX. t.-cz. végrehajtásának részleteit. S Wlassics miniszter pirulás nélkül vágta ki, hogy a két protestáns felekezet 35 év alatt 22-23 millió korona segélyben részesült, tehát annyiban, mint a számra sokkal kevesebb görög katólikus idegen nemzetiségűek részesülnek egy év alatt. És pedig részesülnek olyan törvények alapján, melyek részben komolyan sértik autonómiájukat, részben határozottan gyöngítik a magyar nemzeti államot; olyan törvények alapján, melyek a 48. XX. t.-cz. 3. §-a ellenére, határozottan megkérdésünk és hozzájárulásunk nélkül hozattak. De a miniszter még tovább óhajtott menni. „Boldogult Szilágyi Dezsővel sokszor beszélgetett a protestánsok adózási viszonyairól“ s elismeri, hogy az „csaknem türethetetlen“ és hogy az államnak segítenie kell „a mennyiben erőforrásai arra elegendők“. Ime a kormány felfogása az 1848. XX. t.-cz. végrehajtásáról és a „felekezetek meghallgatásáról“! A kormány elismeri szerinte — be nem váltható kötelezettségét s erről egy miniszter sokszor beszélgetett egy ref. főgondnokkal: az 1848. XX. t.-cz. végrehajtása tehát folyamatban van! — És ehez a felfogáshoz hozzájárul Szentiványi a luth. főfelügyelő, pártállásánál fogva. És a többi prot. kormánypárti képviselők? Pártállásuknál fogva hallgatnak, megnyugosznak és megszavazzák a törvény világos kijátszását s egyházaiknak további nyomorgatását, jogaitól való elűttetését és kegyelemmorzsákon való tengetését; és türik egyetlen szó nélkül, hogy ez az egész mozgalom mesterséges izgatással csináltnak bélyegeztessék. Csak Ragályinak volt bátorsága kimondani a kormánypárton, hogy az eddig tett intézkedéseket a törvényben lefektetett elv teljes érvényesítésének semmiképen sem tekintheti s hogy nem lehet csodálkozni, ha a prot.-ok körében mind nagyobb hullámokat kezd vetni a törvény érvényesítésére irányuló mozgalom.

Hogy miképpen volna ez a gyakorlatban legcélyszerűbben keresztülvihető, arra vonatkozólag a következő módot ajánlja:

Irassék össze hivatalos adatok alapján az egyházak minden egyes gyülekezetének összes egyházi és iskolai szükséglete; ezzel szemben tüntetessék föl az egyháztagokra — azok vagyoni viszonyainak tekintetbevételével — méltányosan megállapítandó adókulcs szerint kivethető személyi és vagyoni adó maximális összege, mint fedezet; az ekként hiteles okmányokkal igazolt összes szükséglet és fedezet közötti különbség egész összege, mint hiány, képezze az egyházaknak és az egyháztagok által nem fedezhető szükségletét. Az ekként kimutatott szükségletet fedezze aztán az állam az 1848. XX. t.-cz. 3. §-ának szellemében állami dotáció alakjában.

még pedig az önkormányzat minden csorbitása nélkül, nem esetről-esetre megszavazandó budgettételek, hanem lehetőleg egyszerismindenkorra szóló országos törvény alapján.

Az ily módon való végrehajtás megfelelné az 1848. XX. t.-cikk szellemének a nélkül, hogy bármely felekezet érzékenységét sértené, avagy leplezett szekularizációt rejtene magában.

Utóbb *Bizony* Ákos tartott hatalmas beszédet, kimutatva, hogy a ref. egyház ma is évi 2.500,000 koronát költ állami feladatok teljesítésére a saját zsebéből az állami támogatáson felül és segélyezésre egy összegben kiadandó tőkét követel.

S mindennek mi lesz az eredménye?

Semmi, vagy édes kevés. Igazságunk, jogunk, törvényes követelésünk felekezeti szempontból is napnál világosabb: magyar nemzeti szempontból pedig — ha elhanyagoljuk — a legvétkesebb öngyilkosság. S még sem lesz belőle semmi. Miért?

Itt jönnek a tanulságok.

1. Mert Magyarországon a néppárt s annak alapját képező ultramontán katolicizmus oly hatalmas, melylyel a kormány szembeszállni nem mer.

2. Mert hivatalos egyházi vezetőségeink évek, sőt évtizedek óta elpolitizálták azt a törvényes, biztos alapot, mely abban kínálkozott, hogy az 1848. XX. t.-cz. végrehajtására egységes, teljes koncepcióju és mindenre kiterjedő törvényt kívántunk volna a mi meghallgatásunkkal s ennek bár fokozatos végrehajtását biztosítottuk volna.

3. A multbeli s még most is tartó lágy melegsége mellett vezetőinknek a kormány ma már kötelezettsége elől mindinkább meghátrál anyagi ereje elégtelensége mögé bujván.

4. A mi vezetőink és befolyásos embereink az igazságot is „pártállásuk szerint csürik-csavarják, elalkusszák.

Ennélfogva ezen segíteni csak úgy lehet, ha

1. Hivatalos egyházunk minden fokon és forumon jogaink elalkuvás nélküli szilárd védőiül lépik fel s ha a mai demokratikus felfogás mellett a nép nagy rétegei kiáltó szavát izgatásnak tulajdonítják: tegyen bizonyosságot a hivatalos egyház arról, hogy a mi presbiteriális alkotmányunk mellett népünk szava, az egyház szava; és

2. Egész népünk jegyezze meg azt a „pártállást“, mely miatt az ő képviselői az ő törvényes és jogos igényeit nem támogathatják.

Rejlík ezekben a tanulságokban valami, a mit jó lesz el nem felejteni.

Elmélkedések az üdv evangéliumáról.

(Folytatás.)

A hit által való megigazulás tana Krisztus után.

Jézus Krisztus és az üdv. *Jézus Krisztus* az első, ki tisztán formulázta a hit által való megigazulás tanát. Ő ezt a tételt Isten élő igéjének hatalmával állította föl. Egyszerű és világos tétel ez az isteni kijelentés egész teljességével: „a ki hiszen, idvezül“ Ezen szavak Krisztus evangéliumának éltet adó lényegét fejezik ki. Mózes

és a próféták tanításait foglalják egybe és az apostolok s a keresztyén egyház tanításának képezik termékeny csiráját.

Pál apostol és az üdv. Pál, a hit által való megigazulás nagy apostola és theologusa, csak tovább fejlesztette a Mester gondolatát, a zsidó legalizmus ellen folytatott harcában prédikálván, hogy hit által van a megigazulás, a mózesi törvény cselekedetei nélkül. „A törvény — mondá ő — a Krisztus szemében csak pedagógus vala, a végből, hogy hit által legyen a mi megigazulásunk. Krisztus a törvény vége. Annak-
okért azt mondjuk: az ember megigazul hit által a Törvény cselekedete nélkül“ (Gal. 3.24; Róm. 10.4; 3.28;). Az erkölcsi törvény közt, melynek Pál kötelező és örökkévaló jellegét hangsúlyozta és a szertartási törvények közt, melynek polgári és politikai tekintélyét Pál a zsidó theokrátiában elismerte: a szétválasztás csak lassan-lassan történt és történhetett meg. A Pál elve csak Jeruzsálem lerombolása és Izrael népének szétszóratása után arathatott, békóit széttörve, teljes győzedelmet.*)

Luther és az üdv. A keresztyén egyház a mózesi törvény minden szertartási parancsait elejtette. De a hitet és a jó cselekedeteket egymással még összezavarta és a jócselekedeteknek ugyanolyan erőt tulajdonított, mint a hitnek. Később pedig, a századok folyamában, maga az egyház mondotta ki a törvények és a rendeletek kötelező jellegét; a keresztyénekre bizonyos valóságos cselekedeteket, böjtöt, önsanyargatást, zarándoklást, kegyességi gyakorlatokat parancsolt reá, melyeket a jó cselekedetekkel egy rangra emelt és azoknak éppen úgy, mint ezeknek, érdemszerző erőt tulajdonított. A keresztyén egyház ekként ismét a törvény jármába esett vissza. Ekkor jelent meg *Luther*. Kezébe vette a Pál művét, hirdetvén a hit és nem a jó cselekedetek által való megigazulást. Ez amaz isteni tétel, mely kifejlődvén és a tévelyeket szétűzvé, az emberiség történetén keresztül utat fog törni magának.

Egy különbséget *Luther*nek is meg kellett tennie. Mindenek előtt különbséget tett a pápák által rendelt gyakorlatok és a szeretet kiváló cselekedeti között; a keresztyén ember számára teljes szabadságot követelt az egyház rendeleteivel szemben, de az erkölcsi törvény kötelező voltát, Isten parancsainak *souverain* tekintélyét, melyek Isten és embertársaink szeretetében vannak összefoglalva, annál nagyobb erővel hangsúlyozta. Azután a szeretet jellemét vizsgálván, felismerte, hogy a szeretet nem egyéb, mint a kötelesség teljesítése, tehát nincs meg benne az az erő, hogy eltörölje a bűnt; belátta, hogy ez a körülmény, hogy új bűnt nem követünk el, az elkövetett bűnt semmivé nem teheti. Ezt az erőt *Luther* kizárólagosan a hitnek tulajdonítja. A mi a jó cselekedeteket illeti: azok a hit gyümölcsei; a hol hiányoznak, ott nincs hit. De a bűnbocsánat ígérete, nem a jó cselekedetekhez, hanem egyes egyedül a hithez van kapcsolva, a mely a léleknek önátadása Istennek. Egyedül a hit által — sola fide — igazultunk meg.

Egy különbséget *Luther*nek is meg kellett tennie. Mindenek előtt különbséget tett a pápák által rendelt gyakorlatok és a szeretet kiváló cselekedeti között; a keresztyén ember számára teljes szabadságot követelt az egyház rendeleteivel szemben, de az erkölcsi törvény kötelező voltát, Isten parancsainak *souverain* tekintélyét, melyek Isten és embertársaink szeretetében vannak összefoglalva, annál nagyobb erővel hangsúlyozta. Azután a szeretet jellemét vizsgálván, felismerte, hogy a szeretet nem egyéb, mint a kötelesség teljesítése, tehát nincs meg benne az az erő, hogy eltörölje a bűnt; belátta, hogy ez a körülmény, hogy új bűnt nem követünk el, az elkövetett bűnt semmivé nem teheti. Ezt az erőt *Luther* kizárólagosan a hitnek tulajdonítja. A mi a jó cselekedeteket illeti: azok a hit gyümölcsei; a hol hiányoznak, ott nincs hit. De a bűnbocsánat ígérete, nem a jó cselekedetekhez, hanem egyes egyedül a hithez van kapcsolva, a mely a léleknek önátadása Istennek. Egyedül a hit által — sola fide — igazultunk meg.

*) Az *üdv* fogalma szintén fokozatos fejlődésen ment keresztül. Kezdetben fölöttébb érzéki és inkább csak egyéni és nemzeti jólétre irányuló. Mindazáltal már csirájában hordoz egy magasabb elvet, a mely ezen embryonalis állapotból kibontakozásra juttatja. A profétizmus befolyása az üdv fogalmát szellemesíti és a messiási ország váradalmának ad életet, a hol az érzéki és szellemi őrdszelle vannak keveredve. Ez volt az erjedés korszaka, mely egészen a Krisztus eljövetelig tartott. Jézus a tanítványok tekintetét oly ország felé fordítá, a mely „nem e világhól való“, „az Atyának házára“, „a mennyekre.“ A keresztyén tan befolyása alatt pedig kifejlődött az Istennel közösségben élő örökkévaló boldogság eszményi fogalma. Tévednénk azonban, ha az üdv e fogalmát csak a jövő életre vonatkoztatnók. Az Istennel való közösségnél és az örökélet reményénél fogva a hívó kisebb nagyobb mértékben már előre élvezi az üdvöt, a földi élet nyomorai közepette is. És daczára, hogy a bűn és a halál az egyesek és a népek életében mindenütt jelentkezik, az evangélium által hirdetett üdv mégis már itt alant fényt áraszt és áthatja úgy az egyéni, mint a társadalmi és politikai életet. „A kegyességnek — ezt mondja Pál ígérete van ezen a világon és a más világon“ (I. Tim. 4.8) az üdv fogalma az ember egész életét átöleli.

A hit által való megigazulás tanának hatása. Eme tan, mint egy hatalmas kovász, az ó-világot áthatotta s hatását szüntelenül érezteti. Legyőzte a predestinatio calvini dogmáját;*) megingatta a katolikus egyházban a cselekedetek idvezítő erejébe vetett bizalmat; áttört a pogány vallásokon. E tan az emberiség öntudatának legbensőbb lényege és legtisztább kifejezése. Ezért van az, hogy saját egyéni öntudatunknak bizonyágtétele, a Jézus Krisztus bizonyágtételének igazolásával, az egész történelmen keresztül mindenütt a Szent-lélek bizonyágtételének megerősítésével találkozunk.

A jelenkori válság. E bizonyágtétel abban a szellemi válságban is igazolni fogja a maga hatalmát, mely a modern világot nyugtalanságban tartja és felforgatással fenyegeti.

A materialismussal és a pantheismussal szemben a tan számára a győzelem biztosítva van, mert az öntudat egy felsőbb akaratból ered, mely objektív s az emberi akaratától független; ám ezt az isteni akaratot egyes ember félreismerheti egész a tagadásig, de az egész emberiség életében hallgatásra kényszeríteni nem lehet soha.

A legnagyobb veszély azonban nem innen ered; inkább azok részéről fenyeget, a kik Krisztusra hivatkoznak, de nem fogván fel az ő tanításainak benső értelmét, olyan tanokat prédikálnak az ő nevében, melyek tőle idegenek. Tehát ismét, sőt mindig, a hit által való megigazulás tana forog szóban.

Ez a dogma, miután az apostolok idejében az első, a Luther idejében pedig a második válságon keresztül ment, napjainkban a harmadik válságba jutott és diadalmasan csak akkor halad keresztül azon, ha megtisztulva, megedződve és megifjodva kerül ki ebből az új megpróbáltatásból.

Az orthodoxia. Ennek az új mozgalomnak központja a reformacio által létrehozott egyházakban van. Ezen egyházakban a hit által való megigazulás tana két ellentéttel áll harcban, melyekkel megvívni éppen e dogma nevében kötelességünk.

Az egyháznak azon jogosult felfogása, hogy az evangélium tanát a maga tisztaságában kell fenntartani és az igazságnak egyre tökéletesebb ismeretére kell jutni, a tudósok egy bizonyos részét oda vezette, hogy az egyház dogmáinak oly szerepet tulajdonítsanak, a milyenel az evangéliumban nem bírnak. A hit által való megigazulást tanítván, eme tudósok a hit kifejezés alatt két különböző dolgot kevernek egybe: a szívünk önoadaadását Isten iránt és a léleknek a kijelentett igazsághoz tapadását: összekeverik a hitet (la foi) és az elhívést (croyance) és így odajutnak, hogy a megigazulást, mely egyedül a hit által van, fölcserélik avval a dogmával, mely szerint az üdv a hit és az elhívés által van. Ez az orthodoxia iránya. A kik messzebb mennek, annak a szükségességét hangsúlyozzák, hogy ezt vagy azt a dogmát el kell fogadni s ezt vagy azt a bibliai elbeszélést el kell hinni, igaznak kell tartani, elannyira, hogy ezeknek elhívésétől teszük függővé az üdvöt és mint hitetleneket, kárhoztatják mindazokat, kik a kijelentett igazságok előtt, vagy a mit ők annak tartanak, meg nem hajolnak.

Ezek előtt az evangélium egy új törvény. A miképpen az izraelitának engedelmesskednie kell a mózesi törvényvel szemben, azonképpen a keresztyének szintén vallomást kell tenni arról, hogy ő a dogmákat elhiszi, tehát szellemileg engedelmesskedik. Mivel pedig az evangélium az új-szövetségben foglaltatik, a kettőt egymással

*) Nő, azt ugyan — nem. Mert a míg áll a vallásos élet-tapasztalat azon alap-ténye, hogy Isten abszolút souverain: addig állani fog megdönthetetlenül a praedestinatio dogmájának vallásos alapigazsága is, mely lényegében semmi sem egyéb, mint a mit Menegoz is annyira hangsúlyoz: hogy az üdv ingyen kegyelemből való. Ha kevesebbet mondunk, több igazság lesz benne; ez: segítette legyőzni a praedestinatio dogmájának mechanikus felfogását, a helöle folyó absurd képzetekkel együtt. — Hanem a praedestinatio tannak is volt ám a sola fidesre jótékony hatása, a hit, illetőleg elhívés érdemlő erejének megdöntésében. Vagyis a kettő csak együtt állhat és képez igazságot: „hit által Isten ingyen kegyelméből“.

Szerk.

azonosítják s ekként a szentkönyv e része a hit és elhívés törvénykönyve lesz. Tovább menve, valamint az új-szövetség sankciónálja az ó-szövetséget, szintűgy az új-szövetségbe vetett hit az egész bibliába helyezett hitet foglalja magában. Csakhogy tudni mindazt, hogy elhiessük, a mi a bibliában foglaltatik, nagyon nehéz dolog tehát in abstracto hisznek benne: hisznek isteni inspiratiojában, tekintélyében, igazságában; és a bibliába vetett eme hitet, melyet a Krisztus élő evangéliumába vetett hittel kevernek össze, az üdv föltétele gyanánt proklamálják az embereknek. És ez annyival súlyosabb dolog, mivel az ember, a megváltást óhajtva, nagyon kész a hit valódi feltételét, a szív megtérését, a lélek Istennek szentelését kijátszani és az üdvöt könnyebben járható álutakon keresni. Ez álutak egyike az értelemnek alárendelése valamely dogmának és tannak; olyan alárendelés, melynek idvezítő erőt tulajdonítanak; ez — röviden szólva — a babona útja.

A liberalismus. Ez a szélsőség egy másik szélsőséget idézett elő. A liberalismusnak az az igen helyes elve, hogy egy dogma vagy tény elhívése, bármely igazak is legyenek azok, éppen úgy nem birhat idvezítő erővel, mint a hogy egy gondolati tévedés nem lehet — a józan felfogás előtt — a kárhoztatás indoka. Az üdv nem függhet egy értelmi tényről, hanem a lélek sokkal mélyebb és sokkal bensőbb indulatától. E szempontból a liberalismus polemiája a hit által való megigazulás tana ellen, úgy a mint azt az orthodoxia tanítja, egy megczáfolhatatlan erősség. De tévedett a liberalismus ott, hol a hit fogalmát az orthodoxia értelmében vette, és — hitet és elhívést összekevervén — azzal a hamis tannal, hogy az üdv az elhívés által van, a hit által való megigazulás igaz tanát is elvetette.

Arról van tehát szó, hogy az üdv föltételül a szívnek egy központibb tényét kell megtalálni, mint a (elhívéssel összekevert) hit. E tény a liberalismus szerint a szeretet, a charitas, az *ἀγάπη*. Az elv helyes, de a conclusio hibás. Nem lehet kétség a felől, hogy ekként ismét visszaesnek a zsidóknak és pápistáknak ama tévedésébe, mely szerint az idvezülés a törvény betöltésében áll; mert egészen világos, hogy Jézus nem az evangéliumot, hanem a törvényt foglalta össze ezekben a szavakban: „Szeressed az Istent minden erődből és felebarátodat, mint tenmagadat.“ A szeretet bizonyára a mi üdvünk lenne, ha ez a szeretet Isten és emberek iránt éltünk első pillanatától az utolsóig abszolút mértékben tiszta és tökéletes volna. Akkor állandólag Istenben élve, nem lenne szükségünk reá, hogy a hit által hozzá térjünk, nem lenne szükségünk sem evangéliumra, sem bocsánatra. De fájdalom! érezzük, hogy szeretetünk nem tökéletes és távol attól, hogy a bűn eltörlésére szolgálhasson, gyengesége, erőtlensége, hideg volta miatt neki magának is bocsánatra van szüksége. Ha a bocsánat felől való biztosítást a szeretettől kellene várunk, mi lennénk a legszerencsétlenebbek az emberek között, mert éppen az Isten és embertársaink iránt való szeretetünk elégtelen volta kárhoztat minket. Mi az evangéliumtól nem azt várjuk, hogy minket az Isten parancsára megtanítson, hanem hogy ismertesse meg velünk a bűnbocsánat elnyerésének eszközét, hogyha ezt a parancsolatot áthágtuk. Azt felelni: „Szeressétek az Istent és embertársaitokat“ — egyre menne evvel, ha valaki betöri az ablakot és azon kérdésre: miképpen tegye jövő, mi azt felelnők: többé ne törd be. A liberalismus felelete nem felelet, hanem maga a kérdés.

Ne vesse ellenünk senki azt, hogy: az Isten szeretete feltételezi a hitet. Ez való igaz. A hit minden erény principiuma. De először is, nem ezek az erények, — melyeket a hit szül, — idvezitenek minket, hanem ezeknek principiuma: maga a hit. Meg aztán, ha némely modern theologus az Isten iránti szeretetet a hittel egy értelműnek is veszi — a minthogy a bibliában a „szeretet“ kifejezésének ez az értelme valósággal előfordul — de az ő tételében még mindig ott van az embersze-

retet, a *fides* mellett a *caritas* és így, miként a római egyház, ő is a *hit és szeretet* által való megigazulást tanítja. És a liberalizmus, az emberi szív természetes hajlamánál fogva, melyről az imént beszéltünk, az *Isten iránti szeretet* tanát igen könnyen elhanyagolja, hogy e helyett az *emberek iránt való szeretet* tényei által elérhető üdvöt hirdesse csupán és így kikerülje, ép úgy, mint az orthodokszia, az önmagáról való fájdalmas lemondást és azt, hogy saját *én-jét* egészen Istennek adja át.*)

Az *orthodokszia és a liberalizmus tévedései*. Az orthodokszia és a liberalizmus tévedése a következőképpen formulázható: egyik részről: megigazulás = hit és elhívés, másik részről: megigazulás = az Isten és felebarátaink szeretete; és ha e két irányzatot a maguk szélsőségeikben vizsgáljuk, akkor: egyfelől megigazulás az elhívés által másfelől megigazulás a szeretet által. E két oldalról kell konstatálnunk a hit által való megigazulás tanának súlyos meghamisítását.

Üdv a hit által függetlenül az elhívéstől. E kettős tévedéssel szembe, mi az *elhívéstől független hit* által való megigazulás dogmáját állítjuk.

E liberalisokkal szemben pedig a hit szükséges voltát állítjuk. Nem a szeretet hanem a hit tart meg minket. A hit ép' oly abszolút mértékben *szükséges*, mint a mily abszolút mértékben *elégés*.

A mi pedig az orthodoksziához való ragaszkodás szükségességét illeti, ezt az orthodoksziával szemben tagadjuk. A mi minket megszabadít: az a hit, nem pedig ennek vagy annak a dogmának elhívése, bármily igaz is legyen az; és a mi minket elveszít az nem ez vagy a téves elhívés, hanem a *hitelenség*.

„*Sola fide*“ ezt állítjuk — a maga teljes tartalmában. *Sola*: erősítjük szemben az orthodoksziával. *Fide*: hangsúlyozzuk, szemben a liberalisokkal.

Ez a tan a mi benső meggyőződésünk szerint a hit által való megigazulás dogmájának helyes felfogása, normális kialakulása, mely a szellem tényleges dispositióival megegyező és a modern idők szükségseinek megfelelő.

A *megigazulás tana különböző fejlődési fokozatainak összefoglalása*. Imé hát azok a főbb frázisok, melyeken ez a dogma fejlődésének folyamán keresztül ment.

1. Az üdv a törvényeknek való *engedelmesség* által.
2. Az üdv Isten *félme* által.
3. Az üdv a *bűnbánat* által.
4. Az üdv a *hit* által.
5. Az üdv a hit által a *törvény cselekedetei nélkül*.
6. Az üdv a hit által és *nem a jó cselekedetek által*.
7. Az üdv a hit által *függetlenül az elhívéstől* (hitnézetektől.)

(Folyt. köv.)

Ifj. Bartók György.

TÁRCZA.

Bucsuzó Parádi Kálmán tanártól.

Még csak egy néhány bucsu szót rebeg utánnad ajakunk, még csak egy néhány keserű könnycsepp hull a koporsódra, aztán a hantok dobbanása kopogja tompan, szívfacsaróan: Isten veled

Át- meg átnylallik szívünkön a bánat, de könnyünk kiapadt Mint kimerült fellegből egy-egy esőcsepp hull — egy néhány könnycsepp még szétporlik koporsód

*) Talán fölösleges is e helyen reámutatni némely szabadelvű theologus következetlenségére vagy illúziójára, a ki elméletben az összes dogmák elvetését sürgeti, de a gyakorlatban mégis egyik dogma helyébe a másikat teszi. A mi a hitelenekeket és szabad gondolkozókat illeti, kik a liberalis protestáns nevet usurpálják és a kik mégis sem az üdvben, sem a kárhozatban, sőt talán egy személyes Isten létezésében sem hisznek, azokról nem beszélünk. Nem azokról van itt szó. Mi itt csak a szabadelvű keresztyéneket tartjuk szem előtt.

fődelén, aztán hullanak a hantok s hervadó virágok, fájóbban hirdetve minden könnycseppenkél, hogy lelked e földet örökre elhagyá.

Világító szövetnek voltál, mely fényt árasztva magát emészti meg. Lelked világánál újabb s újabb nemzedék haladt, de a láng emészttett, az égés sorvasztott s a tűz, mely egykor oly messze világolt, hamvadozni kezdett. s kialudt örökre. S mi, kiknek lelke lelked melegenél melegedett által, szívünkbe zárt, mély fájdalommal állunk hült tetemed felett. Tompa dübörgéssel hullnak koporsódra a rideg göröngyök, tépő zokogásnál, keserű könnyeknél fájóbban kiáltva, hogy itt hagytál minket; de mi, kik mélyen fájó szívvel állunk sírod körül, a Te emlékednek táblái vagyunk, melyekbe magad vésted be emlékezted.

Nyugodj csendesen Koporsódra rög hull, sírodra virág, jelentve, hogy emléked nincs a sír alatt, jelentve, hogy egy néhány hü szív éber szemekkel kíséri örök álmaid.

Nyugodj csendesen. A bucsuzó nap lemenő sugára jelentse, hogy élted lehanyatlott, a felkelő holdnak szelid fénye mutassa, hogy a forrás kihamvadtával a fény nem aludt ki, hanem tovább él közöttünk, kiket tanítottál.

És most Isten veled Örök álmaid kísérje örök emlékezet. Emléked legyen áldott, pihenésed csendes . . Szeretett tanárunk Isten veled

Kolozsvárt, 1902. márcz. 10.

Ifj. Wessprémi Ferencs.

Pál apostol Rómában és a XX-ik század elején.

Felolvasásomnak tárgya Pál apostol Rómában és a 20-ik század elején.

Oly messzi távolság választja el e két korszakot egymástól, annyira megváltozott, átalakult a társadalom, hogy ha a nagy apostol valami rendkívüli módon testileg betoppanna közénk, látó szemekkel nem látna, halló fülekkel nem hallana és semmit nem értene meg azokból, a melyek ma történnek. Mi is oly messze vagyunk tőle, annyira különbözők életviszonyaink, világnézetünk, hogy az ő helyzetében magunkat még képzelni is alig tudjuk. Látjuk az ő világosságát ezelőtt sok századokkal világitani; azzal próbálkozunk bevilágitani a mi korunkat. Nehéz feladat.

A zsidónak megvolt istentől adott törvénye — theonomiája — de államszervezete csődbe jutott. A pogány személyes isten nélkül maga magának volt törvény s autonómiájával virágzó, hatalmas államot teremtett. Hogy az? a zsidó az ő theonomiájával szolgál, a pogány az ő autonómiájával ur? Ez ellentétekből származó világnézetet kellett Pál apostolnak nem kiegyenlíteni, hanem gyökerestől kiszagatni s azok helyett egészen új életvetet plántálni a társadalomba. Zsidó és pogány — ez kiindulási pontja — egyformán gonoszok, bűnösök; de nem egy értelemben. Te zsidó gonosz vagy az istennel való szövetségben, azért a te igazságtalanságod súlyosabb beszámítás alá esik, mint a pogányé, ki isten nélkül igazságtalan; mindkettőtököt csak isten ingyen kegyelme menthet meg a haláltól és kárhozattól.

A 20-ik század elején — legalább az ő világosságánál azt gondolom — ez lenne kiindulási pontja: neked van vallásod Jézus Krisztus által és van tudományod Jézus Krisztus nélkül; ti keresztyének gonoszok, igazságtalanok vagytok a Jézus Krisztus szövetségében, ti modern miveltek a tudomány nevében, mely maga magának vallás és erkölcs; akár a Jézus Krisztus szövetségében, akár a tudomány nevében cselekszitek az igazságtalanságot, egyformán bűnösök vagytok, egyformán

Felolvasatott a nagyszabeni ev. ref. egyházmegyei értekezletnek Mihalófalván 1902. február hó 14-én tartott ülésén.

távol állatok isten igazságától — csak isten ingyen kegyelme menthet meg a haláltól és kárhozattól. Ez az összekötő kapocs mult és jelen között.

Nem kételkedem, hogy mint Rómában a zsidó megbotránkozott, a görög pedig bolondságnak tartotta az ő tudományát — úgy ma is lesznek, kik megbotránkoznak az ő kiméletlen leleplezésein, mert a modern műveltség ember sem engedi magát teljes világításban szemléltetni; bántja őt is, ha úndokságait mások látják; és nem akar hallani Isten kegyelméről. Van tehát hid a régi Romától a 20-ik század küszöbéig, melyen a nagy apostol beléphet ennek ajtaján s épp oly joggal üdvözölheti a kultura embereit e szavakkal: kegyelem néktek és békesség istentől a mi atyánktól és az ur Jézus Krisztustól: — mint a zsidót és pogányt köszöntötte azokkal. Nincs különbség közöttünk, egyformán Isten kegyelmére vagyunk utalva; ma is a Krisztus evangéliuma istennek hatalmas minden hívőnek idvességére, mert az istennek igazsága az által jelentetik meg hitből hitbe; miképpen meg vagyunk irva: az igaz ember hitből él. (Róm. I. r. 16. s köv.)

Az alaptétel tehát ez: az evangélium azért idvezítő isteni erő, mert abban isten igazsága jelentetik ki. Ugyan ugy-e halljuk az ellenvetést a tudomány és modern műveltség álláspontjáról — hát csakugyan van szükség arra, hogy isten kegyelmeiből nyujtsa nekünk a maga igazságát? hát az ember a maga erején nem képes-e megszerezni az igazságot? Nem! feleli Pál mindenkinek egyformán, mert az embereknél nincsen igazság, csak igazságtalanság, bűn. Az emberek igazságtalansága pedig szemben áll isten igazságával, ennek érvényesülését akadályozza. De az igazság azért igazság, hogy érvényesüljön, isten azért isten, hogy az ő akaratjának érvényt szerezzen: kiöntötte a maga haragját az emberek hitelensége és hamissága ellen, kik az ő igazságát hamisan fogva tartják (18). A hamisság, istentelenség, igazságtalanság az embernek ugyanis azon állapot, melyben elfordulva istentől, nem adja meg istennek azt, a mi őt illeti. Az erkölcstelenség a hitelenséggel van szoros kapcsolatban. Vallástalanság és erkölcstelenség egymástól elválhatatlan. Ezeket sújtja isten haragja, mert ezek tartják fogva az igazságot. Sújtja pedig kívülől az ő gonosz cselekedeteikkel a természeti törvények útján — a modern tudomány álláspontján az ok és okozati összefüggés kényszerűsége folytán; Pál apostol szerint haragból — haragszik az isten, mert szeret, ostoroz, hogy észretérite a gonosz embereket, ismerjék meg a veszedelmet, mely felé rohannak: győződjenek meg arról, hogy az a sok testi és lelki nyomor, mi reájuk nehezedik, az mind az ő bűneiknek, hitelenségüknek, istentelenségüknek, igazságtalanságuknak következése, hogy ez a meggyőződés ébreszsen bennük vágyat, epekedést a szabadító kéz után. Istennek haragja kelti fel a bűn tudatát — míg a Krisztus evangéliumában nyujtott isteni erő bensőleg, szellemileg az öntudatban nyilatkozik meg — hitből hitbe jelenik meg.

Pál apostol mintegy elkeseredve írja a Rómavárosbelieknek, hogy ha az emberek az igazságot ismerhetnék, a szerint is élhetnének, de ők készakarva annak ellenteszegülnek; ha ezt nem tennék, isten haragja is elmaradna. Istent ugyanis és azt, a mi róla megtudható, az ő igazságát, mindenható erejét a természeti világból megismerhették, megérthették, hogy magukat tudatlanságukkal nem mentgethessék. (19—20. v.)

Nem volt tehát titok előttük, hogy a világ egyetemet, a kozmoszt örök hatalmi erő tartja fenn, igazgatja, kormányozza. — Ezt volt módjukban megismerni, a szerint élhettek volna. És ha mégis nem így, hanem ellenkezőleg cselekedtek, semmivel magukat nem menthetik. Az istent ugyanis ismerve, nem dicsőítették őt, mint istent és hálákat neki nem adtak, hanem bele bonyolódottak haszontalan okoskodásokba, képzelődtek, bölcsekedtek, alkottak maguknak olyan fogalmakat, melyeknek semmiféle realitás nem felelt meg. És a mig ilyen és hasonló dolgokkal foglalkoztak, az erkölcstelenség behatolt szellemi

életük központjába — balgatag szívök megsetétedett — mint az I. r. 21. versben meg van írva. Sötétség borult szívökre és ők még is azzal ámitották magukat, el is hitték, követelték is annak elismerését, hogy ők bölcsek, holott, mint a 22—23-ik vers adja értésünkre, éppen ez által mutatták ki balgatagságukat. — Bolond bölcseességükben átváltoztatták a halhatatlan istennek dicsőségét a halandó embernek, madaraknak, négylábu állatoknak, csúszó-mászó állatoknak — a 20-ik század értelme szerint — pénznek, aranynak, ezüstnek, bankónak, váltónak, állampapíroknak ábrázatjára s isten helyett azokat imádták — mi ezeket imádjuk.

De isten ezt nem tűrhette el, haragját kiöntötte reájuk, mivelhogy az ő igazságát hazugságra változtatták. Oda adta őket szívök kívánságainak tisztátalanságára, hogy egymás testét meggyalázzák, vágyaik kielégítésében határtalan féktelenséget engedett meg, hogy istennek templomát, az emberi testet bűnök barlangjává alacsonyítsák; engedte, hogy fokról-fokra sülyedjenek az erkölcstelenség fertőjében, hogy természetellenes módon fajtalankodjanak nők nő személyekkel, férfiak férfiakkal és gyermekekkel, hogy egymás ellen bujaságra gerjedjenek s férfiak férfiakon éktelen úndokságot kövessenek el (27. v.) Tisztátalan szenvedélyek, undok vágyak, becstelenségek iszapjába engedte sülyedni azokat, kik őtet meggyalázzák. A bűnök bűn a büntetése.

Ezek történtek Rómában. A 20-ik század modern műveltségű gavallérja — mint Bródi Sándor, az ismert naturalista író szemlélteti — elcsábít egy leányt, házasságtörést követ el egy férjzett nővel, mindkettőnek gyermeke lesz tőle. Az elcsábított leány elhagyja saját magzatát, csábítója besegíti dajkának a házasságtörő asszonyhoz, hogy ettől született gyermekét szoptassa; a férj gonosz gerjedelmekkel ölelgeti a dadát; a házasságtörő asszony tetten éri férjét, felcsap erkölcsbirónak, a férjet kizégrezi, a dadát a gonosztevők börtönébe juttatja; a dadában az anyai szeretetnek nem saját szülötte, hanem a szoptatott idegen gyermek a tárgya — a néző közönség az igazságszolgáltatás érzetével helyesel. A 20-ik század Pálja szerint a Bródi Sándor költői igazságszolgáltatása az igazságtalanság kiegészítő része, annak befejezése. Mert ő szerinte azok a modern művelt emberek, kiket Bródi Sándor szerepeltet, az ő szívökben elfeledkeztek istenről s így őt meggyalázták cselekedeteikkel. Istennek meggyalázása pedig bűn. Ennek a bűnök büntetése pedig az, hogy azok oly gyalázatos dolgokat mivelnek, melyeket az író szemléltet. Világos tehát, hogy az apostol véleménye szerint az erkölcstelenség, a gonosz cselekedetek az isten nevének meggyalázása miatt kirótt büntetés. Ezt a büntetést emberi kifejezéssel bűnök nevezik s ennek szabályozására hozzák a törvényeket. Ezek a cselekedetek törvényei a — büntető és polgári törvények.

(Folyt. köv.)

Külföldi szemle.

Az anglikán egyházból. Az Angol főtörvényszék (Kings Bench Division) igen fontos egyházi jogi kérdésben döntött egy püspök megerősítésének alkalmából. A püspök megerősítése, confirmatioja végső képen a korona joga, s ha bizonyos ünnepélyes formában a népnek alkalmat ad arra, hogy e confirmatiohoz hozzá járuljon, jörendin formalitás volt eddig is. még inkább azzá tette az említett dönté. Megtörtént ugyanis nem egyszer, legutóbb Gore canonnak worcesteri püspökké való jelölése alkalmával, hogy a magas egyházi és ritualistikus „Church Union” hívéül ismert jelölt heves ellenzékre talált, mely ezen egyházpolitikai elveken kívül tudományos irányzatát is megtámadta. Mikor pedig a canterburgi érsek titkára csak a választás szabályszerűsége ellen benyújtott fölebbezést mondta elfogadhatónak, tiz opponáló bírói ítélet elé vitte a kérdést. A főtörvényszék a vikarius álláspontjára helyezkedett s ezzel egy félszázados vitás kérdést döntött el; 1848-ban ugyanis, a *Hampden* hasonló esetében a bíróság véleménye megoszlott, s ilyen esetleges alkalmak megítélésére a mostani döntés lehet az irányadó, melyszerint tanheli kérdések nem vétetnek figyelembe a confirmatiónál.

Az angolországi egyházak belső életéről érdekel nekünk, kontinens protestánsoknak talán megépő képet rajzol egy Angliába csak közelebről visszatért missionarius. s hozzátehetjük tapasztalásból, hogy túlzás nincs benne. Meglepetéssel látta, hogy a papok nagy része a közönségnek „mulattatója” óhajt lenni. Mulatságok rendezése, a legtöbb templom mellé esatolt *Hallban* (terem) színi előadások, énekelőadások, minden fajta felolvasások, sőt még táncz is. nem is szólva a „szocial evening”-ek, társas estélyek thicázásairól, sokfajta játékaikról „ezek, ugymond, nekem, ki sokáig távol voltam Angliától, egészen új dolgoknak tetszettek.” S még ha legalább „kifizetné magát;” de a válasz az volt, hogy nem. A csapszékcsak csábjainak ellensúlyozású. igaz, értékesek lehetnek ezek a vállalkozások, valahogy cum grano salis, de már ez az alakja is a cura pastoralisnak, vagy akár belmissiónak kissé visszatszó; még inkább, ha némely lelkészek a kathedrán is üzik különös játékaikat; ha pl. egy „csak férfiaknak való” istentiszteleten a predikátor úgy beszél keresztelő Jánosról, mint „csinos fizikáról”, s ha a közönség derűtségében keresi jutalmát. Mintha a Krisztus evangéliumának igazságait, mint valami néhéz labdacsoport, már a humorisztikus előadások kétes levében kellene az angol léleknek beadni. Vagy mintha már ez a galvanizálás kellene népnek vagy papnak?!

Az északamerikai német evang. zsinat 17-ik egyetemes konferenciájáról kiadott jegyzőkönyv tanúsága szerint, a németeknek sok küzdelmébe kerül az angolság terjedésének gátat vetni, sőt a német szellem és evangélikus jelleg megőrzésére a német nyelv használásáról is le kell mondaniok. Sok gyülekezet egyenesen angolul tudó papot kér. Énekes könyvüket is, közlőnyüket is azért angolra is lefordították. 1153. községüket 925 lelkész látja el.

Az amerikai egyházak jövedelméről s ezzel kapcsolatos jótékonyági munkáikról irván a *Chronik*, újból annak az igazságnak illusztrálását látja, hogy a kereskedelmileg és gazdagságilag legjobb évek az egyházakra nézve éppen nem a legkedvezőbbek. A mult év egészséges gazdasági eredményeiből, igaz, sok millió került nagy szabású humanitarius czélok segélyezésére, kivált a nevelésügyre. de igen kevés a specialiter egyházi czélúakra. Kivételt csak a methodisták képeznek az általános pangásból, de az ő jubileumi gyűjtésük is a remélt 20 millió helyett csak négyet mutat fel, s hogy ez főként szintén nevelési czélokra van szánva, a többi jótékonyági czélok pénztárai, mint a misszió ügyé is, 80 ezer dollár deficiztet mutat. Még inkább a baptisták, a Jézus tanítványai; a lutheri egyházak; maga a pápás egyház is csak nagy erőfeszítések árán folytathatja czélbavett tervének, a washingtoni nagy egyetem katolikus centrummá való átalakításának lassú megvalósítását. A methodisták erősbülése pedig, más oldalról, annál értékesebb, mert hiveik a munkás osztály szegény családaihoz kerülnek ki.

A katolicizmus Elzász-Lotharingiában. Metz új püspökét, *Brenzert*, a mult év októberében fogadta ünnepélyesen és fényesen új székhelye, csak hogy valami erőltettség észrevehető volt a fogadtatáson is, a hírlapok megemlékezéseiben is. A jámbor pápistáknak ugyanis a püspök német származása nem valami lelkesítő gondolat, sőt az elterjedt azonosítása e két névnek: *prussien* = *protestant*, annyira naiv módon nyilatkozik meg, hogy szinte általános a panasz, hogy — protestáns püspököt kaptak, vagy, hogy egy-egy elkeseredettebb lelkipásztor, nagy szomorúságában, elégnék tartja ennyit mondani új püspökéről: Hiszen tudjátok, honnan jön!

S ugyancsak germanophil érzések túlhajtását látták az új püspök első kormányzati ténykedésében, mikor t. i. *Colbust*, a neunkirchener házsártos papot áthelyezte, sőt a „protestans boszú” gyanúsítással is illették az eljárást, mignem a püspök erőlyes és férfias hírlapi nyilatkozata elfojtotta ezeket az aprócska titánkodásokat, el pedig annyira, hogy egy másik hasonló esetben, mikor t. i. *Thilmont* abbét, a főjavítóintézet főnökét, kit vád alá fogtak bár a tanuk elégtelensége miatt felmentették, *suspensio a divinis*-szel sújtotta.

A straszburgi kath. theol. fakultás ügye is, valamelyest megérsődve újból szönyegre került, úgy nézzük, nem nagy kényelmére a rajnai tartománynak. Egyik neve: „a galambfüreg — kérdés.” Több visszhangra ma se talál a felülről jövő hőség sok biztatás megüres ígérlet; sőt *Collin* abbé, a *Lorrain* szerkesztője, kérdésbe teszi, hogy van-e egyáltalán v'vé szükség kath. tanszékre az egyetemen? Igen valószínűleg az igazságot látja meg, mikor ilyenformán szól: Ma oda ültetnek egy udvari tán türelmes tudóst, kit mindenki tisztel, — de 10 év múlva, 20 év múlva? — Igen bizony, mikor az udvariaskodást félre lehet dojni?! Mi minden tolulhat be az egyszer megnyitott ajtón!

Németországi reform--katolikus párt törekvéseinek elég érthető figyelmeztetést adott *Nicotra*, müncheni nunciusi ügyvivő ottani kath. diákok tudományos együletének egy gyűlésén, az egyület jelmondatához fűzven mintegy szavait: *In necessariis unitas, in dubiis libertas, omnibus caritas.* A kérdéses dolgokban, ugymond szükséges a kételkedés; csak hogy igen tágasra ki ne terjesszük a kérdéses dolgok területét. Az ember a szabad gondolkodás alapján hiszi magát, holott az egyház tanait hecsmérő és veszélyeztető tévedésekbe süllyed. Azért kellett az egyháznak. — „hála Istennek, ritkán” ilyen emberek tanításait az Indexbe venni. De még közelebbre is viszi *Nicotra* hiveihez a reform. óhajtások vakmerően veszedelmes voltának a megmutatását nemcsak tanbeli kérdésekben, de siet hozzátenni egyházi tekintély megvetésében is lehet visszaélni a dubitas-szal. Már pedig az egyház bevégzett társaság az ő egész hierarchiájával, isteni alkotmányával és minden törvényével! Azért természetesen, lázadás minden állásfoglalás e csodás tekintélyvel szemben. S ez az alaptétel eléggé elveszi Monreigneur *Nicotra* minden lendületes buzdításának az értékét, amiket hozzábiggyeszt ezen kijelentéshez, mondván, hogy hiszen újítások igenis történnék az egyházban, hanem ő inkább ezt kiáltaná oda a reformot áhitóknak: Barátaim, az egyház reformja helyett kivánjátok inkább erőlyesen az egyének reformját, ha ezt megteszitek, az egyházé többé nem lesz szükséges. Hanem, ha úgy reméli egyének reformálását, hogy az emberi látás ne érjen túl a pápás egyház „szent hierarchiáján.” De hátha egyszer már túl pillantott?!

Németország egész protestáns világát még mindig foglalkoztatja *Weingart* lelkész ügye, kit husvétii beszédjében kifejezett nézetei miatt a hannoveri tartomány-egyházból a főhatóság fegyelmi uton kizárt. A dogmatikai meg egyházi jogi theoretikus vitákon túl, miket ez az eljárás akkor is szült, szinte általános volt a megütközés a gondolat szabadságának ilyen megkötése fölött. Hogy azonban időközben a *nóda* egyházba megválasztott *Weingart* a *weimari* egyházhatóság nem erősítette meg, az elégedetlenség még nagyobbra nőtt s legújabbban egy imponáns tiltakozásban nyert kifejezést, melynek aláírói közt ott találjuk Német országnak szinte minden neves theologusát, lelkészt, tudományos testületek egyházjogászát, s mely a prot. szabadság egész terének körülnyírhalását látja ez eljárásban s ha már a hannoveri konzisztorium eljárása is egyértelmű és határozott ellenmondást keltett országszerte, még sérelmesebbnek érzi. „hogy egy férfi, ki meggyőződése martyrja lett, most szűkebb hazáján kívül is megfosztatik új munkakör megteremtésétől.” S még e sivár ítéletnél is gasztóbb az ítélet megokolása, az, hogy a fegyelmi uton egyik tartományban állásától megfosztott lelkész, másutt se legyen jogosult hivatalviselésre. Hivatkozik a tiltakozás Németország politikai és egyházi tagótságára, s éppen tagoltság biztosította előhaladásának szabadságban rejülő vezető gondolatára, s azért nem pusztán egyházi érdeket, de „azt hiszi, hogy egyetemes érdeket szolgál, midőn kifejezésre jutott egyházkormányzati eljárás ellen kivált megokolása alapelve ellen nyomatékosan tiltakozást emel.

A pápa utóda. Egy párisi praelatus nyilatkozata nyomán lapok azt a hírt közölték, hogy a pápa *Rampolla* bibornokot óhajtja utódnak s hogy majd egy halála után közhírré teendő bulla a kérdést könnyedén meg is fogja oldani. A mihez azonban még könnyebben kérdőjel tehető. 1895-ben is felbukkant egy hasonló hír, hogy t. a bibornoki karnak átadott végrendeletben a pápa nemcsak a pápai kormányzás elveiről szól, de utódját megjelöli. Már akkor tárgyalta *Hollwerk* eichstädti tanár a kérdést, hogy van-e pápának joga „kijelölni” utódját, s erre az eredményre jutott: 1. a pápa a kijelölést se a szentszék eljárásának szokásos javításaként nem rendelheti el, se tényleg nem gyakorolhatja; 2. ha azonban egy specziális esetben az egyházi viszonyok szerint a pápa jobbnak tartja a kijelölést, mint a választást, maga jelölheti ki utódját, felfüggesztvén a bibornosok választási jogát erre a specziális esetre. Mindenesetre különös okoskodás, s fölöttébb hasonlít ahoz a vajudáshoz, a melyből nascitur ridiculus mus. A kijelölés kérdését ez bizonyosan nem dönti el most se, legfőleg kiváncsiabbakká tesz.

A Los von Rom mozgalomnak most már külön különje van, melyet Münchenben adnak ki Meyer és Eisenkold a német és osztrák részek ügyeinek külön-külön való vezetésével *Die Wartburg* czímen. A német lapok örömmel üdvözlik új kollégájukat, a mely egész erejével szolgálhatja a kérdést, melynek csak hiányos szolgálattal tehetett eddig az egyházi lapirodalom.

A jessuita törvény Hessenben. Élénk mozgalom támadt Hessenben az 1872. jul. 4-iki törvénynek, mely a rendet kitiltja nagyhercezségből, megszüntetése ellen. De az a 385 headvány, mely

a főkonzistorium utján a kormányhoz érkezett, arról tanuskodik, hogy a protestáns világ, élén a legjelentékenyebb vezérférfakkal és egyházakkal, nem késik latba vetni tiltakozó szavát és tekintélyét. Darmstadt, Gieszen, Mainz, Worms, Bingen, Oppenheim s egy díszes névsor, kellő tisztelettel kijelentik, hogy e mozgalom ellen hatni, gondjukat teszi s nemcsak a német protestantizmus érdekében, melynek a jezsuitizmus kezdettől fogva halálos ellenségeül lépett fel, hanem kiváltképen a hitvallási béke megóvásáért, melynek a jezsuiták mindig megrontói voltak, s maradnak. Megbízható helyről biztató tudomásukra is jutott, hogy a főkonzistorium a helügyminiszteriumhoz már beterjesztett álláspontot foglalja el, a törvény fenntartását, mit a prot. lakosság lelkes örömmel fogadott.

Spanyolországban, a Los von Rom mozgalom közlönye szerint a protestánsok száma alig 20 ezer, 86 kápolnával, melyeknek a római egyház az ő türelmi törvényével nem engedi meg, hogy egyházi épület külsejével birjanak; 57 népiskolával, 92 predikáló-helyvel és 23 evangelizáló intézménnyel. Van 8 evangélikus ujságjuk is. A közelebbiről meghalt madridi *Flidner* Frigyes buzgókodása folytán az ev. községek összeolvadtak a skót, angol és amerikai presbiterianusokkal *Iglesia evangelica espanolává*; ezen túl s néhány szektán kívül, a maga erején evangelizálnak a Plymouth-testvérek, a methodisták és az *Iglesia reformada espanola*.

Tankó Béla.

Irodalom.

A „Vasárnap” 15-ik száma következő tartalommal jelent meg: Első cikke az 1848. XX. t. cz. kívánatos végrehajtásáról szól. „Isten igéje” a terméketlen figefa paraboláját magyarázza; „Falum harangja” czimen Rencz János fordításában jön egy kedves kis vers; a „Tárca” „Mikor először imádkoztam.” Rab Mihálytól. Tisza Kálmán képehez „Apróságok” cz. megemlékezések jönnek. Hazai krónika, Egyházi élet és Vegyesek zárják a kedves kis néplapot, melyet terjesztésre melegen ajánlunk.

Gyakorlati olasz nyelvtan. *Irla dr. Cs. Papp József. Stampfel-féle tudományos lelkönyvtár 105-ik darabja. Ára 60 fillér.*

A tudós tanár, lapunknak is kedves munkatársa, e kis könyvben ritka tömörséggel s mégis könnyen áttekinthető világossággal azon kitűnő módszer szerint szerkesztette meg nyelvtanát, melylyel e nyelvet — mint annak hazánkban ma egyik legkiválóbb ismerője — a kolozsvári tud. egyetemen évek óta előadja. Csekély szókincsessel azonnal összefüggő olvasmányokhoz vezet s rendre-rendre nagy könnyűséggel ismertet meg a legnehezebb nyelvtani kérdésekkel is. A bájos, zengzetes olasz nyelvnek tanulását s arra e kiválóan alkalmas kis nyelvtant készséggel ajánljuk olvasóink, papjaink és theologusaink figyelmébe. Nagy protestáns irodalomhoz nem nyújt ugyan kulcsot, de igen az ellenfél törekvései minél alaposabb megismeréséhez. S bizony erre is nagy szükségünk van. Gratulálunk a tudós tanárnak.

„Evangéliumi Keresztyén Tanítások.” *Irla Szalay József lelkipásztor. Kiadja a „Keresztyén Evangylista” szerkesztősége Nagybecskerek. Ára 2 korona.*

21 bibliamagyarázat foglaltatik benne, melyek a jelzett néplapban jelentek meg. Az író theologiai álláspontja eléggé ismeretes immár. Olyan evangéliumi álláspont ez, a melyet így ismerünk „evangelium”, azaz idéző jel közé szoktunk tenni, jelezve, hogy ez a *bibliái orthodoksia*. Ez is álláspont s az elvtársak közt Szalay bizony nem az utolsó helyet foglalja el. Irálya élénk, kedves, fordulatós. Ismeri az „evangéliumi” vallásos lélek mozgalmait, tud reájuk hatni, tud építeni s ez a fő. Most csak annyit, hogy Szalay magyarázatait nagyon ajánljuk a nem ilyen értelemben vett „evangéliumi” álláspontu lelkipásztoroknak is, nemcsak olvasásra, de határozottan tanulmányozásra. Sokat, nagyon sokat lehet Szalaytól tanulni positive is, negative is.

E rovathan ismertetet művek kaphatók *László Albert és Társa* a tiszántúli ev. ref. egyház bizományosa, protestáns irodalmi könyvkereskedésében. *Debreczen.*

Különfélék.

Br. Bánffy Dezső látogatása Kun Bertalan püspök-nél. Br. Bánffy Dezső, mint most már az ev. ref. egyetemes konvent elnöke, közelebb látogatást tett Miskolcra Kun Bertalan püspök-nél. Az állomáson Kun Bertalan püspök rövid beszéddel fogadta és üdvözölte kedves vendégét. A fogadás után a társaság Kun püspökhöz hajtattott, kinek lakásán szállt meg báró Bánffy; tiszteletére a házigazda ebédet adott. A magyarországi ev. ref. egyház konventi gyűlése e hó. 28-án lesz Budapesten. A konvent egyházi társelnöke Kun Bertalan ev. ref. püspök, s így Bánffy az egyház konventi ülésén letárgyalandó ügyekben ment le értekezni elnök társával. Báró Bánffy délután 4 órakor Kun B. társaságában látogatást tett Zelenka Pál ág. hitv. ev. püspök-nél és este vissza tért a fővárosba. Abból az alkalomból, hogy mint legidősebb főgondnok, az egyetemes konvent világi elnökké lett, a legszivesebben üdvözöljük Őnagyméltóságát; buzgósága és erélye ismeretes; e tulajdonságok pedig más-kor is, ma meg különösen kívánatosak vezető férfainkban — írja D. P. L.

Stadler érsek. Végre valahára erélyes és határozott hangokat is kezdünk hallani a bársonyszékekből! Jól esik konstatálnunk, hogy a képviselőház 12-iki ülésén a *Rútkay* hazafias és férfias felszólalására *Wlassics* kultus-miniszter a leghatározottabb alakban nyilatkozta ki, hogy a kormány kész megtorló intézkedéseket tenni. *Stadler* serajevói érseknek a magyar nemzet méltóságát mélyen sértő azon nyilatkozatával szemben, hogy: „a horvátok ellenségei, különösen a magyarok a legnagyobb erőfeszítést teszik arra nézve, hogy tőlünk és minden intézményünk-től *elrabolják* a horvát nevet. Mivel nem sikerült nekik, hogy a Szt. Hieronimus intézet valamely exotikus névvel jelöltessék meg, — az *illyr* névhez nyultak vissza, csak hogy a horvát nevet kiirtsák, a melyet legszivesebben végkép *megsemmisítenének*.” Sőt a kormány-elnök az eljárást már meg is indította. „Ha abban a protest-nyilatkozatban — ugymond a miniszter — csakugyan benne foglaltatnak a magyarságot és a magyar kormányt igazán vérgig sértő nyilatkozatok: akkor mulasztást követne el a magyar kormány, ha az illetékes tényezőnél elégtételt nyerni azonnal meg nem kísértené!” — Az ilyen hang való magyar miniszter szájába. Megtorlást minden haza és nemzet ellenes bűnnel szemben. Nem szabad a Stadlereket paczkázni engedni épen azért, mert érsek.

Baptisták mozgalma. Az udvarhelymegyei *agyafalvi* népes református egyház községben a legújabb időkben feltűnően *aporod*nak a baptisták. Az egyházas és rendszerető nép közül már is több családot megtévesztettek időnként megjelenő baptista vezérek. Megdöbbenéssel halljuk *agyafalviak* tévelygéseit és *ánakozva* kérdezzük hová lett némelyeknek kebléből az Ur házának buzgó szerelme? és ugyan miért botránkozhattak annyira meg derék atyáiknak szent hitében?

És kérdezzük: történik e sajnálatos tévelygés megakadályozására? Mit tesznek az órállók?

Papbeköszöntés. Örömmünnepe volt 1902. április 13-án a muzsnai népes ev. ref. egyház községnek. Egyhangulag megválasztott derék ifju lelkésze, Kádár Dénes tartotta beköszöntőjét. A szép tavaszi idő csalogatva hívta a szomszéd községek lakóit is, hogy meghallgassák, kit jó hire megelőzött. A tágas templom zsufolásig meg volt már telve, midőn az ünnepelt több lelkészársai kíséretében, bevonult. A beiktatást Kállai Ferencz *oczfalvi* lelkész, új lelkész volt tanuló társa végezte csinos beszéddel. Majd Kádár lépett a szószékre és magas színvonalu, eszmékben gazdag beköszönő beszédet tartott II. Kor. 4. r. 5. v. alapján. Tüzzel, lelkesítően beszélt. Megilletődve hallgatta a nagyszámu közönség, midőn oly meggyőző erővel, a választott pálya iránti oly mély szeretettel, hogy csak a Krisztust fogja prédikálni, csak érte fog hiveinek szolgálni.

Vajha az a magasztos idealizmus, mely most egész valóját eltölti, tehetné feltett szándékainak megvalósításában mindenkor győzedelmessé. Erre adjon erőt, kitartást a kegyelemnek Istene.

Tisza Kálmán emlékünnepe. A dunántúli ref. egyházkerület néh. főgondnoka emlékeztetere gyász istentiszteletet tart f. hó 20-án, d. e. 10 órakor a pápai ref. templomban. Imát *Antal* Gábor püspök; emlékbeszédet *Peti* Lőrincz ker. tanácsbíró fog mondani.

Dr. Darányi Ignác egyh. ker. főgondnok beiktatását a dunamelléki egyh. kerület e hó 16-án tartja közgyűlése keretében d. e. 10 órakor a Kálvin-téri templomban. Papok palástoson, világiak diszmagyarban kéretnek megjelenni.

Egyházi estélyek. A református felolvasó estélyek 3-ik évi ciklusa *marosvásárhelyi* egyházközségünkben nagypénteken végződött. Januártól kezdve 13 ily estély tartatott és pedig sokkal nagyobb érdeklődés mellett, mint az előző években. A társadalom minden rétege, különösen a női közönség és a tanintézetek serdültebb fiatal-sága állandó látogatói voltak az estélyeknek s hallgatói a tanulságos, építő és ismeretterjesztő felolvasásoknak. Összesen több, mint 20 felolvasás és ugyanannyi szavaltat tartatott, művészi heccsel bíró ének és zeneszámok által változatos és gyönyörködtetővé téve.

Az estélyek rendezése körül Tóthfalusi József és Bíró András lelkészek és Nagy László énekvezér-tanító vitték a vezérszerepet és munkálkodtak fáradtságot nem ismerő buzgósággal. — A nemes és nemesítő munkát fokozott siker és Isten áldása kíséri jövőben is.

A vadházasságok ijjesztő mérvben elszaporodtak. Csak Kolozsvár város területén több százra rug számuk. Kolozsmegyében számbavétetvén ezeken jóval felülmegy a balkézre élők száma, s az ily házasságokból több mint 4000 gyermek van. — Bizonyára a mi egyházunkat is érinti e baj. Mit kellene leküzdésére tennünk? foglalkozunk e kérdéssel. Mert ez első sorban nem a rendőrség, de a *pastoracio* kérdése!

Dr. Hajnal István kiváló egyh. vezérférfiut a békásbányai egyh. m. Gróf Ráday Gedeon örökébe, főgondnoknak választotta. Hisszük a legszerencsésebb választás volt. Beiktatása Szegeden lesz, a közgyűléskor e hó 22-én.

Igazgató-tanácsunk e havi üléséről tudósítást lapunk jövő száma hoz.

A **Szeretetház** javára *Solymosy* Károly ref. lelkész Maros-Gombásról a konfirmált növendékek nevében 3 kor. 20 fillért küldött szerkesztőségünkbe. Rendeltesse helyére juttatjuk.

Egyházi értekezletünk 1901. évi évkönyve megjelenén, felhívjuk *ez uton is* az egyh.-m. értekezletek vezetőit, hogy az egyh. területén levő tagoktól a díjakat beszédetve, névsor mellett küldjék fel a ker. értek. pénztárnokához, hogy végre expedíálhatók legyenek a könyvek.

Nyilvános nyugtázó köszönet. Aranyos-Gyéres egyház községe a XX-ik század kezdetét egy kiválóan nemes elhatározással ünnepelte meg, midőn 1901. első egyházközségi közgyűlésében egyhangulag kimondotta, hogy egy új templom építési céljaira alapot szerez. Az alapszerzést egyelőre csak saját kebelében indította meg, úgy találván, hogy a külső gyűjtögetés amugy sem nagy eredménnyel jár; de külföldben is jó lesz, ha az egyh. község első sorban saját erejét fogja megpróbálni. Az adakozást nem kötötte határidőhez. Teljes szabadságot enged mindenkinek, hogy filléreit akkor hozza a nemes cél oltárára, a mikor legkönnyebben és legnemesebb vallásos felbuzdulásában teheti. Nem is terhelt senkit vagyon- vagy rang szerinti, avagy más fajta rovatokkal. Az Isten háza ne épüljön kényeszeralapokon, de a jókedvű adakozók önkéntes buzgalmán! Ezt így határozták Bethlen Gábor fejedelem katonáinak utódai, az aranyosgyéresi egyh. község lelkes hívei. És úgy vélem, hogy legjobban és legszebben határozták így.

„Mi a mennynek és földnek Istenének szolgálói vagyunk és unjonnan megépítjük a Házat, mely emekelőtte sok esztendőkkel épített volt, melyet a nagy fejedelem fundált volt.“ (Esdvras I. II. = 11.)

A harmadfél évszáz viharait kiállott régi templom megújítására az 1901-ik évben összegyűlt filléreket egyh. községem nevében az itt következőkben nyugtázom

Özv. Rajnai Lajosné 10 kor., Dr. Szilágyi János korona; Szenkovics Antalné 60 fill., Ungvári Dénesné 60 fillér, Vass Ferencz 2 kor., Benő János 1 kor., Veres Márton 2 kor., Farkas Márton 1 kor., Gál Dénes 1 kor., Gergely Sándor 4 kor., Özv. Pálfi Sámuelné 2 korona, id. Pataki Lajos 6 kor., Horváth Lajos 1 kor., Pataki Mihályné 2 kor., Molnár János kor., Szilágyi Károly 1 k Pataki Zsigmond 1 kor., Schmidt József 1 kor., ifj. Pataki Lajos 20 fillér, Szabó György 40 fill., Vécér György 1 kor., Szabó Gábor korona, Tunyogi Sámuel k Pataki Ágne. kor., Tasnádi Anna kor., Király György 1 kor., Benő Dániel 1 kor., Rácz Jánosné 20 fill., Egy téli mulatság jövedelméből 34 kor. 46 fill., Isza Sándor k. Paget Ilona 30 kor., Patla György kor., ifj. Nagy Sándor 1 kor. Dr. Horváth Miklós 10 kor., Kovács Pál 4 kor., Stránczki Gyula 4 kor., Somodi Péter 10 kor., Fiezi Miklós 1 k Farkas Józsefné 4 kor., ifj. Pataki Árpádné 10 kor., id. Incze József 5 korona, Fehér György kor., Bartha Lajos lelkész 25 kor., Bázsa Jánosné 1 kor., Szász György s családja 2 kor. 80 fill., Özv. Szepe. Andrásné 4 k Virág Ferencz 1 kor., Vigh János 2 kor., Csutak Lajos 20 k., Kovács István k Finta Vilma korona, Fráter Loránt huszár-főhadnagy 10 k Egy nyári mulatság jövedelme 15 kor. 66 fillér ifj. Balogh József 25 kor., Fábrián Mózes 2 kor., ifj. Deák György 30 kor., Balogh Sándor kor., Pataki Dénes 2 kor., Fogarasi Józse. kor., id. Péter János 1 kor., Uza Sándorné 50 fill., Bakó Zsigmond és neje 10 kor., ifj. Benő György 1 kor., Nagy János 1 kor., Vitán János 1 kor., Özv. Rácz Simonné 4 kor., id. Pataki Árpád 1 korona, Tolvaj Ferencz 1 kor., Hedeczán Tivadarné 2 kor., Pataki Dániel 4 kor., id. Nagy József 1 kor., Papp Miklós 4 kor., Pataki Gergely 2 k., Pataki Mihály 5 k id. Deák György kor., id. Balogh József 1 kor., Horváth György 1 kor., Fülöp János fill., Pataki Gyula 1 kor., ifj. Pataki Józsefné 20 fill., Pataki Zsuzsánna 20 fill., id. Benő György 40 fill., Özv. Nagy Sándorné 6 kor., Rácz János 1 kor., ifj. Fehér József 1 k., ifj. Fehér Sándor 1 k., Incze János k., Király István 4 k., Uza János k., Dózsa András 4 k., Nyitrai József 2 k., Király Károly 4 k., Bakó Ferencz és neje 2 k., Bőjte László kor., Bőjte Dániel 2 k., Deák István 20 fill., Péter Sándor 1 k., id. Bakó János kor., ifj. Pataki György kor., Kiss Dániel 2 korona.

Az 1901. évi adakozás eredménye esen 675 kor. 74 fill., melynek elszámolása az 1901. évi gondnoki zár. ámadáson bármikor megtekinthető.

Még sok buzgó vallásos egyháztag nem olvasható az itt közlött sorában. Tudom azonban, hogy nem soká késnek: ők is jelen lesznek a fundamentum vetetésénél; a késedelem nem mulasztás.

Midőn egyházam nevében a kegye. adakozók szives segédletét a nyilvánosság előtt is nyugtázhatni szerencsés vagyok; egyuttal kérem fogadják magam és egyházam nevében nyilvánított leghálásabb köszönetemet.

Aranyos-Gyéres, 1902. január 18.

Bartha Lajos,
ref. lelkész.

Hivatalos rész.

FELHÍVÁS.

„Az erdélyi ev. reform. Egyházkerület „Egyházi Értekezleté”-nek elnöksége tisztelettel felhívja az „Értekezlet” mindazon tagjait, kik a Nagy-Enyeden f. évi május 22—23-ik napjain megtartandó értekezleti közgyűlésen részt akarnak venni, hogy részvételüket és elszállásolási igényüket Fancsó Sándor nagyenyedi lelkész ad.-hoz, mint az elszállásoló bizottság elnökéhez május 10-ik napjáig beszárolag jelentsék be, hogy a fogadás (kérjük a bejelentésben megjegyezni azt is, hogy ki melyik vonattal fog érkezni) — elszállásolás, szállásjegyek, vasuti kedvezményes jegyek és az ünnepély részletes programjának szétküldése pontosan és kellő időben megtörténhessék.

A jelentkezések kitűsött határidejét kérjük figyelembe venni és pontosan betartani.

Kolozsvárt, 1902. április hó 15-én.

Nagy Károly,
egyh. titk

FELHIVÁS.

Az összes egyházmegyei Egyházi Értekezletek Nagytiszteletű Elnökségeihez.

Az „Erd. Prot. Lap“ 1901. évi 49-ik számában megjelent „Felhívás“ értelmében csak az udvarhelyi és nagyenyedi egyházmegyei értekezletektől jöttek be teljes névsorok s így a már megjelent Évkönyveket expediálni nem lehetett.

Felkérem azért a Nt. Elnökségeket sziveskedjenek intézkedni az iránt, hogy az 1901. évi tagsági díjak, valamint az egyházmegyei értekezletek tagjainak névsora, minél előbb hozzám (Kolozsvár, Farkas-utca 12.) be- küldessenek. Egyben felkérem az 1900 évi Évkönyvek elszámolására is, mivel a kiűszöbön álló közgyűlésig számadásom el kell készítenem.

Kolozsvár, 1902. április 16.

Zsigmond Ferencs,
egyh. ker. egyh. ért. pénztáros.

MEGHIVÓ.

A marosi ev. ref. egyházmegye egyházi értekezletének folyó 1902. év április hó 30-án, délelőtt 9 órakor kezdődőleg Maros-Vásárhelyen tartandó — ünnepélyes istentisztelettel egybekötött közgyűlésére.

Tárgysorozat:

I. 1. Gyülekezés az egyházmegye tanácstermében, délelőtt 9 órakor és testületileg való bevonulás a várbeli nagy templomba. — 2. Istentisztelet, a melyen imát mond Ravasz János marosi esperes, predikál Benedek Dénes egyházi elnök.

II. Ertekezleti közgyűlés. 1. Elnöki megnyitó, tartja Dósa Elek világi elnök. 2. Elnöki előterjesztések. 3. Felolvasás, Dr. Bedő Sándor által. 4. Felolvasás, Tóthfalusi József, marosvásárhelyi lelkész által. 5. Felolvasás, Király Béla, hagymás-hodoni lelkész által. 6. Esetleges indítványok. 7. Jövő közgyűlés idejének, helyének meghatározása. Az istentiszteleten és az értekezleten cselekvőleg részt vesznek a m.-vásárhelyi ev. ref. kollegium ének- és zenekara, valamint a m.-vásárhelyi ev. ref. leányiskola énekkara és a m.-vásárhelyi ev. ref. egyházi dalegyütet.

Ezen ünnepélyes értekezletre tisztelettel meghívjuk, első sorban egyházmegyénk méltóságos gondnoki karát, egyházmegyei képviselőinket, tiszteletes lelkész-társainkat és általuk minden huzgó hitsorsosunkat. Lelkész-társainkat kérjük, hogy a hozzájuk megküldendő taggyűjtő iverket a taggyűjtést azonnal megkezdjék, a taggyűjtő iverket április 25-ig alólírott elnökséghez beküldeni kegyeskedjenek, hogy a közgyűlésen a tagok számáról jelentést lehessen tenni.

Makfalván, 1902. április 12.

Benedek Dénes,
egyházi elnök.

Ilsky Gyula,
egyházi titkár.

Üzletem fennállása alatt 106 ev. ref. egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debreczenben, Darabos-u. 7. sz. a.
(a Collegium mellett.)

Fennáll 1893. óta.

Teljesen e czélra épített házamban készítek a mai kor legújabb vívmánya szerint, bármily kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebbmenő jótállást vállalom.

! Orgona építészetem, mint az ev. ref. egyházak érdekét szolgáló intézmény, e téren az országban egyedül áll. !

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a czégem iránti bizalom, s igérem ezuttal is, hogy továbbra is úgy az árakban, mint a kivitelben egyházam érdekét tartom első sorban is szem előtt és teljes megbízhatóságra törekszem.

Elvállalok régi orgonák átalakítását, áthelyezését, tisztítását, hangolását és javítását vagy évi gondozását mérsékelt áron több évre menő jótállás mellett. — Megrendelésre készítek bármilyen kivitelű harmóniumokat is.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előjáróság és az adományozó közönség, valamint a kántor-organista és tanító urak szives pártfogásába továbbra is ajánlva magamat, maradtam teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

orgona építő.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erőteljes nemes hangzású orgonák.

Műteremben megrendelt orgonák mindenkor vannak felállítva,

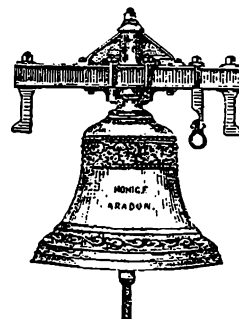
Érdelklődőket szivesen látok, terveikkel készséggel szolgáltok.

HÖNIG FRIGYES

gőzüzemre harang- és érczöntődéje,
berendezett szivattyú-gyár

Alapított 1840-ben
A legnagyobb állami éremmel
küntetve 1890-ben

ARAD, Rákóczy-utca
11—28. szám.

Ajánlja es. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben 25-35% suly és ármegetakarítás éretik el.

Kitűnő jó hang és tartósságáért
10 év szavatolás!

A legkedvezőbb fizetési feltételek!

Vasuti szállítás ingyen!

Forgatható vas harangfelszerelések és vas harangállványok. Régi harangoknak forgatható vasszere cséresre való átalakításuk avagy azoknak esetkely felülízetés mellett új harangokkal való becserelésük.

Képes árlapok kívánatra bérmentve küldetnek.

Hirdetéseket

jutányos áron felvesz

az „Erdélyi Protestáns Lap“ szerkesztősége.

(Ev. ref. theol. épület 2. ajtó)

Minden árfelemelés nélkül csekély havi részletfizetésre

szállítja a magyar protestáns egyházirodalom összes termékeit.

Kimerítő árjegyzéket kívánatra ingyen küld.

László Albert és Társa

a tiszántuli ev. ref. egyházkerület kizárólagos bizományosa, protestáns irodalmi könyvkereskedése Debreczenben.

Nagytiszteletű lelkész és tek. tanító úr!

ha Kolozsvárra méltóztatott utazni, legyen szives

Stief Jenő és Társa

Deák Ferencz-utcában

papírkülönlegességek áruházát, irodai felszerelések nagy raktárát, könyv- és könyvnyomdáját * * * * * felkeresni, és bevásárlásait ott eszközölni.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

Uj üzlet! **Uj üzlet!**

Van szerencsém a n. é. vevőimmal tudatni, hogy helyszűke miatt és többeknek óhajtása folytán jelenlegi üzletemet egy szomszédos (*Deák Ferencz-utca 5. sz.*) helyiséggel kibővíttem, ezen osztályt kizárólag az egyszerűtől egész a legfinomabb kivitelű és izlésű

menyasszonyi kelengye,

férfi és gyermek-fehérenemű és vászon-czikkével

egész ujonnan úgy rendeztem be, hogy a mai legmesszebbmenő igényeknek megfelel, valamint az elsőrendű gyárosokkal való összeköttetésemnél fogva azon kellemes helyzetben vagyok, hogy az árak tekintetében bárkivel versenyezhetek.

Minden egyes darabon a szabott ár látható, — minden idővesztés és csalódás ki van zárva.

A n. é. vevőim szíves látogatását kiváló tisztelettel kéri

SÁRGA KRISTÓF

fehérenemű- és vászon-raktára

Kolozsvár, Deák Ferencz-utca 3. és 5. sz.

SZABOTT ÁR.

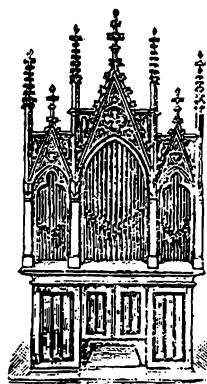
PONTOS KISZOLGÁLÁS.

.. Az 1901. évi makói ipar és gazdasági kiállításon a nagy díszoklevéllel kitüntetve.

WEGENSTEIN C. L.

első délmagyarországi

orgona-építő műintézet

(gőzerőre **Temesvárott.** berendezve)

Szállít kitűnő legujabb rendszer szerint készített

pneumatikus orgonákat

bármily nagyságban **legolcsóbb** árak mellett.

Az 1896. évi kiállításon a nagy millenniumi éremmel kitüntetve.

Erdély legnagyobb üzlete és ékszer gyártására egyedül berendezett műhelye.

Sárga János

ékszerész Kolozsvárt

Főüzlet: Mátyás király-tér.

Fiók-üzlet Wesselényi M. u. 11.

Ajánlja dusan berendezett raktárát mindennemű **arany és ezüst néműekben, drága kőékszerekben, régiségek,** valamint a legujabb **angol és francia különlegességekben.** Különös figyelmébe ajánlom a nagyérdemű közönségnek a legujabb technikai vívmányokkal berendezett **műhelyemet,** hol **modern ékszerek** gyártása, átalakítása, **vésnöki** és **ötös művészet** remekei saját közreműködésem mellett készülnek.

Műhelyem a nagyérdemű közönségnek megtekintésre rendelkezésre áll.

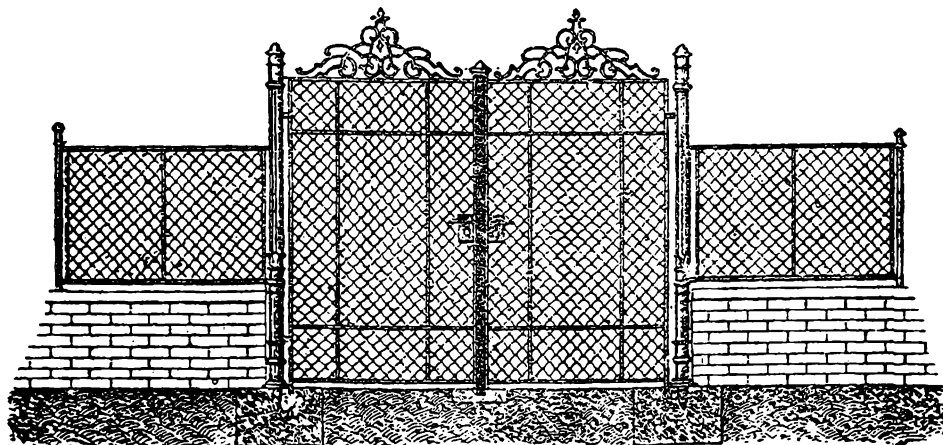
Olcsó kerítések. LÉBER GYULA

Első erdélyi sodrony szövet-fonat kertkerítés és ruganyos aczelsodrony ágybetétek gyára

Kolozsvárt,
Egyetem-utca 12.

Telefonszám 439.

Ajánlja minden e szakba vágó munkáit, ugymint: kertek, erdők, vadaskertek, szőlők, díszkerítések, sírok stb. bekerítéséhez való gépsodrony fonatait, majorsági udvarok fonattal való bevonását; pincze, padlás felső világossági, magtár- és éléskamara ablakok rostélyzatát, áthányó rosták, szén, koks és kavics válogatásához, szikrafogók, gyárkéményekre.

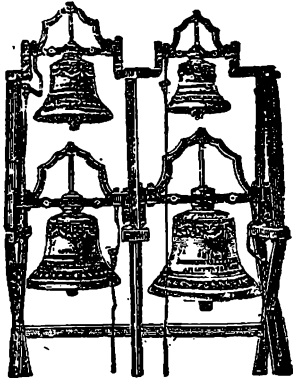
Telefonszám 439.

Zöldre festett légszövet, szelelő és lóheretisztító rosták, Backer-féle rosták és egyébféle használatra vas, réz- és czinszövetek. Kruppa sodrony szegélyzetek, aczél, tuskés sodrony, kertek stb. bekerítéséhez. Kitűnő ruganyos aczél sodrony ágybetétek (m a t r a c z), sodrony lábtörők stb.

Nagy képes árjegyzékkel kívánatra ingyen és bérmentve szolgálok. 16

Hazai ipar.

Alapított 1770-ben.

ANDRÁSOF SZKY EFRÁIMKOLOZSVÁRT, a bel- és kül-magyar-
utca sarkán, saját ház.Ajánlja a Nagyt. papság figyelmébe a jelen kornak meg-
felelően legújabbban berendezett.**az erdélyi részekben legnagyobb harangöntődjét.**Elvállalja minden fajta harang öntését a legnagyobb
mértétől a legkisebb csemetyűig, zenészi'eg összhangzó ha-
rangcsoportok összeállítását, úgy már meglévő harangokhoz
öntendő új harang által azoknak összhangzása eszköz'ését, el-
használt vagy repedt harangok újra öntését és azok hecserelését.Ajánlja továbbá az általa
feltalált s a birodalom mindkét
felében kiv. szabadalommal ki-
tűntetett, legújabb rendszer sze-
rinti harang-fölszerelést vas ko-
ronával, a melynek előnye, hogy
forgatható, a harang ingása fogas
ringón ahoz alkalmazott ágyon
történik minden kenőes nélkül,
az ütője szij helyett réz henge-
ren mozog, az ütő gombja szin-
tén rézhől készült s ennek kö-
vetkeztében nem gödrözi ki
harang oldalát, mint az eddigi
vas ütők; nagy előnye továbbá,
hogy a harangozás az eddiginek
egynevedrésze erővel eszközöl-
tetik és igen szabályos harang-
tömböt adnak.

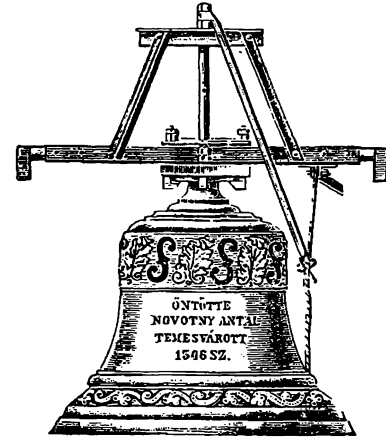
Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít.

Költségvetéseket kívánatra bérmentesen.

Novotny

harang öntőde-
ésTemesvár.
Gyárvaros.

Antal ☆

vas harangláb-
gyárAjánlja magát több évi szavatolás mel-
lett régi harangok újra-
öntésére, valamint új ha-
rangok és teljes harang-
csoportok előre megha-
tározott hang utáni elké-
szítésére. Különösen
ajánlja saját tuálmányu
szabadalmazott
átlyúkaasztott
harangjait,
melyek felső részükön a
hegedűéhez hasonló sala-
kú nyílásokkal vannak el-
látva és azért erősebb, ter-
jedelmesebb és mélyebb
hangok mint a régi mo-
doruk. Ilyszerkeztű 327
kgros. harang hangban
egyenlő 408 kgr. régi modoru haranggal. Ajánlja továbbá for-
gatható vertvaskoronákat, régi harangok i venekkel való újra-
szerelését é. vertvasharanglábakat. 300 kgr. aluli harangok
raktáron vannak.Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak.
Az 1896. orsz. kiállításon Budapesten MILLENIUMI NAGY
ÉREMMEL KITÜNTETVE.**Erdélyi Bank és Takarékpénztár R.-Társ.**

KOLOZSVÁR.

Alaptőke 2 millió korona.A bank elfogad betéteket takarékpénztári könyvekre, folyó-
számlára, azokat felmondás nélkül visszafizeti.Leszámitol váltókat, utalványokat, járadékokat, checkeket, ki-
sorsolt értékeket stb.Értékpapirokat és idegen pénznemeket elad és vásárol, előleget ad
értékpapirokra, folyószámlán és előre meghatáro-
zott időre.Díjmentesen bevált szelvényeket és elvállalja sorsjegyek reví-
sióját.Kibocsát utalványokat, checkeket,
hitelleveleket bármely külföldi piacra.Rendelkezésre tart a felek saját zárai alatt tűz és betörés-
mentes pánccél szekrényeket (Safe deposits.)Nagyobb ládába csomagolt és a fél pecsétjével ellátott
arany- és ezüstneműek vagy más értéktárgyak
külön e célra berendezett tűz- és betörésmentes
szobában őriztetnek.Magy. kir. szab.
osztálysorsjegyek
főelárusító helye:
Mátyás király-tér

32.

Üzleti órák:

délelőtt 1/29—12-ig,

délután 1/23—5-ig.

Megnagyobbított férfi ruha-
raktár és szabó üzlet
RÉTI SÁNDOR
Kolozsvár, Deák Ferencz-u. 4.Egyedüli üzlet a hol
csakis honi készítésű
férfi, fiu- és gyermek öltönyök,
óriási választékban szabott ára-
kon árusítatnak.A szabott árak minden darabon
láthatók
férfi öltönyök 8 frttól kezdve —
gyermek öltönyök 2 frttól kezdve,
Gácsí és zsolnai szövetek méter
2 frttól kezdve.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Meghívás.

Az erdélyi evang. reform. egyházkerület „Egyházi-Értekezlet“-e

II. évi rendes évi közgyűlését

Nagy-Enyed városában. 1902. május 22—23. napjain tartja:

melyet midőn az „Alapszabályok“ 11. §-a alapján ezennel közhírré teszünk, arra az Értekezlet alapító-, rendes- és pártoló tagjait, valamint az érdeklődő n. é. közönséget tisztelettel meghívjuk.

Kolozsvárt, 1902. ápril 17-én.

Deési Gyula,
egyh. elnök.

Nagy Károly,
egyh. titkár.

Programm:

Első nap 1902. május 22.

I. Utazás.

Május 22. reggel 6 óra 11 perczkor az elnökség indulása Kolozsvárról az 502. sz. gyorsvonattal Dr. Gróf Kuun Géza v. b. t. t., világi elnök vezetése alatt.

Reg. 7 óra 30 perczkor érkezés Sz.-Kocsárdra, hol üdvözlő beszédet mond az egyh. megyei Értekezlet nevében *Sándor János* esperes.

Reg. 8 óra 15 perczkor érkezés Nagy-Enyedre, hol az állomásnál üdvözlötet mond *Gáspár János* főgondnok, a fogadó bizottság elnöke.

Bevonulás a városba, hol a piaczon fogadja az elnökséget *Varró László*, a város polgármestere.

Elszállásolás.

II. Alkalmi istentisztelet a templomban.

Május 22. D. e. ¹ 10 órakor gyülekezés a Bethlen főiskolában.

Május 22. D. e. ^{3/4} 10 órakor bevonulás testületileg a templomba.

1. *Közének.* (XC.-ik zsoltár).
2. *„Szent vagy óh áldott Zebaoth“;* Sucktól. Előadja: „a nagyenyedi ev. ref. templomi vegyes énekkar“ kíséri a Bethlen-kollégium ifjusági zenekara.
3. *„Erős várunk“* Luther M.-tól, Bach *Sebestyén* átirában. Előadja: a Bethlen-kollégium ifjusági vegyes-kara.
4. *Imát mond:* Deési Gyula ref. esperes, értekezleti egyházi elnök.
5. *„Dicsőség a magasban.“* Veress Gábor-tól. Előadja: *Makkai Dániel* szászvárosi ref. kántor. Kísérik: *Dr. Farnos Dezső* (hegedű); *Dr. Farnos Árpád* (cello); és *Veress Gábor* (harmonium).
6. *Egyházi beszédet* mond: *Kenessey Béla*, egyházkerületi közfőjegyző, theol. igazgató.
7. *„Dicsőség neked Isten“* Mendelsohntól. — Előadja: „a nagyenyedi ev. ref. vegyes énekkar“ kíséri: a Bethlen-kollégium ifjusági zenekara.

III. Diszülés a templomban.

1. Elnöki megnyitót mond: *Dr. gróf Kuun Géza* v. b. t. t., az értekezlet világi elnöke.

2. *Emlékezés Molnár Albert és Sylvester Domokos értekezleti elnökökre.* Felolvassa: Nagy Károly egyh. titkár.

IV. Dr. Kovács Ödön siremlékének leleplezése.

1. Kivonulás a templomból testületileg a temetőbe Dr. Kovács Ödön sírjához.
2. Gyászdal. — Előadja a tanítóképezde énekkara.
3. Ünnepi beszéd. — Tartja Sándor János n.-enyedi egyh. m. esperes.
4. Közének. XC. Zsolt. 2. verse.

V. Tisztelgések, közebéd.

1. D. u. 1 órakor. *Tisztelgések* az elnökségnél és védnököknél. (Zeyk Dániel főispán lakásán).
2. D. u. 1/2 órakor. *Közebéd.* (Közebédre jegyek — egy teríték 5 korona — válthatók a polgármesteri hivatalban, Város háza.)

VI. Igazgató-Választmányi ülés.

1. D. u. 5 órakor az Egyházi-Értekezlet Igazgató-választmányának ülése a kollégium disztermében.
2. A város és kollegium nevezetességeinek, gyűjteményeinek stb. megtekintése.

Este 8 órakor. *Müsoros estély a Bethlen-szobor javára* a régi városház nagytermében. (Programját lásd alább.)

Második nap: 1902. május 23.

Május 23. D. e. 8—9 óra. Bizottságok működése a kollégiumban.

Május 23. D. e. 9 órakor. *Az értekezlet tárgyaló ülése:*

1. Titkári jelentés. Felolvassa: Nagy Károly egyh. titkár.
2. Pénztári jelentés. Beterjeszti: Zsigmond Ferencz pénztáros.
3. „Egyház és haza a keresztyén vallásban.“ Felolvasás *Jánosi Béla* beresztelki paptól.
4. Egyházvizitációk ügye. Előadja: *Deési Gyula* esperes, értekezleti egyh. elnök.
5. Vajda Ferencz határozati javaslatát (1901. Évkönyv 96. lap.) referálja: *Tóthfalusi József* marosvásárhelyi lelkész.
6. Balázs József hat. javaslatát (1901. Évkönyv 99. lap) referálja: *Zayzon János* vallás-tanár.
7. Az „Egyházi Értekezlet“ szerveinek megalkotásáról az egyházközségekben. Referálja: *Bodor Géza* esperes, egyh. jegyző.
8. Egerházy Lajos javaslata papi temetkezési egyesületről. (1900. Évkönyv.) Referálja: *Dr. Kádár János*, a „Közhasznu Szövetkezet“ igazgatója.
9. Indítványok; ha azok a közgyűlést meg-

előzőleg az ügyvivő elnökkel közöltettek. (Alapsz. 9.)

10. A közgyűlés bezárása.

Május 23. estve. — A vendégek elutazása.

Függelék.

A május 22-én estve 8 órakor tartandó *Müsoros estély programja:*

1. *Liszt-Rapsodia.* Zongorán előadja: *Vincze Dánielné* urhölgy.
2. *Hegedü solo.* Előadja: *Veress István* abrudbányai állami tanító ur. — Zongorán kíséri: *Vincze Margit* k. a.
3. *Felolvas:* *Szabolcska Mihály* temesvári ref. lelkész ur.
4. *Népdalok zenekísérettel.* Éneklő: *Makkai Dániel* szászvárosi kántor ur.
5. „*Rege a bujdosó énekről*“, zenei kép. — *Szabó Jenő* költeményére szerezte: *Veress Gábor.* — Előadják: az énekrészeket: *a női vegyeskar*; a szavallati részt: *Váró Jolán* k. a.; *a zongorakiséretet: Kovács Katinka* k. a.
6. *Szaval:* *Szabó Jenő* kézdivásárhelyi ref. lelkész ur.
7. „*Csillag elég ragyog...*“ Népdaleyveleg. Előadja: a Bethlen-kollegium *vegyeskara.*

Helyárak: I—VI. sorig 3 korona; többi sorban és karzaton 2 kor.; — diákjegy: 1 kor.

Tiszta jövedelem a Bethlen-szobor alap javára adatik.

Mulatság helye: a régi városház nagyterme.

Jegyek előre válthatók a *Földes Ede* papirkereskedésében; este a pénztárnál.

Kezdete: pont 8 órakor.

Megjegyzések. Az elszállásolások, társasbéd. estélyre helyek előjegyzése és vasúti kedvezményes jegyek tárgyában megkeresések *Fancsó Sándor* ref. lelkészhez Nagy-Enyed intézendők. Hozzá kell bejelenteniük magukat mindazoknak, kik a közgyűlésen részt akarnak venni. május hó 10-ig.

Elmélkedések az üdv evangéliumáról.

(Folytatás.)

IV A hit által való megigazulás tanának mai jelentősége és általános volta.

A megigazulás tanának mai fejlődési menete egyeseknél és népeknél. A megigazulás tanának a fejlődés az egyeseknél és népeknél, azok szellemi fejlettsége és kultúrája szerint bizonyos mértékben ugyan még ma is azt az utat járja, a melyet az előbb megmutatánk.

A gyermek a törvény alatt áll. Ez az engedelmisség által való idvezülésnek mózesi korszaka. Akárhány felnőtt ember is ezen a fokon még nem emelkedett felül. A „vallásos“-nak tartott emberek többsége még mindig a profétismus korszakát éli; hiszik, hogy az Isten féltelme által nyernek megigazulást. Mások, kik előbbre haladtak, az üdvöt a bűnbánat útján keresik; mások ismét a kegyes cselekedetek, a szeretet művei által akarják elérni. A szellemi vezetőknek éppen oly szép, mint nehéz feladata, hogy minden egyénnel az üdv útjának ismeretében megtett előmenetel foka szerint bánjanak és ezen az uton fokról-fokra vezessék őket előre.

Ugyanezt mondhatjuk a népekre is, a kik műveltségük és vallási fejlettségük fokát illetőleg egymástól annyira különböznek.

Ezen észrevételeket komolyan figyelembe kell venni azoknak, a kik arra vannak elhíva, hogy az evangélisták, a hitterjesztés ügyeit vezessék. Ezeknek az észrevételeknek figyelembe tartása, politikai és socialis téren, a nevelés, a fegyelmezés, a kormányzás kérdéseiben, egy szóval a tekintély és szabadság egymásközt való viszonyának oly nehéz kérdéseiben mindenütt főfontosságú dolog.

A ki a vallásos életnek csak első korszakát éli: annak tekintélyre van szüksége. A kinél a hit által való idvezülés dogmája teljes kifejlődésre jutott, annak szabadság kell. Ezen psychologiai tényeket megvetni a politikában ép' ugy nem szabad, mint a theológiában. A vallási igazság az ember egész élete felett uralkodik.

Mi azonban e helyen nem bocsátkozunk ezen kérdések alkalmazásába. A mivel mi foglalkozunk: az az üdv feltételének a megismerése.

Megvagyunk tehát győződve affelől, hogy a megigazulás dogmája, ugy, a mint azt mi megállapítottuk, ennek a feltételnek legmegfelelőbb kifejezése. Olyan, a mely egyfelől az öntudat, a gondolkozás, az érzelem, az akarat legmélyebb követelményeinek felel meg, másfelől pedig a leghitelesebb és legfőbb mértékben elutasíthatatlan külső bizonyágtételek által nyer igazolást.

A jó akuratu emberek. A ki lelkét istennek szenteli: meg van mentve, függetlenül az elhívéstől. Imé az Evangélium, az örvendetes üzenet, melyet hirdetni kell a tömegnek, mely gyermekkori hitében megrendült, az egyház tanításaiban bizalmát elvesztette; a melyet a modern tudományok által lelkében támasztott kétely gyötör, de egyuttal üdv után eped. *Sola fide*, — ezt prédikáljátok neki a maga teljes isteni gazdagságában és ez a *fideismus* — ha így akarjátok nevezni — ez a tanítás, meg fogjátok látni, visszhangra fog találni lelkükben. A „jóakaratu emberek“ buzgósággal, hálával fogadják; áldani fogják az örökkévalót, az ő öreg szolgájával eképen szólván: „*Uram! most már bocsáss el békességgel, mert az én szemem látták a te üdvödet!*“

Az elszánt ellenfelek. De ne áltassuk magunkat azzal a csalfa reménnyel, hogy minden embert meg fogunk nyerni az evangéliumnak. A világon kétféle ember lesz minden időben; egyik a Szent-lélek ellen *lázadó*, a másik a Szent-lélek hatásának elfogadására *hajlandó*. De hát miért szegül ellen az egyik az isteni bizonyágtételnek, ha a másik elfogadja? Ez a szabadság mystériuma. Az Isten lelke soha sem gyakorol az emberi lélekre semmiféle erőszakot, hanemha a szeretetét.

Ő minket serkent, ösztönöz, mi magunkra bizván, hogy feleljünk az ő hívogatására. Valamiképpen a nap sugara egyszerre hozza számunkra a fényt és meleget: azonképpen a Szt. lélek működése egy és ugyanazon időben megerősít és megvilágít minket. A milyen mértékben a Szentlélek a jót megismerteti, olyan mértékben közli velünk az eszközöket is, hogy elvégezzük azt. Kivétel nélkül minden embernek megadja a szükséges erőt arra, hogy magát Istennek szentelje. Mert a mint Pál apostol mondja: „*Isten cselekszi mind azt, hogy akarjuk mindazt, hogy elvégezzük.*“ (Fil. 2. 13.) De egyszerismind szabadságot ad mindenkinek, hogy elfogadja, vagy visszautasítsa az ő bizonyágtételét. Innen Pál apostolnak ugyanazon helyen, ama látszólag ellentmondó buzdítása: „*munkáljuk félelemmel és rettegéssel a mi idvességünket.*“ (Filippibel. 2. 12.) Az ember szabadon határozza el magát Isten mellett, vagy Isten ellen. De azok, a kik elfogadták az evangéliumot, bármily szabadon is fogadták el, mégis nem a saját szabad elhatározásuk érdemszerző erejének, hanem egyedül Isten könyörületének köszönhetik idvességüket. Azok pedig, a kik ezt visszautasítják és csak önmaguknak, a világnak és a bűnnek élnek, az olyanok maguk az okai saját vesztüknek; megmentheték lelküket és nem akarták. Ekként békül ki egymással a szabadság és a kegyelem. Ebből magyarázható meg az is, hogy az evangéliumnak miért nincs az az igérete, hogy minden embert meg fog nyerni.

Mindig lesznek ellenfelei. Ennek az ellenségeskedésnek oka egyfelől az ő sziveiknek fonáksága, másfelől öntudatuknak fulánkja, mely sebzi és kárhordatja őket.

A hozzáférhető ellenfelek. Az evangéliumnak látszólag elhatározott ellenségei között azonban manapság vannak olyanok is, kik örömmel gyülnének körülte, ha ezt az evangéliumot a maga tisztaságában mutatnák fel előttük. A mi őket visszatartja, az részint az *orthodokszia*, részint a *liberalismus* tanítása. Ez utóbbinak nincs a miből őket táplálja; csak kötelességekről tud beszélni nekik, de nem a bocsánatról és az üdvről; csak *kétevelyeket* bir feltárni előttük; lelkeiket üresen hagyja; nem igazi vallás. A mi az orthodoxiát illeti, szellemi *igába* hajtja őket, mely iga összehasonlíthatatlanul nehezebb, mint a mózesi törvény tisztán külsőleges igája; mint az üdv feltételét, azt követeli tőlük, hogy higgyenek bizonyos számú dogmában, elméletben és tényben, melyeket ők, akár helyesen, akár helytelenül, elfogadni vonakodnak; örök idvességük nevében kényszeríti őket, hogy olyan tételeket higgyenek el, melyeket magukéva tenni ők képtelenek; erőszakolni akarja őket, hogy oly táplálékot vegyenek be, melyet nem képesek megemészteni. A bátrabbak megpróbálják talán és ismételten magukra akarják erőszakolni, de daczára a jó akaratnak, nem sikerül nekik. Nemsokára érezni fogják, hogy ilyen tulságra ők joggal nem kényszeríthetők; az egyház ellen fordulnak tehát, lelkükben végre ellenszenv támad a keresztyénség iránt és reményt veszítve, legjobb esetben is magukat a kételyeknek engedik át. Innen van, hogy megfelelő táplálék hiányában az igazság után éhező és szomjazó lelkek elvesznek a keresztyén társadalomban. Ezeket a szerencsétleneket csak úgy ragadhatni ki az ő romlásukból, ha az igazi evangéliumot hirdetjük nekik, — azt az evangéliumot, hogy az üdv egyedüli feltétele a lélek Istennek szentelése, függetlenül az elhívéstől. Ekként, a kik egykor ellenségei valának, annál lelkesebb és odaadóbb védelmezői lesznek az evangélium ügyének, a minél jobban meg fogják ismerni ennek megbecsülhetetlen értékét; a hit lelküket megvilágosítja és a mi még hátra van, t. i. az igazság egyre tisztább és teljesebb megismerése, — mind inkább megadatik nekik.

A hívőnek öröme, békéje. A ki bizonyosságra jutott a felől, hogy gondolatának egy tévedése nem fogja őt kárhözatra vinni és az Isten kegyelmébe fogadja, csak szívét kéri tőle: ah, milyen nagy az ily ember öröme! Áldja az Urat, hogy e drága és felséges evangéliumot vele megismertette és magasztalja, hogy a kétségből, a nyugtalanságból, a félelemből kiragadta őt. A lélek békéjével megtalálta szellemszabadságát is. Felszabadult a törvényszerűség és az orthodokszia igája alól. Élvezi Isten gyermekeinek drága szabadságát. És most nyugodt, bizó lélekkel, kinzó aggodalmak és benső békéjének veszélyeztetése nélkül adhatja magát a keresztyénség hagyományos tanításainak és a kritika ama számtalan kérdéseinek a tanulmányozására, a melyek a modern világot foglalkoztatják. Akár megtalálja az igazságot, akár nem: lelkének idvessége biztosítva van.

A vallásos tanok összességének jelentősége. Midőn eképpen a keresztyén ember, mindenkinek felett pedig a theologus jellemével együtt a *támaszpontot*, a *δὸς μοι νοῦν* *δῶν*-t is meghatároztuk: távol állunk attól, mintha a hit által való megigazuláson kívül a többi keresztyén tanokat *kicsinyelnők*. Valamiképpen a sziv nincs elkülönítve az emberi szervezetben, azonképpen a hit által való megigazulás dogmája sincs a kijelentés szellemi organizmusában külön szakítva. Mi itt az élet birodalmában vagyunk, a hol a hatás és ellenhatás szakadatlan láncolatához van kapcsolva minden, a mi van és a mi létezik. És miképpen a természeti életet valamelyik látszólag nem nagy fontosságú szerv betegsége veszélyel fenyegetheti: a lélek életét valamely látszólag jelentéktelen tévedés szintén veszélybe ejtheti. Még kevésbé beható lélektani tanulmány útján is meggyőződhetünk a

felől, hogy az egyes tanok, legyenek igazak vagy hamisak, milyen rendkívüli befolyással vannak az emberi öntudatra. És e hatás terjedelmét minél jobban meg fogjuk ismerni, annál inkább törekednünk kell arra, hogy az igazságot a legteljesebb mértékben megismerjük és a világban diadalra segítsük.

Az individualismus veszélye. Az igazságnak eme keresésében fontos dolog, hogy az *egyéni* gondolatról ne tételezzünk fel olyan teljességet, a minővel az nem bír. Az ember, egyénileg véve, nem absolut egység; nem egvén, mint egy roppant testnek, az emberiségnek, tagja. A faj minden tulajdonságát még egyetlen egy egvén sem összesítette a saját személyében: gondolkozása többé vagy kevésbé mindig tökéletlen és korlátolt. Ezt a pszichologia konstatálja, a physiologia pedig megmagyarázza. A modern tudományok legpositivabb eredményeivel semmi sem áll élesebb ellentétben, mint a Cartesius-féle individualismus, a mely némely theologiai iskolánál szintén hitre talál, és a mely az összes vallási igazságokat az *én*-ből akarja kifejtetni, vagy legalább az egyéni öntudat által szolgáltatott elvből törekszik levezetni. Ezek az elméletek az esetleges személyiségre egy merőben képzelt tökéletességet ruháznak. Valamint sok más tekintetben, szintugy a gondolat tekintetében is, az embernek szüksége van rá, hogy magát más egyének segítségével egészítse ki. Ezért szükséges föltétlenül a mások bizonyoságátétele arra, hogy az igazság teljes megismerésére juthassunk. És ez a bizonyoságtétel minél hatalmasabb és egy értelműbb leend erkölcsileg, annál inkább kényszerítve érezzük magunkat arra, hogy figyelembe vegyük és eltérés esetén saját felfogásunkban ne bizakodjunk el.

A szentírás és a ker. egyház bizonyoságtétele. Ebben a tekintetben nem tudunk elég elismeréssel lenni az egyház iránt, hogy a próféták és az apostolok iratait kegyeletesen megőrizte s azokat egy gyűjteményben a szent iratok *kánon*-jában összefoglalta, melynek a keresztyénség öszs-öntudatának bizonyoságtétele, 19 évszáz óta, teljes mértékben kivételes vallási értéket kölcsönöz. A kánon fogalma, igaz, sok nehézséget támaszt; de nekünk e helyen nem feladatunk eme kérdések vizsgálásába bocsátkozni. Csupán annyit jegyzünk meg, hogy véleményünk szerint minden vallási községnek *joga* van arra, hogy kijelölje és a hívek bizodalmaiba ajánlja ama könyveket, a melyeket ő, mint kánonikusokat azaz mint a hit szabályozóit, megállapít. Sőt, a fennebb kifejezett elvek után annyira meggyünk, hogy elismerjük minden egyéneknek a *szabadságot* arra, hogy ezt vagy azt a könyvet vagy a könyvnek egy töredékét elfogadja, avagy elvesse saját vizsgálódásának eredményei vagy öntudatának ítélete szerint. De minél inkább egyetért a keresztyénség valamely könyv kánonikus jellegének elismerésében, az egyes egyházaknak vagy felekezetteknek és egyéneknek annál jobban figyelembe kell venni ezt a bizonyoságtételt. Tudva van, hogy a *Bibliának* csaknem minden könyvét, ugy a mint azt az egyházi tradíció reánk hagyta a ker. egyház egy értelemmel szentesítette. Luther, a Irással szemben tanusított magatartásában, ugy erre a tiszteletteljes hódolatra, valamint erre a szent szabadságra rendkívül becses példát adott nekünk. A Biblia után, a *konfessiók*, a *kúték* az *ének*ek gyűjteményei, a *liturgiai* formulárek, egyszóval az egyház hitének nyilvános és hivatalos bizonyoságtételei vonják magukra figyelmünket, a melyeket komolyan fontolóra kell vennünk, mivel azok kisebb-nagyobb mértékben bizonyos öszsmeggyőződésnek a kifejezései. Ezek után következnek az egyház nagy *tudósainak* egyéni bizonyoságtételei, melyeket az ő kegyességük, hitük, tudományuk, vallásos lángeszük ajánl a mi bizalmunkba. Általában véve a keresztyén világban a szellemi vagy erkölcsi életnek nincs egyetlen nyilatkozata is, mely a Krisztus tanainak befolyása alá ne került volna és a melyben a Szent-lélek éltető munkáját ne fedezhetnők fel.

A pogányság bizonyoságtétele. De nemcsak a keresztyénségben kell keresnünk Isten gondolatának megnyí-

latkozását, habár ennek a kijelentésnek tűzhelye, mondhatnók klasszikus földje a keresztyén egyház. A szent-lélek működése figyelemreméltó romokat hagyott a pogány világban is, és leggyümölcsözőbb tanulmányok egyike, ha eme nyomokat a nem keresztyén népek kultuszában, szokásaiban, irodalmában legyenek e népek akár régiek, akár újabbak, felkutatni iparkodunk. Ez a tanulmány látóköriünket szélesíti, vallásos eszméinknek korolláriumát, ellenpróbáját nyújtja nekünk, egyik vagy másik hitnézetünket tisztultabbá teszi, az üdv evangéliumában való hitünket bizonyára megerősíti; és ezen igazolás Isten bizonyoságtétele által a pogányvilágban, csak szilárdabbá és tartósabbá teszi a mi meggyőződésünket.

Eképpen saját nézőpontunkat állandólag javítva és gazdagabbá téve, megválogatjuk azon tanokat, melyek az egész világon el vannak terjedve, eszméinket csoportosítjuk, és egy egvetemleges néző pontra, egy organikus egységre jutunk, melynek gyökere a hit által való megigazulás dogmája. Ezek a különböző elemek egymással és közös központjukkal természetesen és logikusan fognak összeilleszkedni és eként saját igaz voltuknak is bizonyítékát fogják szolgáltatni.

(Vége következik.)

ifj. Bartók György.

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1902. ápril. 11.

Elnökölt: Báró Bánffy Dezső, egyh. ker. főgondnok aa. Jelen voltak: Simó Lajos, főgondnok. Dr. Bartók György, püspök. Kenessey Béla, főjegyző. Becsek Lajos, Lészay Ferencz, Szász Dénes, Deésy Gyula, Dr. Sárkány Lajos ig. tanácsosok és a hivatalnokok.

Elnöklő főgondnok aa. megnyitván az ülést, meleg szavakban emlékezett meg néhai Tisza Kálmán, volt egyet. konventi elnök aa. elhunytáról és javaslatba hozta, hogy az anyaszentegyház kormányzása körül szerzett elévülhetetlen érdemei e rendes ülésünk jegyzőkönyvében is megörökíttessenek. Ig. tanácsunk az elnöki javaslatot határozattá emelte, Simó főgondnok ama pótin-dítványával, hogy az özvegyhez is részvétirat intéztessék.

Ugyancsak elnöklő főgondnok aa. jelentette be ama pótolhatatlan veszteséget is, mely erdélyi egyházkerületünket Parádi Kálmán, ig. tanácsos és volt tanügyi előadó aa. elhunytával érte, ki erdélyi tanárkarunk büszkesége és a tanügyi kormányzatnak és adminisztrációnak huszonötven át, fáradhatatlan jeles munkása volt. Ig. tanácsunk e bejelentést is mély sajnálattal vette tudomásul és az elhunytak kiváló érdemeit jegyzőkönyvileg megörökíteni, a gyászoló özvegyhez pedig részvétiratot intézni határozta.

Tárgysorozat rendjén a Dr. Gecse Dániel-féle emberszereteti intézet bizottságilag elkészített és az összes érdekelték hozzájárulásával megállapított kezelési szabályait fogadta el ig. tanácsunk, elrendelvén azoknak sokszorosítását és hozzájárulás végett a belügyi m. kir. Miniszter ur öngyméltóságához leendő fölterjesztését.

Számvevői előterjesztés alapján jóváhagyta igazg. tanácsunk az ilyefalvi egyházközség 1901. évi számadását, az egyházkerületi pénztár márcziusi naplóit és az Erdélyi Bank-nál fennálló lombárd kölcsön I-ső negyed-évi számla-kivonatát.

A tanügyi referens előadás a alapján tudomásul vette ig. tanácsunk a kolozsvári kollégiumot megvizsgáló miniszteri biztos látogatása alkalmából tartott bizalmas értekezlet jegyzőkönyvét, ajánlattal terjesztvén a miniszterium elé a tanárkarnak amaz ellenészrevételét, mely a szabadkézi rajznak az I. és II. gimn. osztályokban való tanítását indokolja.

Kolozsvári kollégiumunk előjáróságának egy ma-

gántanuló időközben való fölvételére vonatkozó határozata jóváhagyást nyert.

Ugyancsak jóváhagyólag vétetett tudomásul a sepsiszentgyörgyi kollegiumi előljáróság ama határozata, mellyel egy tanulót lopás vétsége miatt, az intézethől kizárt.

Bartha Sámuel, vármezői lakos aziránti kérését, hogy fia a zilahi kollegium I-ső osztályába időközben felvéssék, nem találta ig. tanácsunk teljesíthetőnek.

A marosvásárhelyi kollegium megállapodása, melyet a tanári szállások értéke és azok elválaszthatása tekintetében létesített, jóváhagyó tudomásul vétetett.

A hitsorsosaink közé tartozó jótanuló árva gyermekek kollegiumi ellátása felől bekért véleményekből örömmel látta ig. tanácsunk, hogy mindenik kollegiumi előljáróság kész a hozzá folyamodó ily elhagyatott árvákat az intézet gondozása alá venni, bár erre nézve elegendő szabály felállítását szükségesnek, sőt lehetőknek sem tartják. A több oldalról fölhozott ama nehézség elenyésztetésére, mely a nyári két hónapos szünet alatt való ellátás tekintetében támadt, figyelmeztettük az előljáróságokat, hogy csekély utánjárással bizonyára mindenütt sikerül az igazgatóknak oly vagyonosabb szülőkre találni, kik saját gyermekeik mellé szívesen kiviszik ezeket az árvákat is és ellátják őket a nagy szünet alatt.

A zilahi kollegium építkezési államsegélyének a legelőnyösebb ajánlatot tevő pesti magyar kereskedelmi banktól, 5-3⁹/₁₀ annuitásra való fölvételét ig. tanácsunk is engedélyezvén, az ez irányban szükséges további intézkedéseknek elnöki uton való megtételére engedély adatott.

Az oláh-ujfalusi egyházközség aziránti kérését, hogy a hivatalos lap hátrálékos előfizetési díjainak fizetése alul fölmentessék és hogy részére a lap jövőre ingyen küldessék, az egyházmegyei tanács véleménye alapján, nem találta ig. tanácsunk teljesíthetőnek.

Bocz Elek, szászrégeni nyug. lelkész aa. panaszkodván nyugdíjának rendetlen kiszolgáltatása miatt, az egyház utasított, hogy a részére kijáró összegeket haladéktalanul fizesse ki.

Nagydobai egyházközségünk indokolt kérésére, központi kezelés alatt álló tőkéinek felgyült kamataiból 1410 korona kiutaltatott építkezési célokra.

Lélei egyházközségünk részére szintén kiutalt ig. tanácsunk 750 kor. összeget, a papi telek kibővítésére vásárolt kert vételárába.

Köszönettel vette jóváhagyó tudomásul ig. tanácsunk a nagyenyedi Bethlen-kollegium ama határozatát, mellyel a nagyenyedi ref. egyház építkezési szükségleteinek fedezésére 18,000 drb. téglát és 20,000 drb. cserepet adományozott.

Nagyenyedi kollegiumunk előljárósága följejtven, hogy mily akadályozólag hat a tanároknak Gyulafehérvárt teljesítendő esküdtszéki szolgálata a tanítás akadálytalan menetére, azt kérte, hogy tegyen a főhatóság lépéseket a tanároknak e kötelesség alól leendő mentesítés tárgyában. A kérés méltánylandó indokai alapján behatóan foglalkozott is ig. tanácsunk e kérdéssel, de miután a törvény a miniszternek sem ad fölmentési jogot, ily irányu kérés fölterjesztését célravezetőnek nem látta, hanem arra figyelmeztette a tanárokat, hogy esetenként kérjék felmentetésüket, hivatalos elfoglaltság czimén, az illető törvényszék elnökétől.

Fölmerült kérdés folytán tájékoztatott egyik esperes aa., hogy a közigazgatási bírói, avagy fegyelmi eljárás során, illetve az ily eljárásokat megelőző vizsgálat rendjén, az egyik fél tanui vallomásának a másik fél tanui előtt való felolvasása meg nem engedhető.

A felsősófalvi egyházközség kepeváltási alapjának ig. tanácsunk előzetes utasítása értelmében kidolgozott részletes kezelési szabályzata, valamint az ottani közbirtokosságnak ezen alap egyházi rendeltetését megállapító adománylevele megfelelőnek találtatván: jóváhagyatott.

Szabó Sámuel, nyug. tanár aa. aziránti kérését, hogy magyarutczai telke határvonalának kiegyenesítése

széljából, az ev. ref. közalap tulajdonát képező telekből részére bizonyos rész átbocsáttassék, ig. tanácsunk teljesíthetőnek nem találta.

Székeludvarhelyi egyházközségünk képviselői közgyűlésének az új kulcs szerinti osztályadó életbeléptetésére vonatkozó elvi határozata megerősítést nyert.

Fedezet hiányában nem volt teljesíthető a kórodi leányegyházközség 90 korona segély iránti kérése.

A damosi állami iskolánál alkalmazott tanító, külön honorarium mellett, kötelezve van a kántor-lévítai teendők végzésére is, a melyeknek teljesítését azonban a jelenlegi tanító megtagadta. Ig. tanácsunk utasította az illetőt szerződészerű kötelességeinek végzésére, fölkérvén egyúttal az illetékes esperest, hogy a lévítai teendők ama része alól, mely a tanítási idővel összeesik, mentse őt fel.

Nagyenyedi Bethlen-kollegiumunk előljárósága közérvényű határozattal eldöntetni kívánja azt a kérdést, hogy vajjon a nyugalomba lépett tanárok fegyelmi tekintetben, az egyházkerület joghatósága alatt maradnak-e? Igazgató-tanácsunk maga részéről is szükségesnek tartván e kérdésnek általános érvényű eldöntését: ez irányban az egyetemes konventhez előterjesztést tett, jelezve, hogy semmi indokot nem lát atekintetben fennforogni, hogy az ily tanárok fölötti fegyelmi hatáskör az egyháztól különböző más hatóságra szálljon át.

Eperjessy József, karánsebesi kereskedő egyházkerületünknek ajándékozván a néh. Eperjessy Zsigmond, volt erdélyi püspök állásában való megerősítéséről és külföldi tanulmány-utjáról szóló két darab eredeti okmányt, azok hálás köszönettel elfogadtattak.

Végül a maros-csapói papi állás betölthetésének előkészítésére utasított az illető egyházközség és ezzel a tárgysorozat kimerítettén, elnök aa. az ülést bezárta, a jövő ülést május 15-ére tűzve ki. r. s.

Pál apostol Rómában.

(Folytatás.)

Mintha hallanám a nagy apostolt miként olvassa a civilizált ember fejére azt a mit a rómabelieknek I-ső rész 28-ik és következő verseiben ír: ti zsidók! van irott törvényetek, melyből az Isten ismeritek; tudjátok mi az Isten akarata, mi az igazság; azt is tudjátok, hogy a ki gonoszságot, erkölcstelenséget cselekszik bűnhődik, de ti nem akartok a megismert Istennel megelégedni, hanem elkövetitek azon bűnöket, melyeket a törvény tilt, sőt ezt még azzal is súlyosbítjátok, hogy oltalmaztatok azokat, kik hasonló gonoszságokat cselekszenek. Ismeritek a törvényt és nem tartjátok meg, jól lehet dicsekesztek, hogy tudjátok s biztos mértéketek van, mely szerint ítéljétek és kárhoztassatok másokat. De mi alapján teszitek ezt? — kérdi az apostol — a törvény alapján — felelik ők. Jól van; de ha a törvényt ti sem tartjátok meg, ha teljesek vagytok hamissággal, igazságtalansággal, gonoszsággal, fajtalansággal, irigységgel, fősvenységgel, álnoksággal, veszekedéssel, gyilkossággal; ha árulkodtok, rágalmozatok, bujtogattok, haragra ingereltek, kevélykedtek, dicsekesztek, gonoszságot tervelték, szülőiteknek engedetlenkedtek, békességet zavartok, engesztelhetetlenek és irgalom nélküliek vagytok (29. 30. v.). Nő mi történik akkor, ha ti a törvény alapján másokat ítéltek, kárhoztattok, holott ti magatok is azt cselekszitek, a mit mások cselekszenek? Nemde magatokat ítélitek és kárhoztatjátok? nemde éppen a törvény alapján ítélitek magatokat bűnösöknek? Miféle érdemetek, dicsekedésetek van tehát a ti cselekedeteitekben? Semmi! éppen semmi! Bizonyos dolog, hogy mindenki az ő bűne miatt Isten ítélete alatt áll, mindenki felett ott lebeg Isten haragja.

Menthetetlen vagy azért oh ember — figyelmeztet Pál apostol — állj a míveltségnek bármely magas, avagy

alacsony fokán, foglalj el a társadalomban bármily állást — légy bárki, gazdag avagy szegény, ur avagy szolgál, vágj fát avagy kormányozz egy országot, irj sillabusokat avagy lapátolj szentet a gőzkazán alá — menthetetlen vagy, mert abban, a miben más itélsz, kárhoztatsz, tenmagadat itéled és kárhoztatod, tenmagad is ugyanazt cselekszed. Igaznak tartván magadat Isten székébe ülsz, holott bünös vagy te is. Mi tudjuk — mondja a II. r. 2. v.-ben, hogy Istennek ítélete igazság szerint vagyon azok ellen, kik ilyen dolgokat cselekesznek. Istennek haragja pedig lesujt minden bünösre, lesujt reád is, mert nincs különbség köztetek — Isten megfizet mindennek az ő cselekedetei szerint. (II. r. 6. v.)

Hopp! megcsiptelek eretnek Kálvinus, ujong a cselekedetek bajnoka. Cselekedetek szerinti megfizetés és hit általi megigazulás kizárják egymást — nem értelek. Elhiszem, kedves jézsuita szomszéd, hogy nem értesz, a minthogy nem érted, vagy nem akarod érteni Pál apostolt sem. Az apostol agyaskodó zsidó rabbi ellenfele nagyon jól megértette, világosan is kiszinezte és hangsúlyozta: hogy ha a bün, mint büntetés azért van, hogy az Isten igazságát feltüntesse: ez más szókkal azt teszi, hogy cselekedjünk hát rosszat, hogy abból jó származzék. A zsidó rabbi neked ad igazat, minthogy hasonló állapottal dicsekesztek. Neki van theonomiája; neked pápád, Istennek földi helyettese, Krisztusnak helytartója, a ki csalhatatlan; neki van teokracziája, neked hierarchiád, neki van törvénygyűjteménye, neked tradíciód, zsinati végzéseid, pápai bulláid, sillabussaid. Miben különböztök? sok mindenben! Van okotok egymást gyűlölni. Miben egyeztek? sok mindenben! Van okotok egymást támogatni, ha egyebekben nem, legalább fennhéjázó dicsekedéseitekben és anathemát osztogató buzgóságtokban. — Mindketten azokat, kik nem úgy éreznek, nem úgy gondolkodnak, nem úgy cselekesznek, mint ti, kizárjátok Istennek országából, eldisputáljátok idvezülésének lehetőségét. Az egyik eldisputálja a kőbe vésett isteni szó alapján, a másik hivatkozik Pálra, (II. r. 7. 8. v.) „hogy Isten azoknak, a kik kitartó jó cselekedetekkel dicsőséget, tisztességet és halhatatlanságot keresnek, megfizet örökléttel, azoknak pedig, a kik versengenek és nem engednek az igazságnak, megfizet hirtelen busulással és haraggal.“ De kérdem, hogy az apostol szerint Isten személyhez vagy cselekedetekhez köti-e a jutalmat és büntetést, az életet vagy halált? azt mondja-e, hogy Isten zsidót vagy pogányt, pápistát vagy protestánst e minőségük szerint ítéli meg, nem pedig cselekedeteik mértéke szerint?

Miféle előnyük volt tehát a zsidóknak a pogányok felett? és miféle előnyük van a pápistáknak a protestánsok felett? A zsidók azt mondták: nekünk van törvényünk; ez a cselekedetek mértéke. Ti pápisták azt mondjátok: nekünk van hagyományunk, vannak zsinati végzéseink, csalhatatlan pápai bulláink, sillabusaink — ezek a cselekedetek mértékei — nektek protestánsoknak pedig nincsenek. De ugyan mit törődik Isten azzal, hogy van-e valakinek törvénye vagy nincs? vannak-e hagyományai, zsinati végzése, pápai bullái vagy nincsenek? Isten csak azt nézi, ki mit tesz, ha vétkezik, legyen, zsidó vagy pogány, pápista vagy protestáns, egyformán megbünteti. Pál apostol azt mondja: (II. r. 12. v.) a kik törvény nélkül vétkeztek, törvény nélkül vesznek el és yalakik a törvény alatt vétkeztek, törvény által íteltetnek el.“ Mi pedig azt mondjuk pápista atyánkfiaink, hogy a kik az egyedül idvezítő egyházban vétkeznek, ott íteltetnek el, a kik azon kívül vétkeznek, azon kívül kárhoznak el, mert a bün minden esetben bün is s a bün büntetése semmi esetben el nem maradhat; lényegileg egyforma büntetésben részesülünk. Semmi előnyötök, semmi dicsekedések nincsen fölöttünk.

De Pál konok rabbinus ellenfele semmiképpen sem akarta elismerni, hogy ő bünös, meg volt elégedve magával. Erősségét, biztonságát a törvényben találta s meg volt győződve, hogy ha a törvény betűit betölti, ha azok

szerint cselekszik, itél, büntet, vagy jutalmaz, már ezáltal és csak is ezáltal megszerezte az üdvösséget. Eppen, mintha a 20-ik század egyházi kánonistája, vagy állami jogbölcész tudora beszélne. Megvan a mi erősségünk a törvény paragrafusainak roppant nagy sokaságában, válogathatunk, ember legyen, a ki el tud igazodni közöttük. Pedig a modern miveltésű embernek, ki büszke arra, hogy vasuton utazhatik, villanyal irhat, beszélhet, világíthat, gőzzel szánthat, szobájában kényelmesen pipázva, feketekávéját szörcsölve hallgathatja a vatikánban elhangzó bullát, Berlinből valamelyik híres szónok predikációját, a képviselőházban elmondott szónoklatot, a párisi zenét — bizony nagy szüksége van, hogy eligazodjék a modern miveltésű csapkodó hullámai között. Halljuk csak mit mond a nagy apostol. Miként ítélhet, kárhoztathat az, a ki maga is azt teszi a mit a törvény tilt? Hogyan itéled el a tolvajt, ha magad is lopsz, hogyan kárhoztatod a házasságtörőt, ha magad is ugyanazt teszed? hogyan panaszkodol az emberek hamissága, önzése, vallástalansága ellen, ha magad sem vagy különb? Kik itélsz? kik kárhoztatsz? nem más, mint önmagadat, mert tenmagad is ugyanazt teszed. Maga a törvény magában véve Isten előtt semmi előnyt nem biztosít — mert nem elég a törvényt csak hallgatni, hanem azt be is kell tölteni. (II. r. 13. v.) Az apoltol rabbinusa dicsekszik Istenben, hogy ő zsidó, bírja a bölcsességet, tudja mi az igaz és jó, és jogot formál arra, hogy vezére legyen azoknak, a kik setétségben járnak, hogy tanítsa a balgatagokat és mestere legyen a tudatlanoknak. (II. r. 17—20. v.) Meg is kérde tőle az apostol, hát te, a ki más tanítasz, magadat miért nem tanítod? ki azt predikálsz, hogy nem szabad lopni, magad miért lopsz? ki azt mondd, hogy nem kell fajtalanzkodni, miért fajtalankodol? ki a bálványokat utálsz, miért vagy szentégtörő? ki a törvényt dicsékedel, a törvényt megrontása által miért gyalázod meg az Istent? (II. r. 21. v.) Igen! követeled, hogy a vakok vezére légy, mert azt hiszed, hogy csak te látsz; követeled, hogy te légy világosság a setétségben. Ugyan miként vezetheti a vak a világtalant? Mintha a modern mivelt emberhez szólna! Tagadhatatlan nagy az előnye, nagy a haszna, vakító a fénye, ragvogása a modern kulturának; de roppant nagy az a sötétség is, mellyel a benső, szellemi, erkölcsi, vallásos életet körülveszi. A zsidó a törvény áthágásával éppen azt gyalázza meg, a ki neki törvényt adott, a hatalmas Istent, mert a II-ik rész 24. verse szerint, a milyen a nép, olyan az istene. A modern kulturát a modern miveltésű emberek itélik el, mert a milyenek ezek, olyan az is. Hogy milyenek a modern emberek, látjuk az ő cselekedeteikből; a kultura pedig — a bünöket rohamosan szaporítja és világosabbakká teszi azokat — a társadalom roskadozik azok sulya alatt. Ez a modern kultura büntetése. Elfordult az élő Istentől, maga-magát tette törvénynyé, erkölcsöse és valóságga.

(Vége következik.)

Részlet

Dr. Darányi Ignác, dunamelléki egyházkerületi főgondnok székfoglaló beszédéből.

Egyházunkat külvészely nem fenyegeti. Nem fenyegetheti veszély, mert a magyar nemzet, a mely egy ezredéven át e földön megállott, sokkal erősebb politikai érzéssel bír, semhogy valaha megfélemedne arról, hogy egyházunk erős nemzeti jellegénél és nemzeti érzésénél fogva és azon kitartás és szívósságnál fogva, mely évszázados küzdelmek hagyományaképpen apáról fiúra szállott, a magyar faj fenmaradásának és vezető szerepének egyik nem kicsinylendő tényezőjét képezi. Veszély egyházunkat csak akkor fenyegethetné, ha megfogyatkozna az a szellem, a mely egyházunkat eddig fenntartotta és a melynek köszönhetjük, hogy a jó és rossz napokban egyformán megállott.

Hallani olykor oly kívánságokat, hogy az egyéni szabadság és szabad rendelkezési jog megszorítása mellett állítsunk fel korlátokat, melyek egyházunk fejlődését biztosítsák. E kérdésre most bővebben kiterjeszkedni nem kívánok, de annyit hangsúlyozni kötelességemnek tartok, hogy a mi egyházunk nem hasonlítható olyan növényhez, a mely üvegházi védelmet igényel, az mélyen gyökeredzik a haza talajában, annak törzse nem egy vihart látott, annak fennmaradását első sorban nem mesterséges eszközökben, hanem saját benső erejében és annak kifejtésében kell, hogy keresse. És még akkor is, ha látszólagos érdeke mást igényelne, akkor is mindenkor kell, hogy hű maradjon azon nagy elvekhez, melyeknek egyházunk eredetét köszönheti.

Munkálkodásunkat igénybe fogja venni a zsinat előkészítése. A zsinat kétségkívül foglalkozni fog az 1848: XX. t.-cz. végrehajtásának kérdésével is. Én azt hiszem, alig lesz közöttünk valaki, a ki az 1848. XX. törvényzikknek betű szerinti végrehajtását kívánja. Azt hiszem, nem igényelhetünk egyebet, minthogy az a szellem érvényesüljön, a mely abban lefektetve van, a mely szellem a *jogegyenlőséget és az egyenlő elbánást* jelenti. Eddig sem zárkózott el az állam ezen törvénynek fokozatos, az állam erejéhez mért végrehajtása elől. Erős meggyőződésem, hogy ezentul sem fog elzárkózni. A legfontosabb feladat, a mi reánk vár, azt hiszem, adóztatási ügyünk igazságos és arányos rendezése. Kalapot kell emelni azon egyszerű munkás előtt, a ki nem egy helyt 50 koronára terjedő egyházi adóját pontosan fizeti. De azt is el kell ismerni, hogy ez tarthatatlan állapot. Egy helyes kulcs kidolgozása által iparkodnunk kell, a mennyit birunk, egyházi terhet magunknak viselni, a mit aztán nem birunk el, ott, azt hiszem, az állam fokozatosan és pénzügyi helyzetéhez képest, de nem fog elzárkózni az elől, hogy meghatározott terv és rendszer szerint segítségünkre legyen. Fontos teendők, főtiszteletű egyházkerület, a lelkesi gondozás és a belmisszió ügyének biztos alapokra való fektetése is. Én azt hiszem, hogy az egyház erejét és jövőjét nem annyira a kifelé való akcióban, mint a belül való építésben és erősítésben kell keresni. Nagy súlyt helyezek lelkeszképzésünk emelésére. Az egyház jövője biztosításának egyik feltétele, hogy minél jelesebb, benső hivatással bíró ifjakat nyerjünk a papnövendéki pályára s azokat minél teljesebb szellemi, erkölcsi és társadalmi nevelésben részesítsük. Azt hiszem, a theologiai internátus fejlesztése is gondjaink közé kell, hogy tartozzék, de különös gondot kell fordítanunk a tanítóképzésre és egyéb különböző fokozatu iskoláinkra is. Alig van igazabb mondás, minthogy az iskolák az egyház veteményes kertjei. Ezt az igazságot egy perczre sem szabad soha felejtenuk. Ezen egyházkerületben nagy hiányt fog pótolni a felsőbb nőnevelés ügyének rendezése. Én azt hiszem, égető szükség, hogy a központban egy magasabb igényeket is kielégítő felsőbb leánynevelő intézet állíttassék fel.

Általában eléggé nem hangsúlyozhatom, hogy a főtiszteletű egyházkerületnek minden egyházközség ügyét szeretettel kell felkarolnia; de talán legtöbb szeretettel kell felkarolnunk a leggyengébbek ügyét, a határszéleken fekvő kis egyházakat, a melyek ott mintegy szigeteket képezve, nemcsak egyházunk, hanem hazánknak is örüllőmésait képezik. Tudom, hogy egyházaink és tanítóink ott nehéz viszonyok közt élnek, de buzdítsa az a tudat őket, hogy bármennyire távol legyenek, szívünkhez mindannyian közel állanak és hogy egyházunkat szolgálva, erős nemzeti missziót is teljesítenek.

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés! Világszerte látjuk feltűnni a felekezeti túlvitt érzékenység jelenségeit. A túlvitt érzékenység pedig sohasem az erő, az mindig a betegségnek a jele. Azt hiszem, nekünk kötelességünk mindent előmozdítani, a mi a vallásosságot és hitéletet emeli és fejleszti, de egyszersmind épp oly erélylyel és következetességgel mindent kerülni és hátráltatni, a mi a felekezeti szűkkeblőséget és gyűlölséget mozdítja elő.

Ezen fogalmak közel látszanak állani egymáshoz, pedig valósággal felette távol vannak egymástól. Nem is egy forrásból veszik eredetüket; az egyiknek eredete a benső meggyőződés, a másiké az emberi szenvedély, már pedig ez utóbbi forrás nem szokott mindig tiszta lenni. Az egyik érzés éltet és életet fakaszt, a másik azt is kiöli, a mi él. A Megváltó nem azt mondta, hogy „szerezd hitsorsosodat, mint tenmagadat”, hanem azt mondta, hogy: „szerezd felebarátodat, mint tenmagadat”. Felállította a Megváltó a szeretet törvényét az egész emberiség részére, hogy a szeretet melegét mindenki érezze, a ki csak e földön Isten képére született. Azért is e törvény világtörténeti hatásában messze túlhaladta a kereszténység határait. Ez legyen a mi legfőbb törvényünk is egymás között és más felekezetekkel szemben is.

Nincs ország, melynek a kölcsönös türelemre annyira szüksége volna, mint Magyarországnak. Bárhova tekintünk a földtekén, protestánsokat majdnem mindenütt fogunk találni, de magyarokat, vagy fajrokonokat ezen a földön kívül nem találunk sehol. Azért is úgy szolgáljuk egyházunkat, a mint azt dicső elődeink szolgálták, akképp, hogy egyházunk hű szolgálata által a haza is mindenkor szolgálva legyen.

Ez lesz az én vezércsillagom. Ennek a jegyében foglalom el dunamelléki ev. ref. egyházkerület főgondnoki székét.

Különfélék.

Dr. gróf Kuun Géza az európai híri tudós, egyházunk buzgó tagja, egyházi értekezletünk lelkes világi elnöke Fiuméből irt levelében tudatja, hogy értekezletünk ez évi közgyűlését Nagy-Enyeden személyesen kívánja beszéddel megnyitani. A kik csak valaha hallották dr. gróf Kuun Géza elnöki megnyitóit s kivált azokat, a melyekben vallásunk egyik-másik nagy igazságával foglalkozik, azokra nézve nem kétséges, hogy megnyitója közgyűlésünk legkiemelkedőbb pontja lesz, melyen épülni fogunk a szó legigazibb értelmében. Hozza Isten jó egészségben; szeretettel, lelkesedéssel várjuk!

Dr. Darányi Ignác főgondnoki beiktatása. Ujjonnan választott egyh. ker. főgondnokát, *dr. Darányi Ignác* minisztert a dunamelléki ref. egyh. ker. f. hó 16-án iktatta be ünnepélyesen hivatalába a Kálvin-téri templomban. Gyülekezeti ének és *Koncz* esperes imája után küldöttség hívta meg az új főgondnokot, ki *Szász* Károly püspök üdvözlése után letette hivatali esküjét s fontosabb részeiben mai lapunkban közlött beszéddel foglalta el székét. Majd a testvér egyh. kerületek részéről üdvözlötett. Délután pedig gazdag ebédet adott a főgondnok, melyen lelkes köszöntők bőviben hangzottak. Az új főgondnok 20 ezer koronás alapítványt tett: fele részében egy felsőbb nőnevelő intézet, másik felében a theol. convictus javára. — Mi is lelkünkben kívánunk erőt és kitartást az új főgondnoknak szép programja megvalósításához. — Azoknak számára pedig, kiknek a lapok tudósításai folytán talán feltűnt, hogy erdélyi egyh. kerületünk képviselve nem volt, megjegyezzük, hogy — a mint értesültünk — kerületünk semmi formában sem kapott meghívást. Kívánatos volna, hogy ily ünnepek alkalmával egyöntetűen járjanak el a kerületek bizonyos, kívánatos formák között.

Összefoglaló jelentés a zsinat tárgyairól czímen *Zsigmond Sándor* bizottsági előadó összeállította azon munkálatokat, melyeket az egyházkerületek a convent zsinat-előkészítő bizottságához betérjesztettek. Ez szolgált alapul az ápr. 12-én tartott konventi bizottság tárgyalásainak, melyen részt vettek *Kun Bertalan* püspök és báró *Bánffy Dezső* főgondnok elnöklete alatt *Antal Gábor*, *Bartók György* püspökök, gróf *Degefeld József*, *Kovács Albert*, *Fejes István*, *Molnár Béla* és *Zsigmond Sándor*. A munkálat a bizottsági jegyzőkönyvvel csak az utolsó órákban jutván kezünkhöz, ismertetését konventi tudósításunk körében eszközözlendjük.

Igazgató választmányi ülés. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Egyházi Értekezletének Igazgató Választmánya e hó 17-én Deésy Gyula esperes elnöklete mellett gyűlést tartott. Jelen voltak a vidékről *Biró István* hirdokos, *Jancsó Sándor* nagy-enyedi, *Bodor Géza* alsó-csernátoni, *Tóthfalusi József* maros-vásárhelyi lelkészek. *Vajda Ferencz* szász-lónai pap jegyző, *Nagy Károly* titkár, *Zsigmond Ferencz* pénztáros s több helybeli választmányi tag. Az ülés megállapította az ez évi Nagy-Enyeden tartandó közgyűlés idejét és tárgysorozatát, a mint ez lapunkban olvasható, tudomásul vette a múlt évi Évkönyv és öt népies füzet megjelenését s intézkedett azoknak kellő számban való szétküldéséről az egyh. megyei értekezlet elnökségéhez. A pénztári jelentésből a tagdíjak nagymennyiségű hátrálékáról győződött meg, de reméli, hogy a nemrég kiadott czirányu fölhívásnak meg lesz az óhajtott eredménye. Egy népies imakönyv szerkesztésére *Füzi Sándor* ó-tordai lelkész felkérését örömmel vette tudomásul és egy szenvedők s betegek számára irandó imakönyv készítésére *Dr. Kecskeméthy István* theol. tanárt határozta egyhangulag felkérőndök; azon meggyőződésben, hogy az imakönyvek ügyét így a legjobb kezokbe tette le. A szeretetházi naptár ügyében várja a budapesti Prof. Árvaház választmányának határozatát. Kimondotta, hogy a néhai dr. Kovács Ödön emlékére tanítványai által tett alapítványt válástantitási kézikönyvek írására a mi az alapítvány jövedelmének rendeltetése kéri fogja, hogy pályázatok kiírása által e fontos egyházi közügyet is szolgáltassa. E különböző fokú iskolák számára iratandó vallástantitási kézikönyvek előzetes tervének kidolgozására egy bizottságot határozott felkérni, melynek tagjai a kolozsvári theol. akad. tanárai, az erd. ref. középiskolák vallástanárai, vagy a hol ilyen nincs, az illető intézet egyik papi képesítésű rendes tanára; továbbá *Váró Ferencz*, *Balázs József*, *Vajda Ferencz*, *Bodor János*, ifj. *Péter Károly*, *Jancsó Lajos*, *Jancsó Sándor*, *Tóthfalusi József*, *Csekme Ferencz*, *Székely Ferencz*, *Bodor Géza* lelkészek és felkérni határozta *Zayzon János* nagy-enyedi Bethlen-kollegiumi vallás tanárt, hogy e bizottságot a közgyűlés alkalmával tanácskozára oly időben összehívni sziveskedjék, hogy lehetőleg már e közgyűlésnek propositiót tessen ez ügyben. Öröndetes tudomásul vétetett továbbá a „*Tasárnap*” czimű népies lap anyagi ügyeinek rendezésére való biztos kilátás, mely remélni enged, hogy e jóra való kis lap teljesen megerősödjék. Kimondta továbbá, hogy az egyháztársadalmi munkálkodás hettejesebbé tételére oly irányu javaslatot terjeszt a közgyűlés elé, mely utmutatásokat ad a szeretet munkáinak — ha szerény kezdettel is — gyakorlatba vételére. Indítványra kimondatott, hogy a választmányi ülések jövőre személyekre küldött meghívóval történjenek. *Lénárt József* és *Egerházi Lajos* vál. tagok elmaradásukat kimentették.

Gyászrovat. Özv. Balázs Gergelyné, 71. patakfalvi Ferencz Juliánna, héjjasfalvi özveg papné, folyó évi április hava 21-én reggel 3 óraker hosszas és kínos szenvedés után, szeretetteljes életének 79-ik, özvegségének 24-ik évében e hunyt. Benne Balás Imre segesvári paptársunk édes anyját vesztette. Nyugodjék békével, a gyászolókat pedig vigasztalja meg az Isten!

Horánszky Nándor m. kir. kereskedelemügyi miniszter e hó 19-én rövid hivataloskodása után elhunyt. Volt nemzeti párt tagjai közt minden kétségen felül álló liberális államférfinak főleg ő tekintetett. Nagy vesztesége nemzeti közéletünknek s múltán aggodnak sokan a liberalizmus jövődjén, midőn legerősebb oszlopoi oly gyorsan egymásután dőlnek ki. Óvja Isten nemzetünket.

Az agyagfalvi baptista mozgalomhoz. Lapunk mult számában, egyik paptársunk tudósítása alapján, e mozgalomról írva, bővebb és alapos tájékozódás szerezhetése kérdésbe tettük, hogy mi történik e sajnálatos tévelygés megakadályozására; mit tesznek az örállók?

Természetes, hogy egyenesen helybeli paptársunk és presbyteriuma tájékozására gondoltunk s a gyógyító munka minémüségéről azon tanulság okáért tudakozódtunk, melyre — fájdalom — nap-nap után mind több lelkész-társunknak van és lesz szüksége. — Azóta szerencsénk volt épen a püspöki hivatalban nyerhetni oly öröndetes tájékozódást ez ügyben, a mely nemcsak azt mutatja — a mit különben mindnyájan tudtunk — hogy mily lakadatlan, éber gonddal örököndnek a hivatottak minden fokon a gondviselésükre bizott nyáj felett s a veszély észrevettére mily gyorsan gyulnak ki egymásután a vigvá-zatra és segítségrehívó örtűzek az ormokon, hanem azt is, hogy a gyors, erélyes, de mindenekfelett apostoli buz-

galommal teljesített lelképásztori gondoskodás, tapintat, de főleg Istennek hitvallói készséggel hirdetett szent igéje mily csodás gyógyítóerőt hordoz magában! —

A dolog így történt: Valami nagybacsoni és jánosfalvi „próféták” az éjszakáknak titkos leple alatt az agyagfalvi, különben derék ref. nép között, minél titkosabban, annál termékenyebben kezdtek hintegetni az anabaptizmus maszlagait, úgy annyira, hogy márcz. 11-én ottani lelkész-társunk már azon szomoru jelentést kénytelen tenni *Menyhárt* András esperesnek, hogy 15 felnőtt férfi hivatalosan jelentkezett nála egyházunkból való kilépésre. Az élettapasztalokban és bölcsességben kiválóan gazdag, de egyháza javáért most is ifju szívvel és erővel munkálkodó esperes erre egyfelől személyes kiszállásáról intézkedik, másfelől haladéktalanul jelentést tesz a püspök urnak. Mikor az esperesi látogatásra előkészített község templomában az esperes márcz. 21-én maga hirdette az Isten igéjét, ennek ereje s az a személyes hatás, mely a tévelygők után járó szeretet hatalmában rejlik, oda vitte a dolgot, hogy a második jelentkezés a kilépésre egészen elmaradt, sőt egyfelől az éber pásztoráció, másfelől a politikai főhatóságoknak dicséretes készsége az éjjeli összejövetelek alkalmának megakadályozásában s a munkátlan, kóbor elemnek a községből való kitisztításával arra az eredményre vezetett, a mint azt az esperes ur örömmel jelenti, hogy a mozgalom teljesen megszűnt s a husvéti urvacsorában a kilépéndettek mindenike nagy lelki készséggel résztvett. Ápril 4-én ismét az esperes predikált a gyülekezetben, hálaadó szívvel, mint egykor Pál apostol, hogy „nem hiában futott”, mert az ő Istenbe vetett reménykedése szeretetet, a szeretet türelmet, ez pedig az igazságnak diadalmát szerezte meg neki. —

Ime, a hol az Urnak lelke vagyon! E lélek örököndik anyaszentegyházunk felett az örhelyek minden fokán. Hadd fokozzuk annak erejét egymást támogató kölcsönös bizodalommal. Mi jól esik annak ily szép sikereire mutathatni reá! Adja Isten: mutathassunk ilyenekre nemcsak a védelem, hanem az építés terén is! Hadd tündököljenek sokáig előttünk az ilyen *vezérmunkások!*

„Az udvarhelyi ev. ref. egyházmegyei egyházi értekezlet” Székely-Kereszturon tartandó közgyűlése alkalmával folyó 1902. évi április 30-án az áll. tanítóképző-intézet tornatermében társasestélyt rendez. Műsor: 1. „Ima.” Tolnai G. J.-tól. Énekli a sz.-kereszturkői ev. ref. értekezleti dalkar. 2. Szaval Gyárfás Anna k. a. 3. Zongorán játszik dr. Gyarmathy Dezsőné urhölgy. 4. Felolvas Ravasz Árpád, székelyudvarhelyi ev. ref. koll. tanár. 5. Zongora-hegedű-ének-trió. Előadják Sebessi Lilla, Aranka és Margit kisasszonyok. 6. Kültemények. Irta és felolvassa Eisenlohr Ulrich, segesvári m. kir. pénzügyigazgató. 7. „Fel a szent háborura. Szövegét írta Petőfi; zenéjét szerzte Végler Gyula. Előadja a Tanítóképző-intézeti dal- és zenekar. Helyárak I. r. ülöhely 2 kor. II. r. ülöhely 1 kor. 20 fillér. Állóhely 60 fillér. Tanuló és gyermekjegy (állóhely) 40 fillér. Kezdeté d. u. 6 óraker.

A szepsi-szentgyörgyi Székely-Mikó kollegiumunk lelkes előjárósága nagy gonddal fejleszté ez ifju s máris oly életerős intézetünket. Legujabb határozatával az internátus új és korszerű berendezéséről gondoskodik. Több eze: forintot meghaladó költséggel czélszerűbb új butorozást készített. A hennlakásra felcöndő növendékek számát 224-ben állapította meg, de lépések történnek, hogy e szám a kormány segélyezése mellett eszközözlendő újabb építkezések folytán még emelhető legyen. Az új butorokat lehetőleg versenyképes hazai ipartermékekből óhajják beszerezni, melyekre nézve felvilágosítások *Légh* Endre agilis felügyelő-tanár készségesen megad.

Bartha Miklós és az 1848. XX. törvényczikk. Azon mozgalom során, mely az 1848. XX. t.-cz. végrehajtását sürgette az országgyűlésen a *zentai* ref. leányegyház is felkérte orsz. képviselőjét *Bartha* Miklóst, hogy szavával és tollával támogassa a mozgalmat. *Bartha* a M--g-ban közzétett nyílt levéllel felelt erre, melyben azt fejtegeti, hogy e törvény végrehajtása az állami mindenhatóság kiterjesztését vonná maga után az eddig megvihatlan prot. autonomia fölé is s így azt Magyarország függetlensége érdekében mindaddig nem pártolhatja, míg az ország függetlensége meg nem valósul; sőt sürgeti a róm. kath. autonómiát, hogy abban is egy végvára legyen a magyar szabadságnak. Azt az anyagi és erkölcsi romlást, mely most a protestánsokat e törvény végrehajtásának szorgalmazására készíti, az u. n. egyházpolitikai törvények eredményezték, a mire ő akkor

hiába figyelmeztetett. Különbösen anyagi gyámolításra — ha szüksége van — szívesen ajánlja fel szolgálatait a *zentai ref. leányegyházközségnek*. — Bartha Miklóstól csak azt kérdezzük: nem gondolja ő az 1848. XX. t.-cz.-et oly módon végrehajthatónak, hogy abból a prot. autonómiánál sérelme ne származzék? Vagy ezt kizárja az állami dotáció? Nős, úgy látszik a kath. autonómia melletti harczában nem ezt az elvet vallja! És a mit jogosnak tart a kath. egyházzal szemben, nem tartaná ép oly jogosnak a saját egyházával szemben? — No, de hiszen neki nem irtak a *zentaiak*, hogy *mi módon* kívánnák azt a törvényt végrehajtatni. Erről pedig bizonyosan a zentai leányegyház curátorának kell gondolkodnia, és nem Bartha Miklósnak az országos képviselőnek és az erdélyi ev. ref. egyházkerület tagjának.

Papválasztás. A *Szárzajtai* ev. ref. egyházközség folyó hó 13-án tartotta meg a papválasztást igen érdekes módon. A nemrégiben megejtett kántorválasztás miatt nagy harc és háborúság folyt községhen. Hogy a papválasztás miatt ne legyen újabb kellemetlenség, abban állapodtak meg, hogy a hét pályázó nevét egy fazékba helyezik s a melyiknek a nevét kihuzzák, *egyhangulag* fogják a község új lelkipásztorának kikiáltani. Így is lőn. Sorsot húztak s a szerenese *Érsék Elek* reform. lelkésznek kedvezett, a kinek nevét egy kis leány kihuzta. *Szárzajta* elsőrendű javadalmazásu egyházközség lévén, igen meg lehet elégedve a sorsral *Érsék Elek*. A választási eljárás a legszebb rendben, simán folyt le annyira megtetszett az atyfiaknak, hogy a függőben lévő kántori állás betöltését is a sorsra akarják bízni, tehát annak idején egy cserépfazék egy kis leány fogja eldönteni, ki legyen érdemes a kántori állásra. Irja a Sz. N. Mi csak azt jegyezzük meg, hogy valóban dicsérete. törekvés elejét venni a gyülekezetek belső békéje meghontásának a választási izgalmak által. Hanem ez a módja csakugyan furcsa. Ha már nem vagyunk oda érve, hogy az alkotmányos többség előtt a kisebbség meghajoni tudjon, talán mégis alkalmasabb volna, ha a gyülekezet valamely rajta kívül álló bizalmi férfira (püspök, esperes) vagy férfira ruházná a maga jogát. Nem!

Asz erd. ev. ref. egyházkerületnek f. évi május 22. napján tartandó értekezlete előkészítése már kezdetét vette. A nagybizottság feloszlott albizottságokra, a munka egységes vezetését az értekezlet fogadása sikerét biztosítja a nagybizottság elnökének. Gáspár Jánosnak fáradhatatlan munkaképe s a közügyek iránt folyton tanúsított önzetlen érdeklődése. Az egyes albizottságtól az előkészítő munkálatok számai az ő kezéhez futnak össze, a mi körülbelül annyit jelent, hogy minden albizottságban ledolgozza ő a maga oroszlánrészét. A fogadó bizottságot Jancsó Sándor ref. lelkész, a közebed rendezését dr. Varró László, a város tevékeny és kedvelt polgármestere, a hangverseny rendező bizottságát Felszceghy Sándor ker. anyakönyvvizsgáló, a temetői és templomi ünnepélyek előkészítő bizottságát Szilágyi Farkas ref. pap vezeti, mindenik, mint a maga albizottságának elnöke.

Lelkészelölés. A görényi ev. ref. egyházmegyében fekvő Magyar-Péterlaka I. oszt. egyházközség lelkészi állására a lelkész jelölő bizottság által április 17-én jelöltettek és megválaszthatóknak jelentettek ki a következő lelkészek *Dömény Zoltán lipótvári, Sebestyén Ferencz krakkói, Berde Sándor lelei, Sikkösi Mihály marosfjári, Dósa Sámuel kajántói, ifj. Bitai Mihály m.-kövesdi, Kiss Ferencz gege, Keresztési Gyula sófalvi, Horváth Ödön köbölkúti, Hegy Péter homorod-szt.-mártóni, Érsék Elek z.-kis-alm. rende.* lelkészek. A választás idejéül május hó 11-ike tüzetett ki.

Hivatalos rész.

1504—1902.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi nagytiszteleltü Esperes aának.

Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur ő nagyméltósága ez évi márczius hó 11-én 8601. sz. a kelt leiratában kimondotta, hogy az állami elemi iskoláknál az iskola költségvetésében megállapított hitoktatói díjak személyhez kötve nincsenek, hanem azok a mindenkori egyéneknek, t. i. a kik a hitoktatást az illető iskolánál tényleg ellátják, fizetendőek ki, ezzel szemben azonban kötelességévé tette a kir. tanfelügyelőknek, hogy a hitoktatók személyében történt változásokat nyilvántartsák.

E nyilvántartásnak lehető, pontos vezethetése céljából fölkérjük nt. Esperes aait, hogy amennyiben a hatóságuk alá tartozó hitoktató személyében változás történne, azt az illetékes kir. tanfelügyelőkkel tudatni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1902. április hó 17-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

1621—1902.

A folyó I-ső negyedére járó káplántartási államszegély kiutalása tárgyában.

Az egyetemes konvent kongrua bizottsága a következő államszegélyeket folyósította a folyó év I-ső negyedére.

Pap István székely-kocsárdi lelkésznek	125	kor.	—	fil.
Nagy Mihály középlaki	125	—	—	—
Mihálcz Ákos magyarvalkói	125	—	—	—
Kovács Gábor szentmargitai	100	—	—	—
Sipos Gyula magyar horzási	75	—	—	—
Simon Zsigmond málomi	125	—	—	—
Kövendi Kálmán mnfülpösi	122	—	50	—
Ifj. Vályi János n.-szt.-péteri	125	—	—	—
Kovács István szászrégeni	125	—	—	—
Orbán Károly magyarósi	125	—	—	—
Kali József nagyernyei	özv. 125	—	—	—
Muzsnai Pál mezőpaniti	özv. 125	—	—	—
Balázs József hesztercei	125	—	—	—
Bodola Sámuel markosfalvi	110	—	20	—
Kósa Károly magyar péterfalvi	20	—	83	—

Felhívjuk ennél fogva az érdekelteket, hogy szabályszerűen felbélyegelt és esperesileg láttamozott nyugtáikat a fennjelzett összegek kifizetése végett 15 nap alatt, szolgálati uton, terjesszék be közpénztárunkba.

Esperes aait pedig arra kérjük, hogy a fenn emlitett nyugták sürgős kiállítását és beküldését ellenőrizni sziveskedjenek, egyszersmind pedig az 1902-ik év II-ik negyedére esedékes káplántartási segélyekről a szokott kimutatásokat állítsák ki és lehető rövid időn belől terjesszék föl igazgatótanácsunkhoz.

Kolozsvárt, 1902. április 21.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Meghívó.

A sepsi ev. ref. egyházmegyei „Egyházi Értekezlet” világi és egyházi tagjait 1902. május hó 9-én d. e. 9 órára, Hosszúfaluba tartandó tavaszi rendes közgyűlésünkre tisztelettel meghívom.

A gyűlés fontosabb tárgyai

1. Elnöki megnyitó tartja tisz. Révay Pál ref. lelkész.

Isteni tisztelet, melyen Imát mond Dávid József komollói ref. lelkész; egyh. beszédet tart Kovács Árp d n.-borosnyói ref. lelkész.

Templomozás után Felolvasás „A protestantizmus

észeink” czímen tisz. Tárkányi György vallásánár.

4. Pénz- és könyvtárnoki jelentések.

Lehető más kebli ügyek, indítványok.

A kik a közgyűlésen megjelennek és megjelenni kötelessége levén minden tagnak! kérem, hogy május 5-ig Tisz. Zsigmond Károly aat. levelező lapon értesítsék a közebeden való résztvételükéről; egy teríték ára 2 kor. 40 fillér. A kik a gyűlést megelőző napon estére érkeznek Hosszúfaluba, elszállásolásról, valamint a kik magán fogaton érkeznek a gyűlés napjára, fogataik elrendezéséről gondoskodva lesz.

S.-Szentgyörgy, 1902. ápril. 18.

Révay Pál,
ref. lelkész és ért. elnök.

Meghívó.

A rikánbelői ref. egyházmegyei özvegy-árvai gyámintézetének tagjait közgyűlésre van szerencsém meghívni jelen év május 3-ikán d. e. 10 órára Kovásznára, a kántori lak tantermébe, melynek tárgyai lesznek: A múlt évi számadás megvizsgálása; az özvegyek és árvák számbavétele a segély kiutalása; tisztujítás; a jövő évi közgyűlés helyének megállapítása s más felmerülhető ügyek.

Sz. 1902. ápril. 17.

Péter Károly,
gyámintézeti elnök.

TELEFON

ELLENZÉK KÖNYNYOMDA

▲▲ KOLOZSVÁRT, ▲▲
DEÁK FERENCZ-UTCZA 33.

Ajánlja az újabb időben gazdagon és a legmodernebb anyagokkal dúsán felszerelt

KÖNYNYOMDÁJÁT,

mely különösen alkalmas minden olyan nyomtatványok előállítására, melyeknek az izléses külső helbecsét is emelni van hivatva. De éppen olyan esinnal és lehető olcsó árban készít mindennemű *gyyszerű nyomtatványokat* is és ezeknek nemesak eszinos, hibátlan, hanem gyors előállítás-ért is felelősséget vállal.

Vidéki megrendeléseket a legpontosabban teljesít.

Csakis legújabb divatú czikkek.

Bittó Rezső

elsőrendű uridivat, kalap, czipők és fehérenemű különlegességek üzlete

Kolozsvár, Mátyás- király-tér 12.

Ajánlja dus választékban raktáron lévő czikkeit, u. m.: *ingek*, a legjobb francia szabás szerrint, gallérok, kézelők, zsehkendők, *lábravalók*, *harisnyák*, valamint valódi Jäger-féle alsó ruhák.

Legdivatosabb *nyakkendők*, mindennemű keztyűk, esőernyők, sárzipők, sétabotok, *utasó czikkek*, *kocsi-takarók* és *plaidék*, legfinomabb szappanok, illat- és pipereszerek.

Belföldi, angol és olasz *kalapok*, *cylinderek* és legjobb szabásu, kézzel varrott *czipők*, elsőrendű budapesti czipész-mestertől.

Vadász, kerékpár és sportczikkek.

Szolid kiszolgálás!

Szabott ár!

Vidéki megrendelése! pontosan teljesíttetnek.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Csakis legújabb divatú czikkek.

Nagytiszteletű lelkész és tek. tanító úr!

ha Kolozsvárra méltóztatott utazni, legyen szives

Stief Jenő és Társa

Deák Ferencz-utczában

papirkülönlegességek áruházát, irodai felszerelések nagy raktárát, könyv- és könyvnyomdáját felkeresni, és bevásárlásait ott eszközölni.

FRANKLIN-féle

Magyar Remek-írók

Arany János
Arany László
Bajza József
Czuczor G.
Garay J.
Kemény Zsigmond
Szigligeti Ede
Tompá Mihály
Vajda János
Vörösmarty Mihály

munkái

csakis a FRANKLIN-féle MAGYAR REMEKÍRÓK gyűjteményében jelennék meg

Senki más

ez idő szerint ki nem adhatja, mert kizárólagos kiadó joguk a Franklin-Társulaté.

Az 55 kötetes gyűjtemény ára 220 korona.

Az öt kötetből álló első sorozat megjelent. Tartalma Arany János munkái I. Sajtó alá rendezi Riedl Frigyes. Vörösmarty munkái I. Sajtó alá rendezi Gyulai Pál. Tompa M. munkái I. Sajtó alá rendezi Lévay József. Garay János munkái. Sajtó alá rendezi Ferenczi Zolt. Csiky G. színművei. Sajtó alá rendezi Vadnai K.

E gyűjteményt kiegészíti:

Shakspeare összes színművei

6 kötetben kiadja a Kisfaludy-Társaság, melyet kötve 30 korona helyett 20 korona kedvezményesen áron kapnak

a Franklin-féle Magyar Remekírók megrendelői.

Havi részletfizetésre beszerezhetők.

Vigyázat a megrendelésnél, hogy a kínált gyűjteményben a fent felsorolt írók bennfoglaltatnak-e?!

Bor! Badacsony vidéki

sajáttermésű jó bor, köle. hordókban kapható vasútra feladva
Baksányi Károly Balaton-Henyében ref. lelkésznél.

1900-iki risling hekt. 55 kor. Mandula egész szemekben
" fekete burgundi 65 feltörve 11 korona.
1901-iki rizling 52 "

Régibb drágább borokkal is szolgálhatók. Dió feltörtlen 2 K. 50 fil, 5 kgr.-kint bérmentve.

Oberding Miklós

Vizvezeték és csatornázási vállalata. Törvényileg bejegyzett cég. Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 41. szám. Telefon: 230.

Elvállal vizvezeték, csatornázást, fürdők és ciosettek berendezését; vizállomások, szivattyu művek felállítását, kézi és erőművi hajtásra. Létesít vizvezeték és csatornázásokat uradalma, kastélyok és községek. — valamint tüzelési berendezéseket gyárak és ipartelepek, ugyszintén technikai berendezéseket, melegvíz telepeket gyógyfürdők, fürdők, kórházak, sanatoriumok és iskolák, stb. részére.

!!! Kiviteli tervezeteket, költségvetéseket és költség előirányzatokat díjmentesen készít. !!!